

PLAN-MER
BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED

GEMEENTE HELLENDORRN

06 november 2008
110302/CE8/018/001537

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	9
1.1 Waarom een nieuw bestemmingsplan buitengebied?	9
1.2 Probleemanalyse	10
1.3 Doelstelling	11
1.4 Aanleiding plan-MER	12
1.5 Planproces & M.E.R.-procedure	13
1.5.1 Planproces	13
1.5.2 m.e.r.-procedure	14
1.6 Advies Cie m.e.r. en bestuursorganen op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau	15
1.7 Proactief bestemmingsplan	15
1.8 Leeswijzer	16
2 Alternatieven	17
2.1 Inleiding	17
2.2 Referentiesituatie	18
2.2.1 Huidige situatie	18
2.2.2 Autonome ontwikkeling	21
2.3 Alternatieven	24
2.3.1 uitgangspunten	24
2.3.2 Scenario's: nulgroei en 20 % groei	26
2.3.3 Alternatief Verspreiding	27
2.3.4 Alternatief Clustering LOG's	28
2.3.5 Alternatief Handhaven vergunde rechten	28
3 Effecten op Natuur: Passende Beoordeling	29
3.1 Inleiding	29
3.2 Beleidskader	30
3.3 Methodiek	32
3.4 Effecten stikstofdepositie	33
3.4.1 Gevoeligheid voor stikstof	33
3.4.2 Resultaten: ammoniakdepositie op Natura2000	36
3.4.3 Resultaten: Ammoniakdepositie op de EHS	40
3.4.4 De alternatieven voorzien van een score	41
3.5 Extra recreatiedruk	41
3.6 Effecten op beschermde flora en fauna	42
3.7 Conclusies	42
4 Effecten overige aspecten	44
4.1 Geur	44
4.1.1 Beleidskader	44
4.1.2 Methodiek	45

4.1.3	Resultaten	46
4.2	Verkeer	48
4.2.1	Beleidskader: categorisering van wegen	48
4.2.2	Methodiek: berekening verkeersbewegingen	48
4.2.3	Resultaat: doorstroming en verkeersveiligheid	49
4.3	Geluid	52
4.3.1	Beleidskader	52
4.3.2	geluidbelasting door (Intensieve) veehouderij	53
4.3.3	Geluidbelasting Recreatie	54
4.3.4	Conclusie	55
4.4	Luchtkwaliteit	56
4.4.1	Luchtkwaliteit buitengebied Hellendoorn (algemeen)	56
4.4.2	wettelijk kader	57
4.4.3	Verkeer	58
4.4.4	Bedrijfsemissies	58
4.5	Landschap, cultuurhistorie en archeologie	61
4.5.1	Beschrijving huidige situatie	61
4.5.2	Beleidskader	63
4.5.3	Methodiek	64
4.5.4	Resultaten	66
4.6	Bodem en water	68
4.7	Overige effecten intensieve veehouderij	69
4.8	Leemten in kennis en aanzet evaluatieprogramma	69
5	Vergelijking van de alternatieven	71
5.1	Resumé effecten	71
5.2	conclusies per aspect	72
5.3	Aanbevelingen	74
5.4	Monitoring en evaluatie	74
Bijlage 1	Beleidskader	75
Bijlage 2	Ruimtelijke spreiding veehouderij Hellendoorn	91
Bijlage 3	Beoordeling leefklimaat ammoniakdepositie	92
Bijlage 4	Beoordeling leefklimaat geurhinder	93
Bijlage 5	Aandeel rundveehouderij ammoniakdepositie	94
Bijlage 6	Berekende N-deposities per Natura2000-gebied per scenario	95
Bijlage 7	Reactie bestuursorganen op reikwijdtenotitie	97
Colofon		98

Samenvatting

Probleem en doelstelling

De gemeente Hellendoorn wil een integrale herziening van het bestemmingsplan voor het gehele buitengebied. Het huidige bestemmingsplan uit 1996, speelt onvoldoende in op nieuwe ontwikkelingen zoals de schaalvergroting en verbreding in de landbouw, stoppende agrariërs en ontwikkelingen in de recreatiesector.

De gemeente wil een helder en overzichtelijk juridisch plan, dat duidelijkheid en rechtszekerheid biedt aan de gebruikers en bewoners van het gebied. Het plan is flexibel voor de gewenste veranderingen en de bestaande waardevolle gebieden en structuren worden adequaat beschermd.

Via perceels- en gebiedsbestemmingen worden o.a. ontwikkelingsmogelijkheden toegekend aan de landbouw in zowel de landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's) als het verwevingsgebied, overeenkomstig het Reconstructieplan Salland Twente. Voor de LOG's zijn de mogelijkheden voor de intensieve veehouderij onderbouwd met een ontwerpvisie (ARCADIS, april 2008).

Aanleiding en alternatieven plan-m.e.r.

Omdat het bestemmingsplan ontwikkelingsruimte biedt aan m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten, zoals het oprichten, wijzigen of uitbreiden van een intensieve veehouderij (m.n. varkens- en kippenhouderij), is het doorlopen van een plan-m.e.r.-procedure verplicht. Een andere aanleiding voor de m.e.r.-plicht is het feit dat deze nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij gevolgen kunnen hebben voor de natuurgebieden met een Natura2000 status: Sallandse Heuvelrug; Wierdense Veld; Vecht en Beneden-Regge; Boetelerveld. Op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 is daarom een passende beoordeling verplicht.

Gezien de aanleiding staan de ontwikkelingsmogelijkheden van de intensieve veehouderijen in de gemeente Hellendoorn centraal in het plan-MER. Hiervoor zijn een aantal alternatieven ontwikkeld door de vergunde productierechten van veehouderijen met varkens en kippen, modelmatig her te verdelen over agrarische locaties met nog voldoende milieugebruiksruimte. Door het milieueffect van de verschillende alternatieven te vergelijken met de referentiesituatie wordt het milieu volwaardig betrokken bij de besluitvorming rond het nieuwe bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Hellendoorn.

Procedure

In februari 2008 heeft de gemeente een notitie reikwijdte en detailniveau ter visie gelegd, als eerste stap in de plan-m.e.r.-procedure. Op basis van ingekomen reacties, het advies van de Commissie voor de m.e.r. en behandeling in de raadscommissie is dit plan-MER de volgende stap in de procedure. Dit plan-MER zal tegelijk met het ontwerp van het bestemmingsplan en de visies voor de landbouwontwikkelingsgebieden Marle, Daarleveen, Haarle en Hanca, ter visie worden gelegd.

Beleidskader

De ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij worden onderzocht passend binnen de bestaande beleidskaders en wet- & regelgeving. De belangrijkste kaders voor de intensieve veehouder zijn:

- Het ammoniakbeleid: door de lage kritische depositiewaarden van de Natura2000-gebieden, door de hoge achtergronddepositie en door een recente uitspraak van de Raad van State over het Toetsingskader voor ammoniak rondom Natura2000-gebieden, is elke toename van ammoniakdepositie op deze gebieden uitgesloten. Hierdoor wordt iedere uitbreiding van een veehouderij kritisch bij vergunningverlening en gaat de sector mogelijk "op slot". Ontwikkelingsalternatieven voor de sector zijn binnen dit beleidskader dan ook niet realistisch. Daarom is in opdracht van minister Verburg van LNV het rapport "Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura2000, een verkenning van oplossingsrichtingen (d.d. 30 juni 2008; taskforce Trojan)" uitgebracht. Met een aantal oplossingsrichtingen wordt in dit MER alvast rekening gehouden. Het belang van de achtergronddepositie van ammoniak op Natura2000 gebieden wordt meegenomen in de beoordeling, de mogelijkheid van salderen binnen het plangebied wordt niet uitgesloten en er vindt een nuancering plaats van de kritische depositiewaarden voor ammoniak op Natura2000. In het MER wordt daarnaast de situatie beoordeeld waarin de sector geen uitbreidingsmogelijkheden meer heeft.
- Het geurbeleid: omdat in het buitengebied van Hellendoorn op veel voormalige agrarische locaties wordt gewoond, is de ontwikkelingsruimte voor veehouderijen beperkt. Voor deze zogenaamde geurgevoelige objecten geeft de Wet geurhinder veehouderij normen voor de geurbelasting die een veehouderij mag veroorzaken. De milieugebruiksruimte waarbinnen de alternatieven zijn ontwikkeld is beperkt omdat de vergunde situatie van bedrijven het uitgangspunt is. Er is meer ruimte voor ontwikkeling als de bestaande veehouderijen in 2010 voldoen aan de AMvB-huisvesting waarin emissiearme staltechnieken worden voorgeschreven. Deze verplichting is echter autonoom en in het MER dus geen verdienste van een alternatief. Dit beperkt de effectverschillen voor geur in het MER. Deze verschillen worden groter als veehouderijen investeren in emissiearme staltechnieken die bovenwettelijk zijn. Deze optie is alleen verkend bij het aspect luchtkwaliteit, omdat verder een juridische basis ontbreekt.
- Het reconstructiebeleid: in het Reconstructieplan Salland Twente is een zonering opgenomen waarin de intensieve veehouderij de mogelijkheid heeft zich te ontwikkelen (LOG's) en waar dit niet het geval is (extensiveringsgebieden). In het MER wordt het effect van deze zonering beoordeeld door rekening te houden met een clustering van intensieve veehouderijen naar de LOG's.
- Visie voor de LOG's: samen met de sector en overige belanghebbenden is door de gemeente per LOG een visie opgesteld voor de ontwikkeling van de intensieve veehouderij. Bedrijven kunnen zich bij voorkeur ontwikkelen op bestaande locaties en eventueel nieuw vestigen op de daarvoor aangewezen locaties. Dit is de basis voor de geboden ontwikkelingsruimte van één van de alternatieven in het MER.

Referentiesituatie, alternatieven en scenario's

De omvang, ligging en trends van de agrarische sector is in beeld gebracht voor Hellendoorn. Van de 411 bedrijven (waarvan 173 met varkens en pluimvee) ligt het merendeel in het verwevingsgebied (73%) en de grotere bedrijven bevinden zich vooral in de geplande LOG's. De ammoniakemissie uit stallen in gemeente Hellendoorn komt in de huidige situatie vooral voor rekening van rundvee (40%), varkens (42%) en kippen (15%).

Uit de landelijke en provinciale trends blijkt dat de schaalvergroting zich doorzet door een sterke afname van het aantal bedrijven waarbij het aantal dieren gelijk blijft. Voor gemeente Hellendoorn is het moeilijk te voorspellen waar welk bedrijf zich ontwikkelt en waar de veehouderij stopt. De varkens- en pluimveehouderij moeten in ieder geval alle zeilen bijzetten om het marktaandeel te behouden. Hiervoor zijn ruimere bouwkavels nodig voor de actieve bedrijven. Echter de milieugebruiksruimte is beperkt, vooral door de Natuurbeschermingswet, de Wet geurhinder veehouderij en door de Wet ammoniak en veehouderij. Voor de rundveesector is schaalvergroting wat minder van belang.

De uitdaging voor gemeente Hellendoorn is nu om de intensieve veehouderijen met toekomst, ontwikkelingsruimte te bieden die duurzaam is en past binnen de beschikbare milieugebruiksruimte en de ambities voor natuur en recreatie. Bedrijven met varkens en pluimvee staan daarom centraal in het ontwikkelen van de alternatieven. Een belangrijke voorwaarde is wel dat dit niet ten koste gaat van de ontwikkelingsruimte voor de rundveehouderij en dat de bestaande waardevolle (natuur)gebieden en structuren adequaat worden beschermd.

Modelmatig zijn drie alternatieven ontwikkeld: 'Verspreiding', 'Clustering LOG's' en 'Handhaven vergunde rechten'. Voor de alternatieven 'Verspreiding' en 'Clustering LOG's' is aanvullend een groeiscenario doorgerekend waarin de totale veestapel in het buitengebied van Hellendoorn met 20% groeit.

Met het alternatief 'Verspreiding' worden de productierechten van stoppende bedrijven (in NGE's) modelmatig herverdeeld over alle bedrijven met milieugebruiksruimte. Het alternatief 'Clustering LOG's' gaat uit van een herverdeling over 10 nieuwe bedrijven in de LOG's.

Gezien het grote aandeel aan stalemissies uit de rundveehouderij, is binnen de referentiesituatie, modelmatig gerekend aan de ammoniakdepositie vanuit deze sector. Hierbij is, naast nulgroei, een groeiscenario van 10% doorgerekend dat past bij deze sector.

Vergelijking van alternatieven

In Tabel S1.1 zijn de verschillende alternatieven vergeleken. De verschillen zijn relatief beperkt tussen scenario's en alternatieven voor de ontwikkeling van intensieve veehouderijen in de gemeente Hellendoorn. Dit komt door de beperkte milieugebruiksruimte (Natuur- en milieuwetgeving) waarbinnen de alternatieven zijn ontwikkeld. Dit levert een matrix op met veel overeenkomende scores tussen alternatieven.

Tabel S1.1

Overzicht met kwalitatieve beoordeling per aspect voor de drie alternatieven ten opzichte van de referentiesituatie.

Aspecten	Verspreiden		Clustering LOG's		Handhaven vergunde rechten
	0%	20%	0%	20%	
Natuur: Natura2000 gebieden	+	0/+	+	0/+	+
Natuur: EHS (huidige situatie)	+	0/+	+	0/+	+
Natuur: EHS (referentiesituatie)	0/+	0/-	0/+	0/-	+
Geur: geurgevoelige objecten	0	0/-	0/+	0/-	+
Geur: achtergrondbelasting	0/-	-	0/-	-	+
Verkeer: verkeersafwikkeling	0	0	0	0	0
Verkeer: verkeersveiligheid	0	0	0/+	0/+	0
Geluid	0	0	0	0	0/+
Luchtkwaliteit	0	0	0	0	0

Aspecten	Verspreiden		Clustering LOG's		Handhaven vergunde rechten
	0%	20%	0%	20%	
Landschap: Beïnvloeding aardkundige gebieden en objecten	0 / -	0 / -	0	0	0
Landschap: Beïnvloeding landschappelijke gebieden en structuren	0 / -	0 / -	0	0	0
Landschap: Visuele effecten	0	0	0	0	0 / +
Cultuurhistorie: Beïnvloeding cultuurhistorische gebieden en structuren	0 / -	0 / -	0	0	0
Archeologie: Aantasting archeologische waarden	0	0	0	0	0
Bodem & Water	0	0	0	0	0

Schaal: + = positief; 0/+ = licht positief; 0 = neutraal; 0/- = licht negatief; - = negatief

De belangrijkste milieuaspecten voor het bestemmingsplanbesluit zijn natuur, geur en landschap. De overige aspecten zijn op basis van een kwalitatieve beoordeling niet of nauwelijks onderscheidend. Uit de modellering van de alternatieven en scenario's (nulgroei en 20% groei) blijkt echter wel dat ook voor natuur en geur de verschillen minimaal zijn.

De meeste milieuwinst boekt het alternatief 'Handhaven vergunde rechten'. Vervolgens scoort het alternatief 'Clustering' net iets beter op de aspecten Geur, Landschap, Cultuurhistorie en Verkeerveiligheid.

De belangrijkste conclusie voor het aspect *natuur* is dat het verplaatsen van productierechten naar landbouwontwikkelingsgebieden binnen de gemeente, leidt tot een sterke afname van stikstofdepositie op de beoordeelde Natura2000-gebieden. Ondanks deze afname zal de kritische ammoniakdepositie in 2010 voor alle vier gebieden nog steeds ruim worden overschreden. Dit komt door de zeer hoge achtergronddepositie die slechts zeer beperkt wordt beïnvloed door de ontwikkelingen binnen de gemeente Hellendoorn. Overigens blijkt dat de afname aan ammoniakdepositie op de vier Natura2000-gebieden, voor een groot deel weer teniet wordt gedaan door een modelmatige groei van de rundveesector met 10%.

Voor het aspect *geur* is de belangrijkste conclusie dat de algemene situatie voor geurhinder alleen beter wordt door het handhaven van de vergunde rechten. In 2010 moeten alle bedrijven immers voldoen aan de AMvB-Huisvesting waarin emissie arme stallen zijn voorgeschreven en er vindt nergens groei plaats van het aantal dierrechten. De verschillen met de referentiesituatie zijn voor alle alternatieven echter minimaal omdat de groei moet voldoen aan de normen uit de Wet geurhinder veehouderij.

Het alternatief 'Verspreiden' heeft het meest negatieve effect op het aspect *landschap*. Het alternatief 'Clusteren' scoort neutraal omdat in de visie voor alle LOG's in ruime mate rekening is gehouden met het landschap.

De overige aspecten (*verkeer, geluid, luchtkwaliteit, cultuurhistorie, archeologie, bodem & water*) zijn niet of nauwelijks onderscheidend. Voor deze aspecten maakt het dus niet veel uit of de ontwikkelingsruimte voor intensieve veehouderijen geclusterd wordt aangeboden in de LOG's of verspreid over buitengebied van de gemeente.

Tenslotte enkele aanbevelingen

Het effect van ammoniakdepositie op Natura2000-gebieden en de EHS, door de voorgestelde clustering van intensieve veehouderijen, is beperkt positief. Dit effect kan al snel vervagen door deze bedrijven ontwikkelingsruimte te bieden op bestaande agrarische locaties in het verwevingsgebied of door de rundveehouderijen ruimte te geven voor schaalvergroting.

Extra milieuwinst wordt geboekt door bijvoorbeeld het gericht verplaatsen van intensieve veehouderijen uit gevoelige gebieden nabij woonkernen, Natura2000-gebieden en de zeer kwetsbare verzuringgevoelige natuurgebieden naar landbouwontwikkelingsgebieden in het reconstructiegebied Salland Twente. Deze aanvullende gebiedsgerichte maatregelen worden mogelijk nadat een salderingsregeling is uitgewerkt op het niveau van het Reconstructieplan en onder regie van de provincie.

Voor de aspecten natuur, geur en luchtkwaliteit biedt de techniek mogelijk een uitkomst voor de schaalvergroting in de landbouw. De gemeente kan strengere emissie-eisen afdwingen via het bestemmingsplan. Een belangrijk argument hiervoor is de externe werking vanuit de vier Natura2000-gebieden. Het is echter nog niet duidelijk of deze aanvullende eisen als bestemmingsplanvoorschrift stand houdt bij de Raad van State.

Omdat de verschillen tussen de alternatieven voor "geur" minimaal zijn, is een gemeentelijk geurbeleid, waarbij wordt afgeweken van de standaardnorm uit de Wet Geurhinder Veehouderij, weinig zinvol.

Ter compensatie van negatieve effecten van nieuwe stallen in de LOG's op het landschap kunnen voorwaarden in het bestemmingsplan ("ruimte voor ruimte", "groen voor rood") uitkomst bieden. Bijvoorbeeld eerst de sloop van oude stallen voordat een nieuwe stal gebouwd mag worden of een financiële bijdrage aan een landschapsfonds.

Het negatieve effect op landschap buiten de LOG's kan worden beperkt door richtlijnen op te stellen voor erven in de verschillende landschappen van de gemeente Hellendoorn.

HOOFDSTUK 1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft nut en noodzaak van het plan-MER en de relatie met het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Hellendoorn.

1.1

WAAROM EEN NIEUW BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED?

De gemeente Hellendoorn heeft een prachtig en afwisselend buitengebied. De kleinschaligheid en de overgang van de Sallandse Heuvelrug naar het beekdal van de Regge zijn belangrijke kernkwaliteiten. Deze kwaliteiten zijn grotendeels ontstaan vanuit het agrarische gebruik, maar bieden ook veel houvast voor de vervulling van de ambities voor recreatie, natuur, cultuurhistorie en wonen.

Het vigerende bestemmingsplan, onherroepelijk vanaf 20 maart 1996, speelt onvoldoende in op nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied van de gemeente Hellendoorn, zoals de schaalvergroting en verbreding in de landbouw, stoppende agrariërs en ontwikkelingen in de recreatiesector.

De gemeente Hellendoorn heeft daarom opdracht gegeven voor een integrale herziening van het bestemmingsplan voor het gehele buitengebied. Het voorontwerp is opgesteld door Amer adviseurs ruimtelijke ordening (16 februari 2007; kenmerk 95-101). Aanleiding voor de integrale herziening is:

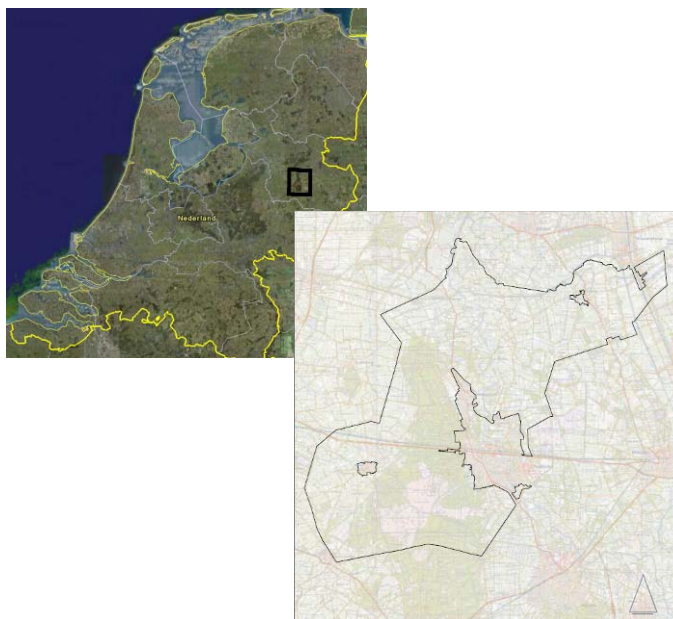
- Het verwerken van alle wettelijke veranderingen en beleidsrichtlijnen van de hogere overheden, die de laatste 10 jaar van kracht zijn geworden.
- Implementatie van het Reconstructieplan Salland-Twente.
- De ontwikkelingen van de functies in de afgelopen 10 jaar.
- Knelpunten in de vigerende plannen met betrekking tot helderheid en rechtsgelijkheid.
- Het opnemen van gebieden met toeristische en recreatieve functies (zoals avonturenpark Hellendoorn, het motorcrossterrein De Koetree, campings en bungalowparken) in het plan.

Het plan moet flexibiliteit bieden voor de gewenste veranderingen die niet altijd zijn te voorzien. Ook de bestaande waardevolle gebieden en structuren verdienen een adequate bescherming.

Het plangebied betreft het grootste deel van het landelijke gebied van de gemeente Hellendoorn met uitzondering van de kernen Daarle, Daarlerveen, Haarle, Hellendoorn, Nijverdal en Kruidenwijk/Hulsen. Voor het landelijke gebied gelegen tussen de drie laatste genoemde kernen wordt een apart bestemmingplan opgesteld. Het plangebied is weergegeven in Figuur 1.1.

Figuur 1.1

Plangebied (Bron: Google Earth & voorontwerp Bestemmingsplan)

1.2

PROBLEEMANALYSE

Schaalvergroting naar minder maar grotere bedrijven is voor de landbouw een gegeven. Hiermee speelt de sector in op ontwikkelingen in de markt, maar ook op wettelijke bepalingen vanuit de overheid zoals de eisen voor dierenwelzijn en voor natuur & milieu. Met een lagere kostprijs door schaalvergroting compenseert de sector vervolgens de extra investeringen. Voor de schaalvergroting van bedrijven uit de intensieve veehouderij biedt het Reconstructieplan Salland-Twente ontwikkelingsruimte, o.a. in het buitengebied van de gemeente Hellendoorn.

Echter veel natuurgebieden op de zandgronden in Oost- en Zuid-Nederland zijn erg gevoelig voor ammoniak uit de veehouderij door stalemissies en het uitrijden van mest. Een belangrijk deel van deze stalemissies is afkomstig van de intensieve veehouderijen met varkens en kippen. Op de zandgronden in Oost- en Zuid-Nederland zijn deze bedrijven geconcentreerd aanwezig. Ook de rundveehouderij draagt bij aan de emissie van ammoniak. Door vier natuurgebieden met Natura2000 status, in en om de gemeente Hellendoorn, is de milieugebruiksruimte voor veehouderijen beperkt. Daarnaast zijn de natuurgebieden overbelast door de hoge ammoniakemissies. Het Reconstructieplan beoogt daarom een vermindering van de ammoniakuitstoot en het verplaatsen van intensieve veehouderijen uit de omgeving van natuurgebieden.

De uitdaging voor gemeente Hellendoorn is om de landbouwsector ontwikkelingsruimte te bieden binnen de krappe milieugebruiksruimte en daarmee de opgaven uit het Reconstructieplan ruimtelijk vast te leggen in haar Bestemmingsplan Buitengebied.

1.3

DOELSTELLING

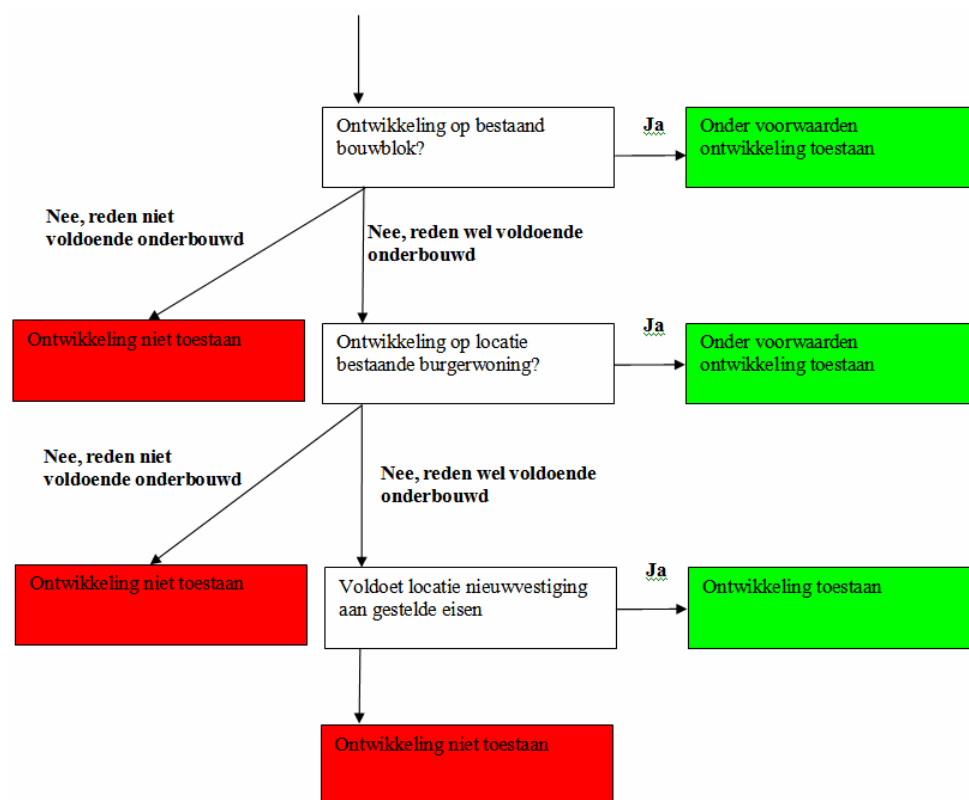
De gemeente wil een helder en overzichtelijk juridisch plan, dat duidelijkheid en rechtszekerheid biedt aan de gebruikers en bewoners van het gebied. Daarnaast moet het plan flexibiliteit bieden ten behoeve van gewenste veranderingen, die niet altijd op dit moment zijn te voorzien. Ook dienen de bestaande waardevolle gebieden en structuren een adequate bescherming te krijgen.

De herziening van het bestemmingsplan is er mede op gericht om de agrarische functie in de gemeente ook voor de toekomst te behouden. De gemeente ziet vooral mogelijkheden voor (het uitbreiden van) intensieve veehouderijen op bestaande agrarische bouwpercelen en in landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's). De visie op ontwikkelingsmogelijkheden voor sterlocaties in het verwevingsgebied wijkt niet af van het Reconstructieplan Salland Twente.

Per LOG is een visie (ARCADIS, april 2008) vastgesteld door het college van B&W. Voor alle vier LOG's geldt dat er beperkt ruimte is voor nieuwvestiging van intensieve veehouderijen. Er is ruimte voor circa 10 tot 15 bedrijven per LOG en de voorkeur gaat uit naar bestaande erven, boven nieuwe erven. Daarnaast is de vestiging van nieuwe intensieve veehouderijen op bestaande bouwblokken in de LOG's, maatwerk. Het college stelt voor om de volgende principes te gebruiken voordat toestemming wordt verleend om een nieuw bouwblok te realiseren:

Figuur 1.2

Keuzemenu nieuw
bouwblok (bron: Visie
Landbouwontwikkelingsgeb
ieden)

Naast het behoud van de agrarische functie neemt ook de aanwezige natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten een belangrijke plaats in.

Voor de recreatie wil de gemeente het aantal overnachtingen (en bestedingen) vergroten en streeft naar een uitbreiding van de recreatief toeristische mogelijkheden. De mogelijkheden voor verblijfsaccommodaties zijn gedefinieerd binnen de ruimtelijke zonering van de reconstructie. Nieuwvestiging in het verwevingsgebied rondom gebieden als de Sallandse heuvelrug kan worden toegestaan als er sprake is van een kleine (< 20 eenheden) tot middelgrote (20 tot 50 eenheden) impact. Ontwikkelingen met een grote ruimtelijke impact (> 50 eenheden) zijn slechts op een beperkt aantal locaties mogelijk. Daarnaast wil de gemeente een passende bestemming voor het motorcrossterrein De Koetree.

Het voorontwerp bestemmingsplan en de visie voor de LOG's zijn in bijlage 1 nader toegelicht.

1.4

AANLEIDING PLAN-MER

Een belangrijke aanleiding voor de integrale herziening van het bestemmingsplan is de implementatie van het reconstructieplan Salland Twente. Voor de vier "Landbouwontwikkelingsgebieden" (LOG's) en voor bestaande agrarische locaties in het verwevingsgebied worden de ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderijen vastgelegd in het bestemmingsplan. Ontwikkelingsmogelijkheden worden toegekend via perceels- en gebiedsbestemmingen. Het toekennen van ontwikkelruimte aan bedrijven met een intensieve veehouderij tak kan worden beschouwd als m.e.r.-plichtige of m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten. Deze activiteiten kunnen de drempelwaarden overschrijden in overeenstemming met het Besluit m.e.r.¹, categorie C/D 14, kolom 3. Een (herziening van) bestemmingsplan voor activiteiten die de m.e.r.-drempelwaarde overschrijden, is een plan waarvoor de m.e.r.-procedure voor plannen (plan-m.e.r., verder genoemd plan-MER) moet worden doorlopen.

Op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 moet, door de externe werking van het bestemmingsplan op de Natura2000 gebieden Sallandse Heuvelrug, Wierdense veld, Vecht en Benedenregge en Boetelerveld tevens een passende beoordeling worden uitgevoerd. Uit deze verplichting vloeit ook de plan-m.e.r.-plicht voort. Voor de passende beoordeling is naast de ontwikkelingsruimte voor intensieve veehouderijen ook het volgende van belang:

- De ammoniakemissie veroorzaakt door de grondgebonden landbouw.
- De geboden ontwikkelingsruimte voor de verblijfs- en dagrecreatie.
- De bestemming van het motorcrossterrein De Koetree.

In het bestemmingsplan buitengebied Hellendoorn zijn verder geen andere onderwerpen gedefinieerd die als een kader voor latere m.e.r.-(beoordelings)plichtige besluiten kunnen worden beschouwd (bron: Notitie Reikwijdte & Detailniveau; d.d. 23 januari 2008; kenmerk 110302/CE7/005/001537).

¹ Artikel 7.2 Wet Milieubeheer: gewijzigd Besluit m.e.r. 1994 (2006)

1.5

PLANPROCES & M.E.R.-PROCEDURE

1.5.1

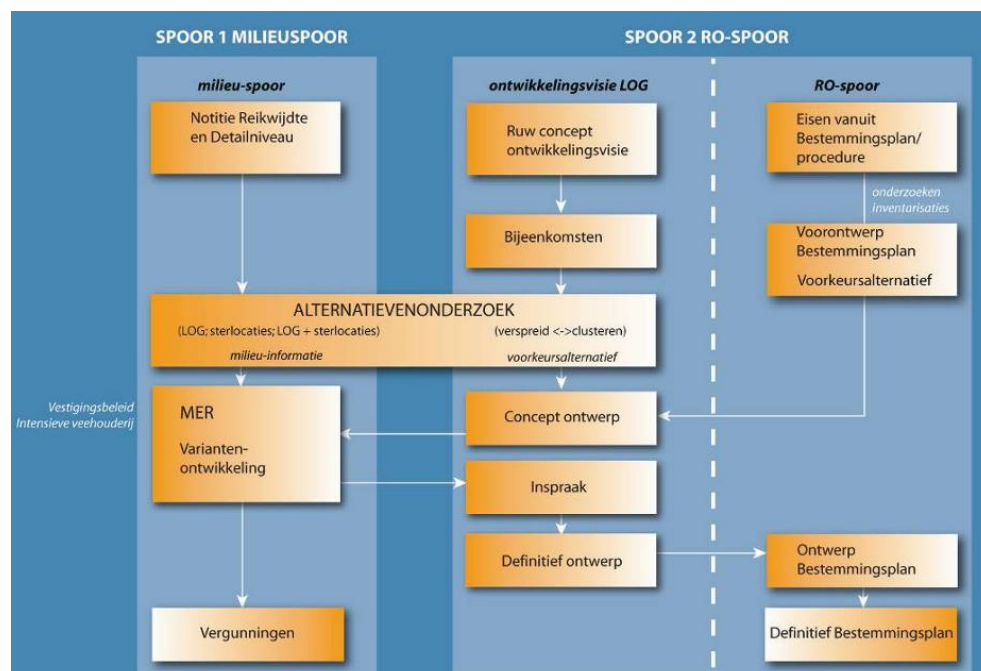
PLANPROCES

Inmiddels is het voorontwerp bestemmingsplan Buitengebied Hellendoorn² opgesteld en het ruimtelijke ordeningsbeleid voor de intensieve veehouderij in de LOG's uitgewerkt³.

Het planspoor vanuit de ruimtelijke ordening (RO) is afgestemd met het milieuspoor waarin dit plan-MER is opgesteld. De samenhang is in Figuur 1.3 schematisch in beeld gebracht.

Figuur 1.3

Samenhang tussen Milieu- en Ruimtelijke Ordening Spoor

In het RO-spoor is een ruimtelijke ontwikkelvisie opgesteld en wordt, na besluitvorming, vertaald in het bestemmingsplan buitengebied. Het voorontwerp bestemmingsplan, met de daarin al gemaakte plankeuzen, wordt hierop aangepast. Het milieuspoor beoogt bij te dragen aan het alternatievenonderzoek voor de ontwikkelvisie en toetst het ruimtelijke ordeningsbeleid voor de intensieve veehouderij in het bestemmingsplan buitengebied voor de aspecten: natuur, geur, verkeer, geluid, fijn stof, landschap en water.

Met het voorontwerp bestemmingsplan en de ontwikkelvisie houdt de gemeente rekening met de wensen en eisen van vertegenwoordigers van alle belangen die spelen in het buitengebied en in de LOG's in bijzonder. Voor het bestemmingsplan geldt de wettelijk voorgeschreven procedure en via werkgroepen zijn de meningen van burgers en ondernemers gebruikt voor de uiteindelijke ontwikkelvisie voor de LOG's.

Voor het aspect natuur is in het milieuspoor tevens een 'voortoets' uitgevoerd op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden).

² Amer adviseurs ruimtelijke ordening(16 februari 2007; kenmerk 95-101)

³ ARCADIS (21 april 2008) *OntwerpVisie Landbouwonwikkelingsgebied Marle, Daarleveen, Haarle en Hancate*

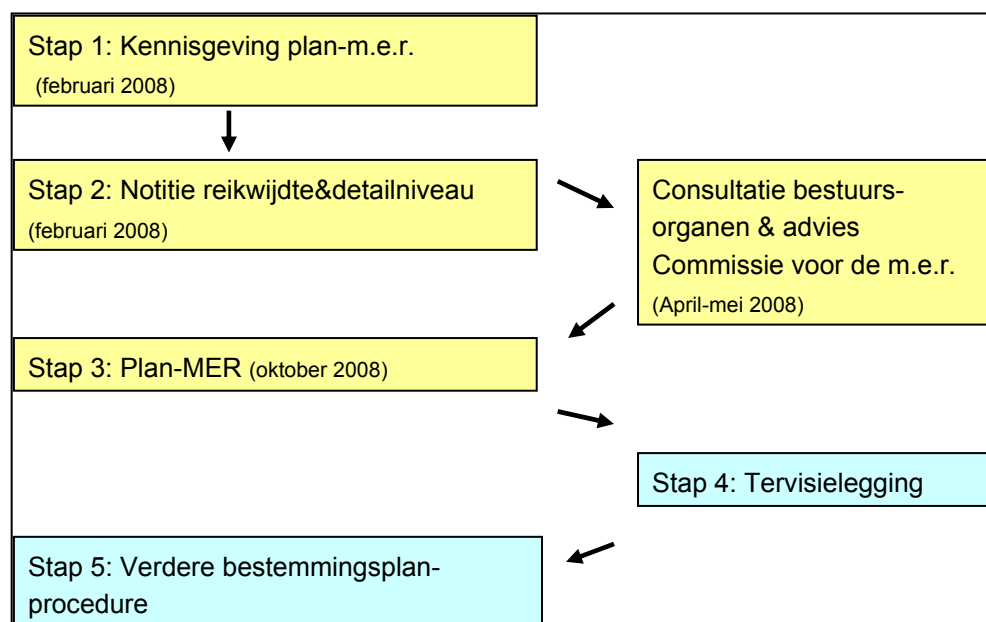
1.5.2

M.E.R.-PROCEDURE

In Figuur 1.4 is de plan-m.e.r.-procedure in beeld gebracht.

Figuur 1.4

Plan-m.e.r. procedure
bestemmingsplan
buitengebied Hellendoorn

Stap 1 t/m 3 zijn doorlopen. Hieronder een korte toelichting per stap:

- Stap 1: De officiële start bestaat uit een openbare kennisgeving van het voornemen om het bestemmingsplan buitengebied te herzien en hiervoor een plan-m.e.r. te doorlopen. Deze aankondiging vond plaats in het Twentse Volksblad op 18 maart 2008.
- Stap 2: Raadpleging van de betrokken bestuursorganen over de inhoud (reikwijdte en detailniveau) van het milieueffectrapport. Hiervoor is de Notitie Reikwijdte & Detailniveau opgesteld en in april/mei 2008 voorgelegd aan de Commissie voor de m.e.r. en alle artikel 10 overlegpartners die ook zijn benaderd in het kader van het voorontwerp bestemmingsplan. Naast een aantal reacties van betrokken bestuursorganen is ook het advies van de Commissie m.e.r. over de reikwijdte en het detailniveau van het milieueffectrapport ontvangen op 26 mei 2008 (rapportnummer 2070-47). De Notitie Reikwijdte & Detailniveau is door het college van gemeente Hellendoorn definitief vastgesteld op 26 februari 2008.
- Stap 3: In deze stap is het onderzoek uitgevoerd en het plan-MER opgesteld. Hierbij is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van al bestaande informatiebronnen: provinciale waardekaarten, milieumeetnetten, internetsites (CBS, LEI), etc.

Nog uit te voeren stappen:

- Stap 4: het plan-MER wordt gelijk met het ontwerpbestemmingsplan ter visie gelegd. In deze stap is ruimte voor inspraak en consultatie. Een speciaal aandachtspunt is toetsing van het plan-MER door de onafhankelijke Commissie m.e.r. Deze toetsing is verplicht omdat het plan significante gevolgen kan hebben voor het Natura2000-gebied 'Vecht- en Beneden-Reggegebied' (Natuurbeschermingswet 1998/Habitatrichtlijn).
- Stap 5: In deze stap voegt het plan-MER slechts één verplichting toe; een expliciete motivering van de rol van het plan-MER en de inspraakreacties bij het definitieve besluit waarmee het herziene bestemmingsplan wordt vastgesteld.

1.6

**ADVIES CIE M.E.R. EN BESTUURSORGANEN OP DE NOTITIE REIKWIJDTE EN
DETAILNIVEAU**

De Commissie m.e.r. heeft op verzoek van de gemeente Hellendoorn haar advies⁴ uitgebracht op de reikwijdte en het detailniveau van het plan-MER. De volgende punten beschouwt de Commissie als hoofdpunten voor het op te stellen plan-MER. Dat wil zeggen dat het plan-MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als het niet op onderstaande punten in gaat:

- De milieugebruiksruimte. Geef op kaart aan in welke gebieden wel en geen gebruiksruimte is vanuit milieu en in welke gebieden met maatregelen extra milieugebruiksruimte gecreëerd kan worden; *De milieugebruiksruimte wordt vooral bepaald door de aspecten ammoniak en geur. Voor deze aspecten is de gebruiksruimte berekend op basis van milieu- en natuurregelgeving en beschreven onder betreffende aspecten in hoofdstuk 3 en 4.*
- De alternatieven die mogelijk zijn binnen de beschikbare milieugebruiksruimte en de overige randvoorwaarden; *In hoofdstuk 2 staan de alternatieven beschreven.*
- De emissie van ammoniak en de hieruit voortkomende depositie op kwetsbare natuur vanuit de gehele veehouderijsector; *Zie hiervoor het aspect ammoniak in hoofdstuk 3.*
- De mogelijkheden om binnen een bestemmingsplan proactief in te spelen op de autonome ontwikkelingen, vooral de verwachte schaalvergroting binnen de veehouderij; *Een beschouwing van deze mogelijkheden staan beschreven in paragraaf 1.7 over het proactief bestemmingsplan.*
- De maximaal mogelijke effecten op de Natura2000-gebieden en de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur. In het geval significante negatieve gevolgen op Natura2000-gebieden niet zijn uit te sluiten, dient een ‘passende beoordeling’ in het plan-MER te worden opgenomen. *Ook aan dit punt is voldaan in hoofdstuk 3, onderdeel natuur.*

Naast de Commissie m.e.r. reageerden de volgende bestuursorganen op de raadpleging:

- Waterschap Groot Salland.
- NVV Regio Salland.
- Gemeente Raalte.
- Provincie Overijssel.
- Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.

In bijlage 7 zijn de verschillende reacties opgenomen en voorzien van antwoord.

1.7

PROACTIEF BESTEMMINGSPLAN

In 2001 is een Europese richtlijn vastgesteld omtrent de plan-m.e.r.-plicht⁵. Artikel 8 van de Richtlijn is geïmplementeerd in artikel 7.26d van de Wet milieubeheer. Uit dit artikel volgt dat bij het opstellen van het bestemmingsplan rekening gehouden moet worden met de informatie uit het plan-MER. De ruimtelijke ordeningsregels uit artikel 10 van de (voormalige) WRO gelden voor het opnemen van (milieu)voorschriften in een bestemmingsplan waarvoor een plan-MER procedure is doorlopen.

⁴ Advies over de reikwijdte en het detailniveau van het milieueffectrapport; 26 mei 2008/rapportnummer 2070-47

⁵ Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's

In dit artikel is geregeld dat er enkel bepalingen in een bestemmingsplan kunnen worden opgenomen, mits dit nodig is voor een goede ruimtelijke ordening. Het aspect 'ten behoeve voor een goede ruimtelijke ordening' dient goed gemotiveerd te worden in het plan. Dit houdt ook in dat er gemotiveerd van het plan-MER kan worden afgeweken in het bestemmingsplan. Alleen wanneer de noodzaak voor een goede ruimtelijke ordening is aangetoond, kunnen voorschriften in het plan worden opgenomen. In de Wet milieubeheer zijn geen andere bepalingen opgenomen die zorgen voor de doorwerking van het plan-MER

Het voorkomen van hinder voor mens en natuur (waaronder de bescherming van natuurwaarden) wordt gewaarborgd in verschillende wet- en regelgeving, zoals de Natuurbeschermingswet 1998, de Nota Ruimte, de streekplannen, de Spelregels EHS, de Wet ammoniak en veehouderij, Wet geurhinder veehouderij en de AMvB Huisvesting. Geboden ontwikkelingsruimte in het bestemmingsplan moet passen binnen deze wettelijke kaders en vooraf moet dus duidelijk zijn of de geboden ontwikkelingsruimte ook daadwerkelijk kan worden benut.

Dit plan-MER gaat in op de voorgenomen ontwikkelingsruimte in het voorontwerp bestemmingsplan. De volgende vraag staat hierbij centraal: *"Is het verantwoord om alle actieve veehouderijen ontwikkelingsruimte te bieden of is een ruimtelijke zonering van belang zoals het clusteren van ontwikkelingsruimte in de landbouwontwikkelingsgebieden?"*

1.8

LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 beschrijft de referentiesituatie en de alternatieven waarvoor de effecten in kaart worden gebracht. Hoofdstuk 3 beschrijft voor het aspect natuur de passende beoordeling in overeenstemming met de Natuurbeschermingswet 1998. Hoofdstuk 4 beschrijft per alternatief de effecten voor alle overige aspecten en vergelijkt deze met de referentiesituatie. In hoofdstuk 5 zijn alle conclusies en aanbevelingen integraal beschreven.

In de bijlagen is het beleidskader beschreven en het kaartmateriaal en de reactie van de bestuursorganen op de reikwijdtenotitie opgenomen.

HOOFDSTUK 2 Alternatieven

Dit hoofdstuk geeft de huidige omvang van de intensieve veehouderij in de gemeente Hellendoorn aan. Tevens maakt dit hoofdstuk duidelijk hoe de spreiding is binnen de gemeente t.o.v. kwetsbare functies. Paragraaf 2.2 beschrijft de huidige situatie en de mogelijke autonome ontwikkelingen voor de intensieve veehouderij als referentiesituatie. Op basis van deze trends zijn drie alternatieven en een groeiscenario ontwikkeld in paragraaf 2.3.

2.1

INLEIDING

Voor de planologische sturing vanuit de gemeente zijn drie alternatieven en twee scenario's modelmatig ontwikkeld. Een uitgebreide uitleg is later in dit hoofdstuk terug te vinden, hier eerst een korte inleiding.

In de alternatiefontwikkeling staat de modelmatige herverdeling van vergunde productierechten (uitgedrukt in Nederlandse grootte-eenheid (NGE)) van veehouderijen met varkens en pluimvee, centraal. De productierechten van stoppende bedrijven⁶ worden herverdeeld over de "blijvers". Dit zijn de overige bedrijven met voldoende milieugebruiksruimte op basis van de Wet Geurhinder Veehouderij en de Natuurbeschermingswet 1998. Voor wat betreft de Natuurbeschermingswet is, in overeenstemming met de aanbevelingen in het rapport Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura2000 en verkenning van oplossingsrichtingen (Taskforce onder voorzitterschap van de heer C. Trojan; 30 juni 2008), rekening gehouden met:

- Het belang van de achtergronddepositie van ammoniak op Natura2000.
- De lokalisering van gevoelige habitattypen in een Natura2000-gebied.
- De mogelijkheid van salderen binnen het plangebied.
- Een nuancering van de kritische depositiewaarden voor ammoniak op Natura2000.

De productierechten worden herverdeeld binnen het plangebied conform de volgende drie alternatieven:

Tabel 2.2

Beschrijving alternatieven (ter illustratie, zie bijlage 2a, 2b en 2c)

alternatief	beschrijving
Verspreiding	De productierechten van stoppers worden gelijkmatig herverdeeld over de blijvers in het plangebied.
Clustering LOG's	De productierechten van stoppers worden gelijkmatig herverdeeld over 10 nieuwe bedrijven in de LOG's conform de ontwikkelvisie.
Handhaven vergunde rechten	De vergunde milieusituatie in 2007 wordt "bevroren". De stoppers stoppen en de blijvers hebben geen milieugebruiksruimte en kunnen daardoor niet de vrijgekomen productierechten benutten.

⁶ Deze zogenaamde "stoppers" zijn < 70 NGE in kwetsbare gebieden of < 40 NGE in de rest van het plangebied.

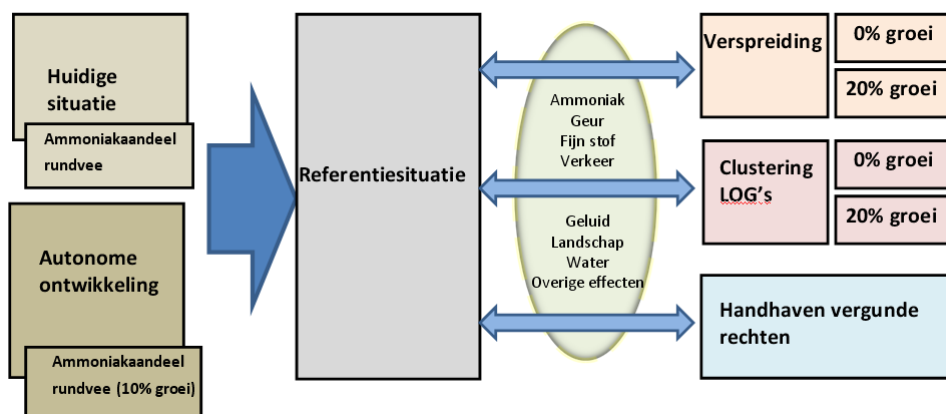
Voor de alternatieven *verspreiding* en *clustering LOG's* wordt tevens een scenario doorgerekend waarin de vergunde productierechten van veehouderijen met varkens en pluimvee met 20% toenemen.

Effecten van de alternatieven worden vergeleken met de referentiesituatie. In deze referentiesituatie is de emissie van rundveebedrijven meegenomen. Voor het aspect ammoniak is het emissieaandeel vanuit rundveehouderijen gespecificeerd en doorgerekend voor een autonome groei tot 2020 van alle rundveehouderijen met 10% aan NGE.

De referentiesituatie en de verschillende alternatieven worden in Figuur 2.5 weergegeven en in de volgende paragrafen toegelicht.

Figuur 2.5

Overzicht referentiesituatie (huidige situatie + autonome ontwikkeling), alternatieven en scenario's

2.2

REFERENTIESITUATIE

De referentiesituatie (of nulalternatief) is de situatie waarmee de alternatieven vergeleken worden. De referentiesituatie is de vergunde situatie in november 2007 voor 411 bedrijfslocaties met een milieuvergunning voor het houden van vee. Voor al deze locaties wordt aangenomen dat ze vanaf 1 januari 2010 voldoen aan de AMvB-Huisvesting. Als planhorizon wordt 2019 aangehouden⁷.

2.2.1

HUIDIGE SITUATIE

Op basis van een inventarisatie van de vergunde rechten van veehouderijen (peildatum: 29 augustus 2007) en de integrale zonering intensieve veehouderij uit het reconstructieplan Salland Twente, is in deze paragraaf een korte typering opgenomen van de ruimtelijke spreiding van de locaties voor intensieve veehouderijen in Hellendoorn.

Per augustus 2007 zijn er in Hellendoorn 411 bedrijven (inrichtingen) met een milieuvergunning voor het houden van vee (bron: gemeente Hellendoorn). In bijlage 2 is de ruimtelijke spreiding van de veehouderijen weergegeven naar type en omvang (NGE's).

⁷ Het bestemmingsplan moet binnen een periode van 10 jaar opnieuw worden vastgesteld volgens de Wet op de Ruimtelijke Ordening, gerekend vanaf de datum van vaststelling.

WAT IS NGE?

De Nederlandse grootte-eenheid (NGE) is een reële economische maatstaf die gebaseerd is op het bruto standaardsaldo (bss, opbrengsten minus bepaalde specifieke kosten). Het is een maat waarmee de economische omvang van agrarische activiteiten wordt weergegeven. De NGE per technische productie-eenheid (ha, dier) wordt berekend door de bss van de productie-eenheden te delen door een bepaalde deelfactor, die per jaar kan verschillen. De NGE wordt zowel gebruikt om de absolute bedrijfsomvang van agrarische bedrijven of sectoren weer te geven (uitgedrukt in NGE) als om de specialisatiegraad van bedrijven te bepalen (volgens de NGE-typing). De bss en NGE worden om de twee jaar herzien.

De normen krijgen de naam van het jaar waarvan het prijsniveau is gebruikt. De laatste berekening van normen is gebeurd op prijsniveau 2002. Die normen zijn voor het eerst gebruikt in de Landbouwtelling van 2005. Een NGE staat bij prijsniveau 2002 (Landbouwtellingen 2005 en 2006) voor 1.400 euro aan saldo. (bron: www.lei.wur.nl)

Ruimtelijke spreiding per reconstructiezone

In Tabel 2.3 is de ruimtelijke spreiding van de veehouderijbedrijven weergegeven per reconstructiezone.

Tabel 2.3

Ruimtelijke spreiding van alle veehouderijen, per reconstructiezone

Agrarische bedrijven	Aantal bedrijven	Gemiddelde omvang in NGE per bedrijf
Extensiveringsgebied	34	45
LOG's	71	104
Verwevingsgebied	298	73
Bebouwde kom	8	47
<i>Totaal aantal bedrijven en NGE's</i>	<i>411</i>	<i>31.161</i>

Van deze agrarische bedrijven hebben 173 bedrijven een tak met intensieve veehouderij (IV) voor varkens (v) en pluimvee (pv). Een aantal van deze bedrijven hebben maar heel weinig varkens of pluimvee.

In Tabel 2.4 is de ruimtelijke spreiding van intensieve veehouderijen met varkens en pluimvee weergegeven.

Tabel 2.4

Ruimtelijke spreiding alle IV-bedrijven met varkens en pluimvee per reconstructiezone

Bedrijven met een tak intensieve veehouderij (varkens & pluimvee)	Aantal bedrijven	Gemiddelde omvang in NGE per bedrijf
Extensiveringsgebied	16	24
LOG's	40	74
Verwevingsgebied	117	44
Bebouwde kom	0	0
<i>Totaal aantal bedrijven en NGE's</i>	<i>173</i>	<i>8.527</i>

Van de 173 bedrijven hebben 40 bedrijven een tak met varkens of pluimvee die gelijk staat aan één of meer volwaardige arbeidskrachten (bedrijfsomvang ≥ 70 NGE). In Tabel 2.5 is de ruimtelijke spreiding van deze IV-bedrijven met varkens of pluimvee met redelijke omvang weergegeven.

Tabel 2.5

Ruimtelijke spreiding IV-bedrijven (varkens of pluimvee) met ≥ 70 NGE per reconstructiezone

Bedrijven met een tak intensieve veehouderij (iv/vpv)	Aantal bedrijven	Gemiddelde omvang in NGE per locatie
Extensiveringsgebied	1	98
LOG's	17	146
Verwevingsgebied	22	150
Bebouwde kom	0	0
<i>Totaal aantal bedrijven en NGE's</i>	<i>40</i>	<i>5.882</i>

Ruimtelijke spreiding nabij kernen, Natura2000 en WAV-gebied

De ruimtelijke spreiding van de veehouderijbedrijven met varkens en pluimvee (IV-bedrijven) zijn als volgt verdeelt over de gevoelige gebieden:

Tabel 2.6

Aantal bedrijven met varkens en pluimvee per gevoelig gebied

Gevoelig gebied	Totaal aantal bedrijven	≥ 70 NGE		
		NGE/bedrijf	Aantal bedrijven	NGE/bedrijf
Natura2000 + 1km zone	40	29	3	128
Wav-zone (250 m)	21	47	3	209
Kernrandzone (400m)	11	84	4	214
<i>Totaal aantal bedrijven en NGE's</i>	<i>72</i>	<i>3.071</i>	<i>10</i>	<i>1.867</i>

Het aantal IV-bedrijven met toekomstperspectief (≥ 70 NGE), gelegen in een gevoelig gebied is relatief beperkt. Circa 10 bedrijven met varkens en pluimvee, groter dan 70 NGE, zijn gelegen in een gevoelig gebied. Dit is ca 6% van het totale aantal bedrijven met varkens en pluimvee in Hellendoorn.

Aandeel rundveehouderij

Binnen de referentiesituatie is het aandeel rundvee voor ammoniak gespecificeerd in Hoofdstuk 3. Dit inzicht is van belang voor conclusies over het totale effect van ammoniakdepositie op Natura2000 gebieden als gevolg van het bestemmingsplanbesluit en verplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998.

Uit de totale stalemissies van ammoniak per diersoort in de gemeente Hellendoorn is het merendeel afkomstig van rundvee (40%) en varkens (42%). Kippen dragen 15% bij aan de stalemissies van ammoniak.

Tabel 2.7

Totale stalemissies aan ammoniak per diersoort in de gemeente Hellendoorn (bron: milieuvergunningen 2007)

Diersoort	Totale stalemissies (NH ₃ kg/jr)	Relatieve bijdrage (%)
rundvee	201.200	40
schapen	1.233	0
geiten	8.412	2
varkens	215.383	42
kippen	75.159	15
kalkoenen	26	0
konijnen	2.882	1
paarden	4.001	1
struisvogels	13	0
Totaal	508.309	100

De ruimtelijke spreiding van rundveebedrijven ten opzichte van de Natura2000-gebieden is als volgt:

Tabel 2.8

Ruimtelijke spreiding
bedrijven met rundvee t.o.v.
Natura2000-gebieden

Bedrijven met rundvee	Totaal Aantal bedrijven	NGE/bedrijf	≥ 70 NGE Aantal bedrijven	NGE/bedrijf
Binnen 1 km van een Natura 2000 gebied	73	48	18	112
Binnen 3 km van een Natura 2000 gebied	175	58	62	117

2.2.2

AUTONOME ONTWIKKELING

Aangezien het bestemmingsplan buitengebied een looptijd heeft van minstens tien jaar, is het voor deze plan-MER van belang te bepalen hoe de intensieve veehouderij zich autonoom zal ontwikkelen.

Uitgangspunt voor de referentiesituatie is dat de geschatte groei in de alternatieven niet past binnen het vigerende bestemmingsplan en dus niet worden gerealiseerd. Voor de autonome ontwikkeling (AO) wordt in dit geval uitgegaan van huidige activiteiten en al genomen besluiten over nieuwe activiteiten. De planhorizon van het voorontwerp bestemmingsplan is 2019. De vaststelling staat namelijk gepland voor 2009.

Landelijke trends

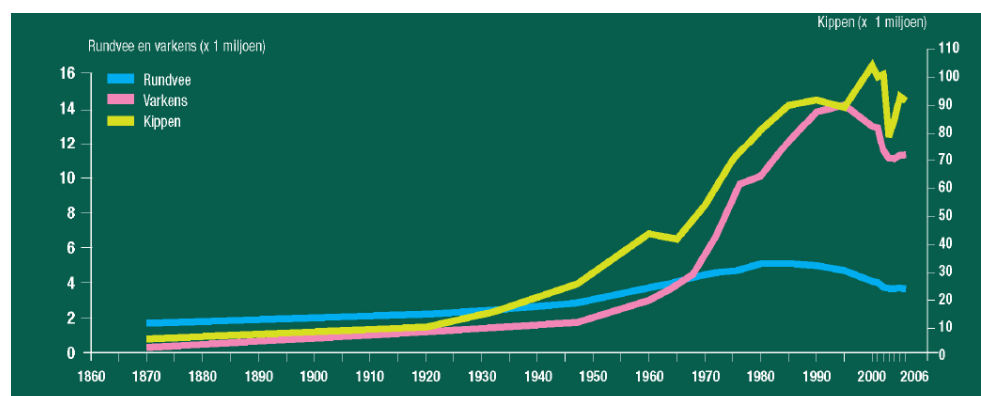
De landelijke trends zijn te vinden op de LEI-site:

(<http://www.lei.wur.nl/NL/statistieken/Land-+en+tuinbouwcijfers>):

- T.a.v. varkens valt op te maken dat – na een toename tot medio jaren negentig en een afname in de jaren erna – er sinds drie jaar min of meer een stabilisatie is van het aantal.
- Bij pluimvee is de laatste drie jaar het aantal dieren aanmerkelijk lager dan in de jaren ervoor, maar over lange tijd kent de curve een grillig verloop. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de vogelpestuitbraak.
- Bij rundvee is een afname te zien vanaf 1984 (melkquotering). Het aantal runderen is sinds drie jaar min of meer stabiel.
- Naar verwachting zal de veestapel ongeveer gelijk blijven.

Figuur 2.6

Landelijke trend dieraantallen
over enkele decennia

Naast deze landelijke trends is vastgesteld beleid van toepassing voor de autonome ontwikkeling. In bijlage 1 is het beleidskader beschreven. Relevant is het rijksbesluit dat dierenverblijven, waar emissiearme huisvestingssystemen voor beschikbaar zijn, op den duur emissiearm moeten zijn uitgevoerd. Dit valt onder AMvB-Huisvesting en betekent concreet dat voor 2010 alle bedrijven moeten voldoen aan de ammoniakeisen voor bepaalde diervverblijven.

Trends provincie Overijssel

Uit de ontwikkeling van de varkenshouderij in Overijssel blijkt een trend van schaalvergroting en een terugloop van het aantal bedrijven. De marktontwikkelingen zijn hiervoor de drijvende kracht. Er vormt zich een sector die bestaat uit een relatief klein aantal grootschalige bedrijven. De Reconstructiecommissie Salland-Twente constateert dat de trend van schaalvergroting zich doorzet in lijn met de verwachtingen.

In de periode 1990-2005 nam het aantal varkensbedrijven met 65% af en het aantal varkens met 15%:

Tabel 2.9

Ontwikkeling
varkenshouderij in Overijssel
(bron: CBS; 2007)

Jaar	1990	1995	2000	2005	Verskil t.o.v. 1990
Varkens totaal (incl. biggen)	1.800.813	1.839.831	1.726.409	1.531.034	-15%
Aantal bedrijven met varkens (alle)	5.316	4.209	2.783	1.861	-65%

Dit beeld wordt bevestigd door de aard van de aanvragen die bij de gemeenten voorliggen. Er is geen sprake van een toestroom van ondernemers van buiten Overijssel die naar Overijssel komen. Op basis hiervan gaat de Reconstructiecommissie er voorlopig van uit dat de omvang van de intensieve veehouderij in Overijssel voorlopig niet noemenswaardig wijzigt. (bron: Brief reconstructiecommissie Salland Twente; 20 september 2007).

Naast Rijksbeleid is er ook provinciaal beleid in ontwikkeling met mogelijke invloed op de intensieve veehouderijen in de gemeente Hellendoorn. Dit betreft:

- Het opstellen van beheerplannen voor de Natura2000-gebieden. Na vaststelling van deze beheerplannen geldt de rechtstreekse bescherming op basis van de Natuurbeschermingswet 1998. Dit kan van grote invloed zijn op de intensieve veehouderijen in de directe nabijheid van het natuurgebied. De provincie wil de beheerplannen afronden voordat de minister de Natura2000-gebieden definitief aanwijst.
- De definitieve aanwijzing van de zeer kwetsbare gebieden in het kader van de Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV, zie ook bijlage 1). Een verschil met de ontwerp-aanwijzing kan van invloed zijn op het aantal bedrijven dat beperkt wordt in haar ontwikkelingen.

Trends gemeente Hellendoorn

De trends van schaalvergroting en stoppende agrariërs zijn ook in Hellendoorn zichtbaar. Toch is het op gemeentelijke schaal moeilijk te voorspellen wat er precies gaat gebeuren tot 2019. De algemene trends zullen zijn:

- Een sterk doorzettende schaalvergroting die binnen de intensieve veehouderij gepaard gaat met een sterke afname van het aantal bedrijven in Hellendoorn. Een belangrijke oorzaak is de extra investering opgelegd door de overheid zoals de eisen voor

dierenwelzijn en de voorschriften verbonden aan de AmvB-huisvesting en de IPPC-richtlijn. Deze extra investeringen worden terugverdiend door schaalvergroting met kostprijsverlaging als doel.

- De varkens- en pluimveehouderij zullen hun uiterste best moeten doen om hun marktaandeel te behouden, dit kan alleen door schaalvergroting.
- Binnen de rundveehouderij kan de intensieve tak (mestkalveren en vleesstieren tot 24 maanden) verder toenemen. Deze toename is echter sterk afhankelijk van de hervorming van de Europese landbouwsubsidies. Het aandeel rundvee-intensief is 11% van het aantal NGE aan intensieve veehouderij in Hellendoorn, in het jaar 2007.

Constateringen vooraf

In bijlage 1 is het beleidskader beschreven. Op basis van het beleidskader en de hiervoor beschreven trends kan het volgende worden geconstateerd over de intensieve veehouderijen in gemeente Hellendoorn:

- Een zeer beperkt aantal intensieve veehouderijen met toekomst perspectief (≥ 70 NGE) ligt in het extensiveringsgebied. Het aantal bedrijven dat in aanmerking komt voor de verplaatsingsregeling (Reconstructieplan Salland Twente) is daardoor beperkt. Vooralsnog heeft één (pluimvee)bedrijf zich aangemeld voor de verplaatsingsregeling en is daarmee een potentiële 'verplaatser'.
- De kleinere bedrijven stoppen op termijn door marktwerking en komen daardoor ook niet in aanmerking voor verplaatsingssubsidie (investerend vermogen is te gering).
- Van de 40 IV-bedrijven met redelijke omvang (≥ 70 NGE) liggen 23 bedrijven binnen een straal van 3 kilometer van het Natura2000-gebied. Door het uitplaatsen of samenvoegen van deze bedrijven in de LOG's van Hellendoorn is t.a.v. het ammoniakbeleid op de zwaar overbelaste Natura2000-gebieden, winst te boeken.
- Bestaande bedrijven in de LOG's zijn nu al gemiddeld groter dan in de andere zones en hebben autonoom de meeste ontwikkelingsruimte (zie Reconstructieplan).
- De meeste bedrijven met intensieve veehouderij (117 van de 173) zijn gelegen in de verwevingsgebieden waarvan 22 bedrijven een redelijke omvang heeft (≥ 70 NGE). De behoefte aan verplaatsing naar een LOG of samenvoeging van bedrijven in een LOG zal vooral bij deze bedrijven aan de orde (kunnen) zijn. Deze behoefte neemt zeker toe als deze bedrijven geen uitbreidingsmogelijkheden meer hebben door de Wet geurhinder veehouderij (kernen, burgerwoningen in het buitengebied) en/of natuurwetgeving (ammoniak; Natura2000-gebieden).

Aandeel rundvee (inclusief "10% groei-scenario")

In het kader van de passende beoordeling (Natuurbeschermingswet 1998) is in dit planMER ook gekeken naar de autonome groei van de rundveesector. Alle rundveebedrijven krijgen modelmatig 10% groeiruimte. Dit groeiscenario past binnen de beschikbare milieugebruiksruimte omdat geen enkel rundveebedrijf vanuit de Wet Geurhinder Veehouderij (WGV) op slot zit en omdat geen enkel rundveebedrijf met meer dan 200 melk- en kalfkoeien in een WAV-zone⁸ is gelegen.

De groei van 10% is bepaald op basis van de vergunningverleningpraktijk van de gemeente Hellendoorn. Uitbreidende rundveehouderijen in Hellendoorn zorgen voor een groei van ongeveer 15 tot 20%. Daarnaast zorgen potentiële stoppers door de gewijzigde

⁸ 250 meter rond de natuurgebieden zoals aangewezen door de Wet Ammoniak Veehouderij

milieuwetgeving voor een afname van 5-10%. Op basis hiervan is besloten uit te gaan van een mogelijke groei van 10%. Dat betekent dat voor ammoniak het aandeel van de rundveehouderijen is gespecificeerd in de referentiesituatie voor nulgroei en voor 10% groei van deze bedrijven.

2.3 **ALTERNATIEVEN**

2.3.1 **UITGANGSPUNTEN**

Er zijn drie alternatieven en twee scenario's in deze planstudie uitgewerkt met een planhorizon tot 2019. De scenario's en alternatieven verhouden zich als volgt tot elkaar:

Tabel 2.7

Overzicht alternatieven en scenario's

Alternatieven	Verspreiden		Clustering LOG's		Handhaven vergunde rechten
Scenario's	0% groei	20% groei	0% groei	20% groei	0% groei

De alternatieven houden rekening met de ontwikkeling van de 173 agrarische bedrijven met een intensieve veehouderij tak met pluimvee of varkens. De alternatieven houden dus geen rekening met eventuele ontwikkelingen in de tak rundvee-intensief (vleeskalveren en vleesstieren tot 24 maanden) omdat:

- De tak rundvee-intensief maar 11% is van het aantal NGE aan intensieve veehouderij in Hellendoorn (2007).
- Voor de tak rundvee-intensief geen normen zijn opgenomen in het Besluit Huisvesting voor maximale stalemissies.
- Deze tak met vleeskalveren en vleesstieren naar verwachting niet zal groeien door de afbouw (ontkoppeling) van EU-subsidies.

Bij de uitwerking van de alternatieven en scenario's wordt ervan uitgegaan dat een aantal van de 173 intensieve veehouderijen met varkens of pluimvee, in de nabije toekomst stopt omdat het bedrijf te klein is en de uitbreidingsmogelijkheden te gering zijn om een bepaalde economische omvang te bereiken. Deze bedrijven zijn modelmatig aangeduid als 'stopper' en als volgt gedefinieerd:

- Agrarische bedrijven met een tak intensieve veehouderij met varkens of pluimvee kleiner dan 40 NGE, of;
- Agrarische bedrijven met een tak intensieve veehouderij met varkens of pluimvee kleiner dan 70 NGE, gelegen:
 - binnen 400 m van een woonkern⁹ (i.v.m. Wet geurhinder veehouderij);
 - binnen 1000 m van een Natura2000-gebied (i.v.m. Natuurbeschermingswet 1998);
 - binnen 250 m van zeer kwetsbare verzuringsgevoelige natuurgebieden (i.v.m. ammoniakregelgeving: Wet Ammoniak en Veehouderij).

De niet-stoppers worden aangemerkt als potentiële 'groeier' of 'blijver'. Dit zijn bedrijven met varkens of pluimvee met voldoende productieomvang en eventueel met voldoende milieugebruiksruimte om te groeien. Het aantal bedrijven dat wordt aangemerkt als potentiële groeier is 43. Dit is circa 25% van de 173 bedrijven met varkens en pluimvee. Het

⁹ Bij deze zonering is het "stedelijk gebied", zoals begreep in het Reconstructieplan Salland Twente, uitgangspunt.

aantal bedrijven dat wordt aangemerkt als 'blijver' is 7, dit is 4% van de 173 bedrijven met varkens en pluimvee.

Tabel 2.10

Indeling bedrijven met varkens en pluimvee naar toekomstperspectief

Typering bedrijf	aantal	% (aantal)	NGE
Stopper	123	71	2.129
Groeier	43	25	5.169
Blijver	7	4	1.229
<i>Totaal</i>	<i>173</i>	<i>100</i>	<i>8.527</i>

De vrijkomende productieruimte (NGE's) van de stoppers wordt in deze bureaustudie herverdeeld over bestaande bedrijven of nieuw te vestigen bedrijven. Voor voldoende spreiding in de alternatieven wordt in de referentiesituatie alle vrijkomende productieruimte, voor zowel het 0% scenario als het 20% groeiscenario, herverdeeld over zoveel mogelijk bedrijven. In het alternatief 'verspreiden' zijn dat de bestaande agrarische bedrijfslocaties met milieugebruiksruimte en voor het alternatief 'clustering LOG's' zijn dat de locaties voor nieuwvestiging zoals bepaald in de ontwikkelvisie voor de LOG's. Voor alle gevallen waarin groei wordt gerealiseerd¹⁰ is een gesloten varkenshouderij met emissiearme stallen, uitgangspunt. Het computermodel gaat uit van 247,6 OU en 19,9 kg NH₃ per jaar per NGE. Deze emissie is gebaseerd op een gesloten varkensbedrijf met een omvang van 500 zeugen en een gangbaar stalsysteem¹¹.

Voor het alternatief 'handhaven vergunde rechten' vindt geen herverdeling plaats. De alternatieven worden in de volgende paragrafen nader toegelicht.

Voor het bepalen van de *milieugebruiksruimte* is de AMvB-huisvesting voor alle veehouderijbedrijven het uitgangspunt. Hierbij zijn maximale emissiewaarden voor ammoniak gehanteerd uit het Besluit ammoniakemissie en veehouderij (2005, nog niet in werking) en waar nodig zijn de bijbehorende geuremissies aangepast aan emissiearme huisvesting. Vanuit de Wet geurhinder veehouderij zijn de bestemmingsplangrenzen gebruikt als grens voor bebouwde kom, waaraan de '3 OU-norm' is gekoppeld. Deze grenzen zijn in een enkel geval aangepast omdat het aantal "geurgevoelige objecten" binnen deze bestemmingsplangrenzen zeer klein was. Er zijn daarnaast ook gebieden voor verblijfsrecreatie met meer dan acht recreatiewoningen als bebouwde kom geclassificeerd.

Cumulatie van effecten

Alle veehouderijen zonder varkens of pluimvee maken geen onderdeel uit van de alternatieven, maar worden wel in de berekeningen meegenomen voor geur en ammoniak vanwege het cumulatief-effect. Aangenomen wordt dat al deze bedrijven voldoen aan de AMvB-Huisvesting.

Het verschil in ammoniakdepositie op natuurgebieden is berekend op basis van de groei en krimp van de agrarische bedrijven, in de gemeente Hellendoorn, in de verschillende

¹⁰ Zie bijlage 2 met per alternatief de verdeling van bedrijven die potentieel zijn aangemerkt als 'groeier' en 'nieuwvestiging'.

¹¹ De volgende basisgetallen zijn gebruikt voor het berekenen van de emissies van een gesloten varkensbedrijf met 500 zeugen: 1.800 gespeende biggen (Ravcode D1.1.1.2); 100 kraamzeugen (Ravcode D1.2.13); 400 guste/dragende zeugen (Ravcode D1.3.10); 3.500 vleesvarkens (Ravcode D3.2.3.1).

alternatieven en bijbehorende scenario's. De achtergronddepositie aan ammoniak bestaat uit alle relevante bronnen, dus ook het verkeer en de agrarische bedrijven buiten de gemeente Hellendoorn.

Bij de berekening van de achtergrondbelasting voor geurhinder zijn ook bedrijven uit de omliggende gemeenten, binnen een straal van 1 tot 3 kilometer vanaf de gemeentegrens, meegenomen. Echter alleen de zeer grote bedrijven hebben vanaf 1 kilometer van de gemeentegrens nog effect op de achtergrondbelasting voor geurhinder in de gemeente Hellendoorn.

2.3.2

SCENARIO'S: NULGROEI EN 20 % GROEI

Er blijven nogal wat onzekerheden bestaan over de toekomstige ontwikkeling van intensieve veehouderijen. Zowel nulgroei als enige groei van het aantal NGE's in het buitengebied van Hellendoorn is denkbaar op basis van de hiervoor beschreven huidige situatie en autonome ontwikkeling. Daarom wordt in deze studie gewerkt met twee scenario's: nulgroei en 20% groei.

Nulgroei

Hierbij wordt uitgegaan van een nulgroei van het aantal NGE's in Hellendoorn tot 2019. Het totaal aantal NGE's van de 173 bedrijven met varkens of pluimvee bedraagt 8.527 NGE. Dit is 27% van het totaal aan NGE in de gemeente. Van deze 173 bedrijven zijn 123 bedrijven (71%) potentiële stopper. Hierdoor komt 2.129 NGE vrij voor herverdeling over de potentiële groeiers of nieuwvestigsters. Dit is bijna 25% van het aantal NGE's in Hellendoorn van bedrijven met varkens of pluimvee.

20% groei

Het is niet uitgesloten dat de intensieve veehouderij tot 2019 gaat toe- of afnemen. Voor het te nemen besluit is een onderzoek naar maximale milieugebruiksruimte voor een realistisch alternatief van belang. In dit plan-MER worden de effecten onderzocht van de verschillende alternatieven met 20% groei van de intensieve veehouderij in de gemeente Hellendoorn als uitgangspunt. Dit is 1.705 NGE (20% van 8.527, het totaal NGE aan varkens en pluimvee). Deze groei is gebaseerd op een praktische inschatting van verwachte ontwikkelingen door betrokken ambtenaren van de gemeente.

Argumenten zijn:

- De marktontwikkelingen pakken gunstig uit voor de IV-sector, denk aan opkomst van nieuwe wereldmarkten.
- Het vestigingsklimaat voor de IV-sector in de gemeente is relatief gunstig.
- De IV-sector vindt substantiële oplossingen voor het mestprobleem (nitraat- en fosfaatoverschot).
- Door het toepassen van bovenwettelijke maatregelen (zie bijlage 1: IPPC en AMvB-Huisvesting) wordt de stalemissie met 70% gereduceerd t.o.v. de conventionele staltechnieken.
- Ruimte voor bedrijven uit buurgemeenten omdat de LOG's intergemeentelijk zijn.
- De compartimentering voor de handel in productierechten conform de Meststoffenwet is vervallen (zie toelichting hieronder). Volgens de Reconstructiecommissie zal overigens de omvang van de intensieve veehouderij in Overijssel niet noemenswaardig wijzigen.

VERVALLEN COMPARTIMENTERING PRODUCTIERECHTEN

Veehouders die willen uitbreiden hebben daarvoor productierechten nodig. Deze konden zij tot 1 januari 2008 alleen verwerven binnen een bepaalde regio, die is vastgelegd in de Meststoffenwet. Overijssel vormde samen met Gelderland het concentratiegebied Oost, waarbinnen dergelijke dierrechten worden verhandeld. Het concentratiegebied Oost functioneerde als compartiment, productierechten van andere compartimenten (concentratiegebied Zuid en het niet-concentratiegebied (rest van Nederland)) waren niet toe te passen in concentratiegebied Oost. Deze compartimentering is per 1 januari 2008 vervallen.

2.3.3

ALTERNATIEF VERSPREIDING

In dit alternatief worden de uitgangspunten van het Reconstructieplan Salland Twente zoveel mogelijk overgenomen. De productieruimte van de stoppers komt in zijn geheel terecht bij bestaande bedrijven met voldoende uitbreidingsmogelijkheden ten aanzien van geurhinder en ammoniak in zowel de landbouwontwikkelingsgebieden als het verwevingsgebied. De volgende uitgangspunten zijn verder nog van belang:

- Bedrijven die gelegen zijn in de eerder genoemde kernrandzones, Wav- of Natura2000 zones groeien niet. Deze bedrijven behouden de huidige omvang.
- Alleen bedrijven met een uitbreidingsruimte van meer dan 60 NGE (t.a.v. geurhinder en ammoniak) groeien.

Van de 173 bedrijven met varkens en pluimvee zijn modelmatig 43 bedrijven potentieel aangemerkt als groeier, hiervan hebben echter 6 bedrijven geen of weinig milieugebruiksruimte vanuit de Wet geurhinder veehouderij. Het aantal potentiële groeiers wordt daarmee vastgesteld op 37 bedrijven.

Hierdoor ontstaat een andere indeling van bedrijven met varkens en pluimvee naar toekomstperspectief, namelijk:

Tabel 2.11

Indeling bedrijven met varkens en pluimvee naar toekomstperspectief voor het alternatief 'verspreiden'

Typering bedrijf	aantal	% (aantal)	NGE
Stopper	123	71	2.129
Groeier	37	25	4.463
Blijver	13	4	1.935
Totaal	173	100	8.527

Per scenario komt de herverdeling van de vrijgekomen productieruimte, binnen het alternatief 'verspreiden', neer op het volgende:

Tabel 2.12

Herverdeling productieruimte voor het alternatief verspreiden

Scenario	Totaal	Vrijgekomen productieruimte (NGE's)
		Per groeibedrijf (37 in aantal) na herverdeling
0%	2.129	57,5
20%	3.834	60-140 ¹²

Voor beide scenario's worden binnen dit alternatief de effecten in beeld gebracht.

¹² Groei in NGE's is afhankelijk van de milieuruimte per groeibedrijf. Voor voldoende spreiding van de groeibedrijven over het plangebied is gekozen voor een bandbreedte van minimaal 60 en maximaal 140 NGE's per groeibedrijf.

2.3.4

ALTERNATIEF CLUSTERING LOG'S

Dit alternatief gaat uit van de ontwikkelruimte voor IV-bedrijven, zoals vastgelegd in de visie voor de vier LOG's¹³.

Binnen het scenario met 0% groei wordt de 2.130 NGE, dat vrij komt doordat bedrijven stoppen, herverdeeld over tien nieuwe bedrijven in de vier LOG's binnen de randvoorwaarden zoals bepaald in de ontwikkelvisie. Per bedrijf is dat 213 NGE.

In het 20% groeiscenario wordt 3.834 NGE (2.129 + 1.705) herverdeeld over de tien nieuwe bedrijven. Negen nieuwe bedrijven krijgen hierdoor een omvang van 400 NGE en één bedrijf krijgt 234 NGE door de beperkte milieuruimte vanuit de Wet geurhinder veehouderij.

De vrijgekomen productieruimte is als volgt verdeeld over de LOG's:

Tabel 2.13

Extra productieruimte (NGE's) voor herverdeling naar nieuwe bedrijven in de LOG's

LOG	Aantal nieuwe bedrijven	Totaal aantal NGE's	
		Scenario: Nulgroei	Scenario: 20% groei
Hancate	1	213	400
Daarlerveen	1	213	234
Marle	5	1.065	2.000
Haarle	3	639	1.200
Totaal	10	2.130	3.834

Binnen dit alternatief worden voor beide scenario's de effecten in beeld gebracht.

2.3.5

ALTERNATIEF HANDHAVEN VERGUNDE RECHTEN

Het alternatief "handhaven vergunde rechten" gaat uit van de vergunde situatie in november 2007. Het emissieplafond, berekend op basis van de vergunde situatie, en de bestaande bouwblokken (vigerend bestemmingsplan) zijn de uitgangspunten voor dit alternatief. Er zijn dus geen uitbreidingsmogelijkheden omdat de bedrijven zowel ruimtelijk als vanuit de vergunde milieusituatie, op slot zitten. Hierdoor stoppen de 'stoppers' en groeien de 'blijvers' met milieugebruiksruimte, niet. Er vindt dus geen herverdeling van productierechten plaats en de vrijgekomen productierechten gaan naar bedrijven buiten de gemeente Hellendoorn.

¹³ ARCADIS (21 april 2008) *OntwerpVisie Landbouwontwikkelingsgebied Marle, Daarleveen, Haarle en Hancate*

HOOFDSTUK

3 Effecten op Natuur: Passende Beoordeling

Hoofdstuk 3 beschrijft de effecten van de ruimtelijke alternatieven 'verspreiden', 'clustering LOG's' en 'handhaven vergunde rechten', voor het aspect natuur. Voor de alternatieven 'verspreiden' en 'clustering LOG's' is een scenario doorgerekend waarin de intensieve veehouderij met 20% groeit. De overige aspecten komen in hoofdstuk 4 aan bod. De effecten op natuur zijn beoordeeld in het kader van de "Passende Beoordeling" zoals vereist op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. De conclusies zijn in hoofdstuk 5 integraal beschreven.

3.1

INLEIDING

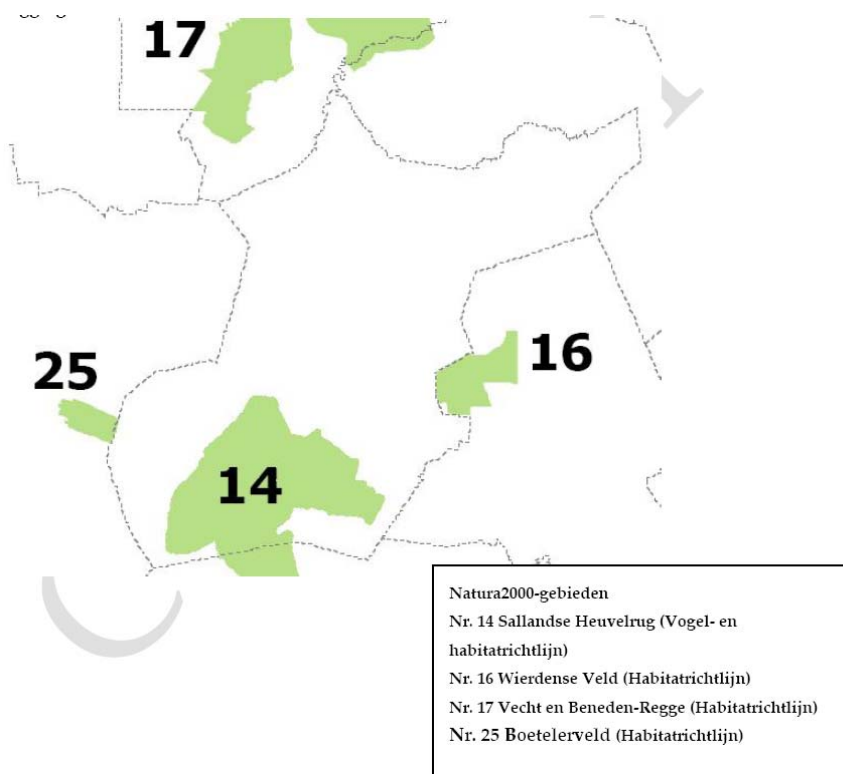
PASSENDE BEOORDELING

Het herziene bestemmingsplan buitengebied maakt twee ontwikkelingen mogelijk, waarbij een kans bestaat op het optreden van significant negatieve effecten op een of meerdere van de vier in de omgeving gelegen Natura2000-gebieden. Het betreft:

- Toename aan stikstofdepositie.
- Toename van de recreatieve druk.

Figuur 3.7

Ligging Natura2000
gebieden in en om
gemeente Hellendoorn

In figuur 3.7 is de ligging van de vier Natura2000-gebieden in de omgeving van de gemeente te zien.

NATUUR OVERIG

De genoemde ontwikkelingen kunnen ook invloed hebben op de natuur buiten de 2000-gebieden. Bijvoorbeeld de natuur in de Ecologische Hoofdstructuur of daarbuiten. Ook deze invloed komt in dit hoofdstuk aan de orde.

In de onderstaande paragrafen worden eerst het beleidskader en de doelen besproken waarbinnen de toetsing plaatsvindt. Vervolgens worden de effecten van een eventuele toename van stikstofdepositie op de doelen besproken. Het effect van de recreatieve druk staat beschreven in de laatste subparagraaf.

3.2

BELEIDSKADER

Van belang voor de toetsing van de effecten zijn:

- Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet 1998).
- Spelregels EHS.
- Wet Ammoniak en Veehouderij (Wav).
- AMvB-Huisvesting.

Deze wet- en regelgeving is nader uitgewerkt in bijlage 1. Onderstaand is kort de essentie weergegeven.

NATUURBESCHERMINGS- WET 1998

Passende beoordeling van
de 'Natura2000'-gebieden

De Natuurbeschermingswet 1998:

- Verankert de Europese gebiedsbescherming van Natura2000, bestaande uit Speciale Beschermingzones (sbz's) op grond van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, in de Nederlandse wetgeving. Daarnaast vallen de al bestaande (Staats)natuurmonumenten onder deze wet.
- Vormt de wettelijke basis voor de aanwijzingsbesluiten met instandhoudingsdoelstellingen.
- Legt de rol van bevoegd gezag voor verlening van Nb-wetvergunningen (in de meeste gevallen) bij de provincies, in dit geval Gedeputeerde Staten van Overijssel.

Het is verboden zonder vergunning projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten, die – gelet op de instandhoudingsdoelstelling – de kwaliteit van het gebied kunnen verslechteren of een verstoring effect kunnen hebben¹⁴. Voor vergunningverlening is dan een habitattoets nodig. Hiervoor worden een aantal stappen doorlopen.

DE ORIËNTATIEFASE VAN EEN PASSENDE BEOORDELING

De eerste stap betreft de oriëntatiefase waarin sprake is van een voortoets. Centraal staat dan de vraag of er een kans op een significant negatief effect is. Indien dit het geval is dient aan de hand van een 'Passende Beoordeling' dit effect te worden bepaald. Om voor

¹⁴ Volgens de EU-handleiding treedt "verslechtering" op, wanneer de door de habitat ingenomen oppervlakte afneemt of wanneer er een dalende lijn optreedt met betrekking tot de specifieke betekenis van een gebied voor de instandhouding van de habitat of de daarmee "geassocieerde typische soorten" op lange termijn. Van "verstoring" is volgens de EU-handleiding sprake, wanneer uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de soort het gevaar loopt niet langer een levensvatbare component van de natuurlijke habitat te blijven.

vergunningverlening in aanmerking te komen dient vervolgens in de tweede stap voldaan te worden aan de zogenaamde ADC-criteria:

- Zijn er geen Alternatieven?
- Is er sprake van een Dwingende reden van groot openbaar belang?
- Zijn er Compenserende maatregelen voorzien?

In de oriëntatiefase kan ook geconstateerd worden dat er wel een negatief effect wordt verwacht maar zeker geen significant effect. In dat geval kan voor vergunningverlening volstaan worden met een zogenaamde *verslechterings- en verstoringstoets*. In deze minder diepgaande toets dient dan te worden onderbouwd dat sprake is van een aanvaardbaar of zelfs verwaarloosbaar effect.

Vanuit de Natuurbeschermingswet moet zowel het interne effect (binnen Natura2000) als het externe effect (buiten Natura2000), van het voornemen op de te beschermen soorten en habitats, worden onderzocht. Van belang daarbij is de zogenaamde gunstige staat van instandhouding. Onder een gunstige staat van instandhouding van een kwalificerende soort voor de speciale beschermingszone wordt verstaan dat:

- Uit populatiedynamische gegevens blijkt dat het kwalificerende soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven.
- Het natuurlijke verspreidingsgebied van het kwalificerende soort niet kleiner wordt of, binnen afzienbare tijd, lijkt te worden.
- Er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Voor Natura2000-gebieden gelden verder de volgende verplichtingen:

- De overheid dient ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert. Tevens mag er geen verstoring optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen.
- Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied. Bevoegde nationale instanties geven slechts toestemming voor het plan of project nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. In dergelijke gevallen moeten tevens inspraakmogelijkheden zijn geboden.
- Als een plan of project om dwingende reden van groot openbaar belang toch moet worden gerealiseerd, terwijl het negatief beoordeeld is, moeten alle nodige compenserende maatregelen worden genomen om te waarborgen dat de complete samenhang van het Europees ecologisch netwerk (Natura2000) bewaard blijft.

SPELREGELS EHS

Buiten het Natura2000-gebied maakt een aanzienlijk areaal bos- en natuurgebied onderdeel uit van de EHS. Het beleid voor de EHS is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in de EHS het 'nee, tenzij'-regime. Ruimtelijke ingrepen in de EHS met significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied zijn in beginsel niet toegestaan. Zo'n project kan alleen doorgaan, als er geen reële alternatieven mogelijk zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Een initiatiefnemer is in dit geval verplicht om de negatieve effecten te mitigeren. Dit houdt in dat het optreden van negatieve effecten wordt voorkomen of

beperkt door aanvullende maatregelen te treffen. Bij overblijvende negatieve effecten is compensatie de laatste stap om de optredende schade te herstellen¹⁵.

WET AMMONIAK VEEHOUDERIJ

Met de Wet Ammoniak Veehouderij (Wav) worden natuurgebieden, die gevoelig zijn voor verzuring, beschermd tegen de uitstoot van ammoniak door veehouderijen. Op basis van de Wav en naar aanleiding van de Europese IPPC-richtlijn is door het Ministerie van VROM de *Beleidslijn IPPC-omgevingstoets ammoniak en veehouderij* ontwikkeld. Deze beleidslijn is bedoeld als handreiking voor het uitvoeren van de omgevingstoetsing die op grond van de IPPC richtlijn ten aanzien van de ammoniakemissie dient te worden uitgevoerd. Met behulp van deze richtlijn kan het bevoegd gezag beslissen of en in welke mate, vanwege lokale milieuomstandigheden, strengere emissie-eisen in de milieuvergunning moeten worden opgenomen dan de eisen die volgen uit Best Beschikbare Technieken (BBT, op basis van de Europese IPPC-richtlijn).

AMVB-HUISVESTING

De AMvB-Huisvesting geeft invulling aan het algemene emissiebeleid voor heel Nederland en bepaalt dat dierenverblijven, waar emissiearme huisvestingssystemen voor beschikbaar zijn, op den duur emissiearm moeten zijn. Met ingang van 2010 moeten alle bedrijven voldoen aan deze ammoniak-eisen.

DOELEN NATURA2000 EN EHS

De doelen voor de Natura2000-gebieden en de EHS staan beschreven in bijlage 1.

3.3

METHODIEK

EEN PASSENDE BEOORDELING OP BASIS VAN DEPOSITIEBEREKENINGEN VAN AMMONIAK OP NATURA2000 GEBIEDEN

Na een algemene beschouwing op basis van recente literatuur, is de verwachte depositie van ammoniak bepaald voor de drie alternatieven en bijbehorende groeiscenario's. In de berekeningen zijn alle veehouderijen in de gemeente Hellendoorn meegenomen. De resultaten zijn weergegeven in kaartbeelden (zie bijlage 3) en tabellen, evenals de verschillen tussen de alternatieven en bijbehorende scenario's ten opzichte van de huidige situatie en de referentiesituatie.

De depositie van ammoniak is berekend met behulp van het Operationele Prioritaire Stoffen model¹⁶. Op basis van de emissies van NH₃ uit stallen (kg NH₃/jr) is de depositie van stikstof (mol/ha/jr) bepaald op 100*100m gridcellen en doorvertaald naar de depositie op Natura2000 gebieden. De berekeningen zijn uitgevoerd voor alle veehouderijen in de gemeente Hellendoorn.

De groei van bedrijven wordt in alle gevallen gerealiseerd op basis van factoren ontleend aan een gesloten varkenshouderij met emissiearme stallen. Per NGE wordt uitgegaan van

¹⁵ Ministerie van LNV (2007) Spelregels EHS

¹⁶ OPS-Pro 4.1, MNP/RIVM (juli 2007) Voor de berekening van de depositie van ammoniak van individuele bedrijven wordt op voorschrift van het Toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 gebruik gemaakt van het programma Agro-Stacks (KEMA/LNV). Dit programma is echter niet geschikt om de depositie vanuit grote aantallen bronnen te berekenen. In dit planMER zijn alle veehouderijbedrijven in de gemeente Hellendoorn als bron meegenomen, daarom is hier gebruik gemaakt van de OPS-Pro model.

19,9 kg NH₃ per jaar. Deze emissie is gebaseerd op een gesloten varkensbedrijf met een omvang van 500 zeugen en een gangbaar stalsysteem¹⁷.

Aan de aldus bepaalde depositie van ammoniak uit stalemissies is vervolgens een achtergrondwaarde van 2000 mol/ha/jaar toegevoegd om de totale depositie te benaderen. Dit is de verwachte achtergrondbelasting in 2010¹⁸.

Niet alleen de intensieve veehouderijen, maar ook de rundveehouderijen (inclusief vleesvee en vleeskalveren) dragen bij aan de ammoniakemissie. Het aandeel ammoniakdepositie op Natura2000, veroorzaakt door de rundveehouderijbedrijven uit Hellendoorn, is daarom ook berekend met het OPS-Pro model. Hierbij is tevens een scenario doorgerekend waarin de rundveesector in de gemeente Hellendoorn met 10% groeit.

3.4 EFFECTEN STIKSTOFDEPOSITIE

3.4.1 GEVOELIGHEID VOOR STIKSTOF

**IN 90% VAN HET AREAAL
MET NATUURDOELTYPEN IN
OVERIJSSSEL, WORDT DE
KRITISCHE
DEPOSITIEWAARDE
OVERSCHREDEN**

De luchtkwaliteit, vooral de stikstofdepositie, is kritisch voor het overgrote deel van de te beschermen habitattypen in Nederland. Voor ongeveer 80% van de habitattypen in Nederland wordt de 'critical load' (ook wel kritische depositiewaarde, zie tekstkader) op dit moment overschreden door de werkelijke depositie (bron: ministerie van LNV, 2005). In Overijssel wordt zelfs in ruim 90% van het areaal met natuurdoeltypen de kritische depositiewaarde overschreden.

CRITICAL LOAD

De term 'critical load' wordt in de milieuwetenschap gedefinieerd als: 'een kwantitatieve schatting op basis van de best beschikbare kennis van de belasting door één of meer verontreinigingen waar beneden geen significante schadelijke effecten optreden bij specifieke gevoelige elementen van het milieu' (Langan & Hornung, 1992). De gemiddelde kritische depositie voor natuurgebieden in Nederland bedraagt 1600 mol = 22,4 kg N/ha/jaar (bron: RIVM, 2002).

Een aanbeveling uit het rapport "Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura2000" (taskforce o.v.v. de heer Trojan; 30 juni 2008) is dat het gebruik van kritische depositiewaarden aanzienlijk moet worden genuanceerd. Volgens de taskforce zijn deze waarden niet meer dan een nuttig wetenschappelijk hulpmiddel bij het beoordelen van milieubelasting op natuurgebieden. Deze waarden kunnen niet strikt worden toegepast bij het beantwoorden van de vraag of een vergunning voor uitbreiding kan worden verleend.

Recent (juni 2008) is Alterra-rapport 1654 verschenen (Van Dobben & Hinsberg 2008¹⁹) met daarin de meest recente gegevens van kritische depositiewaarden voor de Nederlandse

¹⁷ De volgende basisgetallen zijn gebruikt voor het berekenen van de emissies van een gesloten varkensbedrijf met 500 zeugen: 1.800 gespeende biggen (Ravcode D1.1.1.2); 100 kraamzeugen (Ravcode D1.2.13); 400 gaste/dragende zeugen (Ravcode D1.3.10); 3.500 vleesvarkens (Ravcode D3.2.3.1).

¹⁸ Bron: Milieu- en NatuurCompendium

¹⁹ Bron: Dobben, H. van & A. Hinsberg (2008). Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654, Alterra, Wageningen.

Natura2000-gebieden. Dit rapport vervangt Alterra-rapport 1515 waarvan conceptexemplaren hebben “rondgezworven”, maar dat nooit officieel is gepubliceerd. Alterra-rapport 1654 is vastgesteld na de beoordeling door een internationale review commissie.

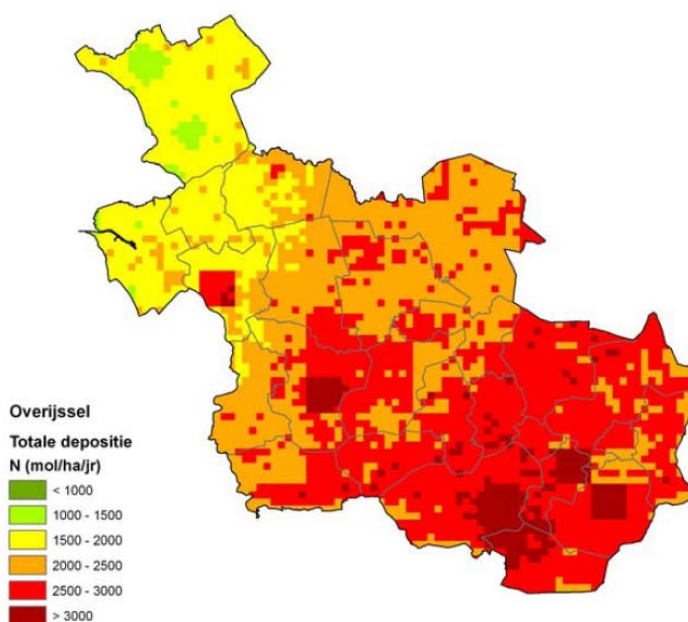
In het rapport wordt de kritische depositie als volgt gedefinieerd: *de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie.* Deze definitie komt overeen met de internationaal gebruikte definiëring van het begrip “critical load”.

Dit betekent aantasting van bestaande waarden en vermindering van ontwikkelingskansen. Vooral op de hogere zandgronden worden de critical loads in grote delen van de Natura2000-gebieden in ruime mate overschreden. Kwantitatief is de stikstofdepositie op de Nederlandse natuur voor 50% afkomstig van de Nederlandse landbouw, voornamelijk NH₃. Het Nederlandse verkeer (vnl. NO_x) draagt voor 9% bij, de overige Nederlandse bronnen voor 7%. Bijdragen uit België, Duitsland en de rest van Europa zijn respectievelijk 8, 8 en 12%. (Bron: MNP, 2006.)

De huidige stikstofdepositie in de provincie Overijssel is te zien in Figuur 3.8. Ter hoogte van Hellendoorn bedraagt de depositie tussen 2000 en 2500 mol N/ha/jaar.

Figuur 3.8

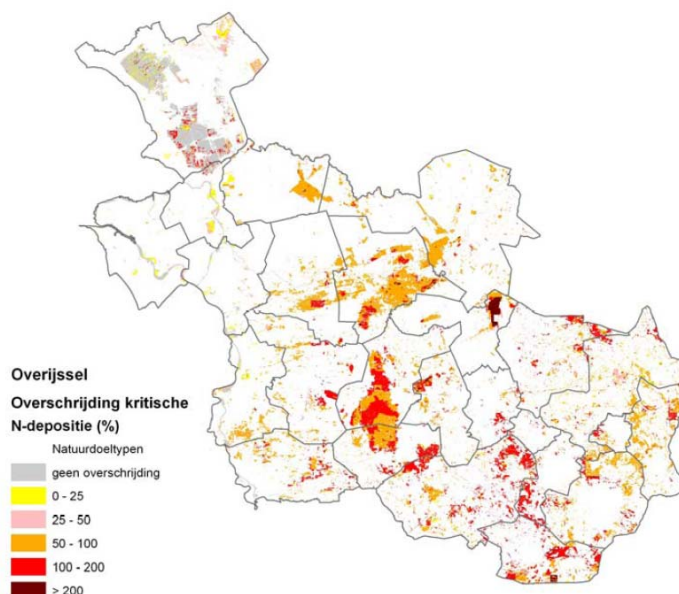
Totale depositie N in provincie Overijssel

In de meeste gebieden met natuurdoeltypen, voornamelijk EHS, wordt de kritische depositiewaarde fors overschreden (zie Figuur 3.9).

Figuur 3.9

Overschrijding kritische N-depositie in procenten

Over de kritische stikstofdepositie voor de Natura2000-gebieden is de laatste jaren veel geschreven. In de meest recente publicatie hierover van Alterra (Van Dobben & Hinsberg 2008) zijn de kritische depositiewaarden voor alle habitattypen bepaald. Dit is momenteel de meest betrouwbare informatiebron hierover.

OOK IN 2010 WORDT DE KRITISCHE DEPOSITIE VAN DE VIER NATURA2000-GEBIEDEN NOG RUIM OVERSCHREDEN

De gevoeligheid van een Natura2000-gebied wordt bepaald door het er voorkomende habitatype dat het meest kritisch is voor stikstof (dat wil zeggen de laagste waarde heeft). In onderstaande tabel worden de kritische depositiewaarden voor de vier Natura2000-gebieden vermeld. Hieruit is op te maken dat de kritische depositie in 2010, in alle vier gebieden, nog ruim wordt overschreden

Tabel 3.14

Overzicht meest kritische depositiewaarde of drempelwaarde met bijbehorend habitatype (bron: Van Doven & Hinsberg 2008), en de deposities in 2000 en verwachte deposities in 2010 (bron: Stafbureau SNM/Milieufederaties 2004)

	Drempelwaarde stikstof (mol N/ha/jr)	Meest kritische habitatype	Depositie 2000 (mol N/ha/jaar)	Depositie 2010 (mol N/ha/jaar)
Sallandse Heuvelrug	400	Actieve hoogvenen	3140	2215
Vecht- en Beneden-Regge	410	Zure vennen	2930	2070
Boetelerveld	410	Zwakgebufferde vennen	3570	2640
Wierdense veld	400	Actieve hoogvenen	2790	2000

Informatie over de exacte locaties van de meest gevoelige habitats binnen de Natura2000-gebieden is momenteel niet voorhanden. Het ministerie van LNV (voor Sallandse Heuvelrug) en de provincie Overijssel (overige drie gebieden) zijn momenteel bezig met habitatkaarten van de gebieden. Deze kaarten zijn op het moment van schrijven echter nog niet beschikbaar.

3.4.2

RESULTATEN: AMMONIAKDEPOSITIE OP NATURA2000

**DE PASSENDE
BEOORDELING**

In bijlage 6 is in tabelvorm weergegeven wat het effect is van de verschillende alternatieven op de stikstofdepositie in de vier Natura2000-gebieden. Hierbij is steeds een bandbreedte aangegeven; de minimale waarde is de waarde die behoort bij het grid waar de minste depositie terecht komt; de maximale waarde behoort bij het grid waar de meeste depositie terecht komt. Het gemiddelde is een ruimtelijk gemiddelde van de betreffende bedrijven die op basis van hun milieuvergunning ammoniakdepositie veroorzaken op de Natura2000-gebieden. Alleen de depositie onder invloed van de bedrijven binnen de gemeente Hellendoorn is meegenomen. Bedrijven buiten de gemeente en overige achtergronddepositie zijn niet meegenomen in deze waarden!

In bijlage 3 zijn de bijbehorende kaartbeelden per alternatief opgenomen.

In het onderstaande worden de effecten per alternatief besproken. De gemiddelde waarden worden hierbij als uitgangspunt gehanteerd en staan vermeld in Tabel 3.15. De berekende verschillen tussen de alternatieven (en tussen de alternatieven en de referentiesituatie) zijn echter klein. In de meeste gevallen gaat het om verschillen van maximaal 20 mol N/ha/jr. aan gemiddelde depositiewaarde. Voor Boetelerveld, een relatief klein gebied met veel landbouwbedrijven in de directe omgeving, zijn de verschillen wat groter.

Tabel 3.15

Berekende gemiddelde depositiewaarden op Natura2000-gebieden ten gevolge van veehouderijen in Hellendoorn, voor verschillende alternatieven (in mol N/ha/jr). De minimale en maximale waarden zijn te vinden in bijlage 6.

Alternatief	Scenario	Boeteler- veld	Sallandse Heuvelrug	Vecht en Beneden Regge	Wierdense veld
Huidige situatie (jaar 2007)		165	111	97	83
Referentiesituatie (jaar 2010)	Basis (alle veehouderijen)	119	87	76	67
	Alleen rundvee	51	44	33	38
	Alleen rundvee met 10% groei	124	91	79	71
Handhaven vergunde rechten		84	66	65	56
Verspreiding	0% groei	96	73	75	61
	20% groei	106	78	83	65
Clustering	0% groei	93	73	71	63
	20% groei	101	79	76	69

Huidige situatie

In de huidige situatie zijn de berekende deposities in alle Natura2000-gebieden substantieel hoger dan alle alternatieven. De belangrijkste verklaring hiervoor is dat in de autonome ontwikkeling alle bedrijven zijn voorzien van emissiearme stallen volgens de AmvB-Huisvesting. In de huidige situatie is dat niet het geval. Wat verder opvalt, is dat het verschil tussen de alternatieven onderling veel kleiner is dan de verschillen tussen de alternatieven en de huidige situatie. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het effect van invoering van de AmvB op de depositie in de Natura2000-gebieden veel groter is dan de effecten van zonering zoals die in het bestemmingsplan geregeld kan worden.

Referentiesituatie

In deze situatie vindt in alle Natura2000-gebieden een afname plaats van de stikstofdepositie ten opzichte van de huidige situatie doordat alle veehouderijen (varkens, kippen en rundvee) voldoen aan de AMvB-Huisvesting. Het aandeel rundvee is vastgelegd op twee kaarten in bijlage 5.

Te zien is dat in alle Natura2000-gebieden ongeveer de helft van de depositie veroorzaakt wordt door rundvee in de referentiesituatie. Dit wordt mede veroorzaakt doordat rundveebedrijven over het algemeen dicht bij de Natura2000-gebieden liggen dan intensieve veehouderijen.

Voor de passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet moeten plannen getoetst worden aan de huidige situatie. Dit betekent dat de referentiesituatie niet gebruikt kan worden om de verschillende alternatieven mee te vergelijken. In het navolgende worden de verschillende alternatieven daarom beoordeeld ten opzichte van de huidige situatie.

Handhaven vergunde rechten

Dit alternatief is voor alle Natura2000-gebieden het meest gunstige, aangezien het de grootste afname van depositie oplevert ten opzichte van de huidige situatie. Voor Boetelerveld en Sallandse Heuvelrug zijn de verschillen het grootst: 49% respectievelijk 40% (gemiddelden) minder depositie als gevolg van de intensieve veehouderijen. Rond deze gebieden liggen dan ook de meeste veehouderijen.

In de onderstaande tabel zijn de verschillen af te lezen.

Tabel 3.16

Alternatief "Handhaven"

	Huidig (mol/ha/jaar)	Handhaven (mol/ha/jaar)	Vershil (mol/ha/jaar)	Vershil (%)
Boetelerveld				
- minimaal	54	31	-23	-43%
- gemiddeld	165	84	-82	-49%
- maximaal	727	209	-518	-71%
Sallandse Heuvelrug				
- minimaal	26	16	-10	-38%
- gemiddeld	111	66	-45	-40%
- maximaal	762	388	-374	-49%
Vecht- en benedenreggegebied				
- minimaal	28	19	-9	-32%
- gemiddeld	97	65	-32	-33%
- maximaal	241	186	-55	-23%
Wierdense Veld				
- minimaal	56	37	-19	-34%
- gemiddeld	83	56	-27	-32%
- maximaal	136	99	-37	-27%

De bijdrage van de bedrijven aan de ammoniakdepositie is in alle Natura2000-gebieden in de referentiesituatie veel lager dan in de huidige situatie (zie bijlage 3G).

Alternatief verspreiding

De verschillende Natura2000-gebieden laten een verschillend beeld zien voor het alternatief 'Verspreiding'. Verspreiden met 0% groei is daarbij vanzelfsprekend gunstiger dan het verspreiden met 20% groei. Er is in alle gebieden een forse afname ten opzichte van de huidige situatie zichtbaar. De afname van de bijdrage van de bedrijven aan de depositie (gemiddelde waarden) verschilt van 42% (Boetelerveld, 0% groei) tot 15% (Vecht- en Benedenreggegebied, 20% groei).

Voor alle gebieden geldt, dat het verschil (gemiddelde waarde) met de huidige situatie minder groot is dan voor het alternatief Handhaven vergunde rechten.

Tabel 3.17

Alternatief "Verspreiden"

	Huidig (mol/ha/ jaar)	Verspreid (0% groei) (mol/ha/jaar)	Verschil (mol/ha/ jaar)	Verschil (%)	Verspreid (20% groei) (mol/ha/jaar)	Verschil (mol/ha/ jaar)	Verschil (%)
Boetelerveld							
- minimaal	54	36	-18	-33%	40	-14	-26%
- gemiddeld	165	96	-69	-42%	106	-60	-36%
- maximaal	727	232	-495	-68%	250	-477	-66%
Sallandse Heuvelrug							
- minimaal	26	17	-9	-35%	19	-7	-27%
- gemiddeld	111	73	-38	-34%	78	-33	-30%
- maximaal	762	404	-358	-47%	415	-347	-46%
Vecht- en benedenreggegebied							
- minimaal	28	21	-7	-25%	23	-5	-18%
- gemiddeld	97	75	-23	-23%	83	-14	-15%
- maximaal	241	220	-21	-9%	261	20	8%
Wierdense Veld							
- minimaal	56	41	-15	-27%	44	-12	-21%
- gemiddeld	83	61	-22	-26%	65	-18	-21%
- maximaal	136	106	-30	-22%	111	-25	-18%

De bijdrage van de bedrijven aan de ammoniakdepositie is in alle Natura2000-gebieden in de referentiesituatie veel lager dan in de huidige situatie (zie bijlage 3C en 3D).

Alternatief clustering LOG's

De relatieve afname (gemiddelde waarden) aan ammoniakdepositie is opnieuw het grootst voor het Boetelerveld (44% minder bijdrage bij 0% groei) en is het verschil het laagst voor het Wierdense Veld (16% bij 20% groei). Voor alle gebieden geldt dat het verschil (gemiddelde waarde) met de huidige situatie minder groot is dan voor het alternatief Handhaven vergunde rechten. Het relatieve verschil met de gemiddelde waarden van het alternatief 'Verspreiding', is voor 'Clustering LOG's' wel groter.

Tabel 3.18

Alternatief "Clustering"

	Huidig (mol/ha/ jaar)	geclusterd (0% groei) (mol/ha/jaar)	Vershil (mol/ha/ jaar)	Vershil (%)	Gecclusterd (20% groei) (mol/ha/jaar)	Vershil (mol/ha/ jaar)	Vershil (%)
Boetelerveld							
- minimaal	54	35	-19	-35%	38	-16	-30%
- gemiddeld	165	93	-73	-44%	101	-65	-39%
- maximaal	727	222	-505	-69%	234	-493	-68%
Sallandse Heuvelrug							
- minimaal	26	17	-9	-35%	19	-7	-27%
- gemiddeld	111	73	-38	-34%	79	-32	-29%
- maximaal	762	403	-359	-47%	416	-346	-45%
Vecht- en benedenreggegebied							
- minimaal	28	21	-7	-25%	22	-6	-21%
- gemiddeld	97	71	-26	-27%	76	-21	-21%
- maximaal	241	190	-51	-21%	193	-48	-20%
Wierdense Veld							
- minimaal	56	43	-13	-23%	47	-9	-16%
- gemiddeld	83	63	-20	-24%	69	-14	-16%
- maximaal	136	108	-28	-21%	114	-22	-16%

De bijdrage van de bedrijven aan de ammoniakdepositie is in alle Natura2000-gebieden in de referentiesituatie veel lager dan in de huidige situatie (zie bijlage 3E en 3F).

Conclusie vergelijking alternatieven

Het handhaven van de vergunde situatie levert in alle Natura2000-gebieden de grootste bijdrage aan de vermindering van de depositie op. Dit spreekt voor zich omdat bij dit alternatief de rechten van de "stoppers" niet verdeeld worden over de "groeiers". De totale emissie is daarmee het kleinst, en daarmee is dus ook de depositie het laagst. In de onderstaande tabel zijn de alternatieven per Natura2000-gebied met elkaar vergeleken. In verband met de overzichtelijkheid zijn alleen de gemiddelde waarden uit de bovenstaande tabellen overgenomen.

CONCLUSIES PASSENDE BEOORDELING

Tabel 3.19

Vermindering van de gemiddelde bijdrage van de bedrijven aan de depositie op Natura2000-gebieden in de verschillende alternatieven uitgedrukt in absolute getallen (mol N/ha/jaar) en relatief ten opzichte van de door de bedrijven veroorzaakte depositie in de huidige situatie.

	Handhaven	Verspreiden (0% groei)	Clusteren (0% groei)	Verspreiden (20% groei)	Clusteren (20% groei)
Boetelerveld					
- absoluut	-82	-69	-73	-60	-65
- procentueel	-49%	-42%	-44%	-36%	-39%
Sallandse Heuvelrug					
- absoluut	-45	-38	-38	-33	-32
- procentueel	-40%	-34%	-34%	-30%	-29%
Vecht- en benedenreggegebied					
- absoluut	-32	-23	-26	-14	-21
- procentueel	-33%	-23%	-27%	-15%	-21%
Wierdense Veld					
- absoluut	-27	-22	-20	-18	-14
- procentueel	-32%	-26%	-24%	-21%	-16%

Vergelijking tussen het verspreidings- en clusteringsalternatief levert, vanuit het streven naar minimale depositie op Natura2000-gebieden, geen duidelijke voorkeur op. Voor

Boetelerveld en Vecht en Beneden Regge is het clusteringsalternatief in absolute deposities iets gunstiger, voor Sallandse Heuvelrug maakt het niets uit en voor Wierdense Veld is het verspreidingsalternatief iets gunstiger.

De 20%-groeivarianten zijn vanzelfsprekend minder gunstig dan de 0%-groeivarianten.

In alle vier de Natura2000-gebieden komen voor verzuring en vermesting gevoelige habitattypen en soorten voor waarbij er geen wezenlijke verschillen zijn in de meest kritische drempelwaarden tussen de vier gebieden. Er is dus geen gebied wat op basis hiervan prioriteit zou moeten krijgen voor de verlaging van de stikstofdepositie. Informatie over de exacte ligging van gevoelige habitats zou dit nog kunnen nuanceren. Deze informatie is echter nog niet voorhanden en wordt verkregen bij het opstellen van de beheerplannen voor de Natura2000-gebieden. Gezien de geringe verschillen tussen de alternatieven is het echter onwaarschijnlijk dat dit tot andere conclusies leidt.

3.4.3

RESULTATEN: AMMONIAKDEPOSITIE OP DE EHS

Een groot deel van de EHS van de gemeente Hellendoorn is in het kader van de Wet Ammoniak en Veehouderij aangewezen als gevoelig voor stikstof. Deels is dit ook als Natura2000 begreemd (Sallandse Heuvelrug). Het andere deel ligt grofweg tussen Haarle, Hellendoorn/Nijverdal en Luttenberg (zie kaart referentiesituatie in bijlage 3).

De resultaten van de berekeningen van de twee alternatieven (weergegeven op kaart in bijlage 3B en 3C) laten zien dat het verspreidingsalternatief gunstiger uitpakt voor de WAV-gebieden dan het clusteringsalternatief.

De groeiers in het verspreidingsalternatief zijn ten opzichte van de WAV-gebieden kennelijk gunstiger gelegen dan in het clusteringsalternatief.

Bij de 0%-groeiscenario's treedt bij beide alternatieven in het gehele WAV-gebied een verlaging op van de depositie, in vergelijking met zowel de huidige situatie als de referentiesituatie. Het verspreidingsalternatief levert een iets grotere verlaging op dan het clusteringsalternatief.

Bij de 20%-groeiscenario's leveren beide alternatieven in een groot deel van het WAV-gebied een verhoging op van de depositie; ten opzichte van de referentiesituatie deze verhoging is bij het clusteringsalternatief hoger dan bij het verspreidingsalternatief. Ten opzichte van de huidige situatie is er nog steeds sprake van een afname.

Het alternatief handhaven vergunde rechten levert ook voor de WAV-gebieden de minste depositie op en is daarmee ten aanzien van stikstofdepositie de meest gunstige variant.

3.4.4

DE ALTERNATIEVEN VOORZIEN VAN EEN SCORE

Op basis van het voorgaande zijn de alternatieven en bijbehorende scenario's als volgt te scoren:

Tabel 3.20

Score van de alternatieven voor ammoniakdepositie²⁰

Alternatief	Scenario	Ammoniakdepositie op Natura-2000 (t.o.v. huidige situatie)	Ammoniakdepositie op EHS (t.o.v. huidige situatie)	Ammoniakdepositie EHS (t.o.v. referentiesituatie)
Handhaven vergunde rechten		+	+	+
Verspreiding	0% groei	+	+	0/+
	20% groei	0/+	0/+	0/-
Clustering	0% groei	+	+	0/+
	20% groei	0/+	0/+	0/-

Noot: De passende beoordeling heeft alleen betrekking op de Natura2000-gebieden(criterium Natura2000).

3.5

EXTRA RECREATIEDRUK

PASSENDE BEOORDELING VAN RECREATIEDRUK OP NATURA2000-GEBIEDEN

De in de huidige situatie aanwezige vormen van recreatie zijn voor zover nodig opgenomen en gereguleerd in het vigerende bestemmingsplan. Er is geen reden te veronderstellen dat hiervan (significant) negatieve effecten uitgaan op de omliggende Natura2000-gebieden. Deze gebieden kennen allemaal een openstellingregeling waarmee het gedrag van de bezoekers wordt gereguleerd. Buiten de Natura2000-gebieden zijn er in Hellendoorn geen natuurgebieden die zodanig kwetsbaar zijn dat negatieve gevolgen door recreatie worden verwacht.

Motorcrossterrein De Koetree

Dit bestaande motorcrossterrein is niet bestemd in het vigerende bestemmingsplan, wel is er een geluidcontour opgenomen met de bepaling dat er binnen deze contour geen geluidsgevoelige objecten zijn toegestaan (zie hoofdstuk 4). In het bestemmingsplan is een 45 dB(A)-contour opgenomen. Deze etmaalwaarde wordt maximaal toegestaan aan geluidbelasting tijdens de trainingsuren op zaterdag van 13:00 tot 18:00 uur en op maandag en woensdag van 16:00 tot 20:00 uur. Er mogen daarnaast maximaal acht clubwedstrijden worden gehouden op zaterdag van 10:00 tot 18:00 uur in de periode van april t/m september. Deze en overige voorwaarden zijn vastgelegd in de Wet Milieubeheer beschikking van de provincie Overijssel (d.d. 20 september 1995; kenmerk MAB 95/2529).

Voor natuur wordt over het algemeen ook een geluidscoutour van 45 dB(A) gehanteerd.

Het motorcrossterrein is geheel omringd door bos en ligt in de EHS (zie Figuur 3.10). Binnen de geluidscoutour komen echter geen Natura2000-gebieden of andere kwetsbare natuurgebieden voor. De verstoring blijft hierdoor beperkt tot algemeen voorkomende broedvogelsoorten. Aangezien het terrein met regelmaat wordt gebruikt zal naar verwachting gewinning/tolerantie optreden zoals ook in militaire oefenterreinen wordt waargenomen.

²⁰ Schaal: + positief; 0/+ licht positief; 0 neutraal; 0/- licht negatief; - negatief

Figuur 3.10

Ligging motorcrossterrein De Koetree ten opzichte van de EHS

3.6

EFFECTEN OP BESCHERMDE FLORA EN FAUNA

Aangezien de emissies en deposities ten opzichte van de huidige situatie zullen verminderen zal er op verzurings- en vermetingsgevoelige flora en fauna een positief effect merkbaar zijn. Zoals in de vorige paragraaf beschreven zijn de effecten van het motorcrossterrein zeer beperkt. Overige effecten, bijvoorbeeld vernietiging van planten als gevolg van bedrijfsuitbreidingen is zeer onwaarschijnlijk gezien de intensiteit van het grondgebruik in het gebied en de daarmee samenhangende te verwachten afwezigheid van beschermde flora en fauna op de uitbreidingslocaties. In voorkomende gevallen is hiervoor t.z.t. detailonderzoek nodig, bijvoorbeeld in het kader van een Besluit-MER. Het abstractieniveau van een Plan-MER is hiervoor te hoog.

3.7

CONCLUSIES

1. Bij alle alternatieven vindt een afname van de stikstofdepositie plaats in alle vier beoordeelde Natura2000-gebieden. Er is geen wezenlijk verschil tussen de alternatieven *Clustering* en *Verspreiding*. De groeivarianten van de alternatieven zijn echter wel minder positief dan de varianten zonder groei. Het alternatief *Handhaven vergunde rechten* biedt de grootste vermindering in de bijdrage van de intensieve veehouderijen aan de depositie op de Natura2000-gebieden.
2. Ondanks de sterke afname van de bijdrage van de bedrijven aan de depositie op de Natura2000-gebieden zal de kritische depositie in 2010 in alle vier gebieden nog steeds zeer ruim worden overschreden. Dit komt voort uit de zeer hoge achtergronddepositie, die slechts zeer beperkt wordt beïnvloed door de ontwikkelingen binnen de gemeente Hellendoorn. Het schuiven met veehouderijen op gebiedsniveau levert dus maar een beperkte bijdrage aan de kwaliteitsverbetering van de Natura2000-gebieden en de EHS.
3. De milieuwinst die geboekt wordt door reconstructie van de intensieve veehouderij wordt in theorie sterk beperkt door de autonome groei met 10% van de

rundveehouderijen. De vermindering van de bijdrage aan de depositie die bij de IV-bedrijven is bereikt wordt deels teniet gedaan door deze groei van de rundveehouderij. In de praktijk zal een dergelijke toename van de depositie zich niet voordoen aangezien geen milieuvergunning zal worden verleend aan elke bedrijfsuitbreiding die deze overschrijding veroorzaakt.

4. Het motorcrossterrein De Koetree veroorzaakt geen negatieve effecten op EHS of Natura2000-gebieden. Het effect op overige natuurwaarden is zeer beperkt.
5. Negatieve gevolgen voor beschermende flora en fauna worden niet verwacht.

HOOFDSTUK

4 Effecten overige aspecten

Hoofdstuk 4 beschrijft de effecten van de ruimtelijke alternatieven 'verspreiden', 'clustering LOG's' en 'handhaven vergunde rechten', voor alle aspecten behalve natuur. Voor de alternatieven 'verspreiden' en 'clustering LOG's' is een scenario doorgerekend waarin de intensieve veehouderij met 20% groeit. De aspecten, geur, fijn stof, verkeer, geluid, landschap en water komen in dit hoofdstuk aan bod. De effecten op natuur zijn beoordeeld in hoofdstuk 3, in het kader van de "Passende Boordeling". De conclusies zijn in hoofdstuk 5 integraal beschreven.

4.1**GEUR**

Geur is een belangrijk onderdeel van dit plan-MER. De geurhinder wordt bepaald op basis van de achtergrondbelasting en de voorgrondbelasting. Met de voorgrondbelasting wordt de geurbelasting bedoeld van die veehouderij welke de meeste geurbelasting op een voor geurhinder gevoelig object veroorzaakt. De achtergrondbelasting wordt veroorzaakt door alle veehouderijen die rondom een geurgevoelig object zijn gelegen.

Deze achtergrondbelasting is een goede maat om de effecten van geurhinder op het woon- en leefmilieu te kunnen beoordelen.

Voor geurhinder wordt het verschil in leefklimaat beoordeeld op basis van de indicatieve achtergrondbelasting. De achtergrondbelasting in de referentiesituatie en het verschil in achtergrondbelasting tussen de alternatieven en de referentiesituatie, staat in deze paragraaf beschreven. Vooraf wordt het beleidskader en de beoordelingsmethode beschreven.

4.1.1**BELEIDSKADER**

Van belang voor de toetsing van mogelijke geurhindersituaties is de Wet Geurhinder Veehouderij (Wgv).

**WET GEURHINDER
VEEHOUDERIJ**

Deze wet vormt het toetsingskader voor de milieuvergunning bij geurhinder vanwege dierenverblijven. De Wgv geeft normen voor de geurbelasting die een veehouderij mag veroorzaken op een geurgevoelig object.

Voor de verschillende stalsystemen gelden specifieke geuremissiefactoren. Toetsing vindt plaats aan de hand van normen voor concentratiegebieden: 3 OU/m³ binnen de bebouwde kom en 14 OU/m³ buiten de bebouwde kom. Of als de geuremissiefactor niet bekend is voor het betreffende dier: 100 meter binnen de bebouwde kom en 50 meter buiten de bebouwde

kom. De gemeente Hellendoorn heeft geen eigen geurbeleid geformuleerd waarmee wordt afgeweken van deze standaardnormen.

AMVB-HUISVESTING

De AMvB-Huisvesting geeft invulling aan het algemene emissiebeleid voor heel Nederland en bepaalt dat dierenverblijven, waar emissiearme huisvestingssystemen voor beschikbaar zijn, op den duur emissiearm moeten zijn. Met ingang van 2010 moeten alle bedrijven voldoen aan deze ammoniak-eisen.

4.1.2

METHODIEK

De voorgrondbelasting op een object wordt begrensd door de normen van de Wet geurhinder veehouderij; als een bedrijf een vergunning aanvraagt mag de geurhinder veroorzaakt door het bedrijf op een object de geurnorm niet overschrijden. Als er in een gebied meerdere bedrijven uitbreiden (of er al sprake is van meerdere grote bedrijven c.q. overbelasting) kan het zijn dat het cumulatieve effect van de individuele uitbreidingen zodanig is dat er sprake is van een ontoelaatbare achteruitgang van de milieukwaliteit. Het cumulatieve effect is in deze studie bepaald door de achtergrondbelasting op objecten te berekenen.

Op basis van het gemeentelijke vergunningenbestand is per alternatief en groeiscenario, de verwachte achtergrondbelasting bepaald. Hiervoor is het verspreidingsmodel V-Stacks gebied²¹ en een door ARCADIS ontwikkelde GIS-applicatie gebruikt. Vervolgens is de verwachte milieukwaliteit voor individuele objecten bepaald op basis van de relatie tussen achtergrondbelasting en geurhinder (bron: Handreiking Wet geurhinder veehouderij).

De verschillen in indicatieve achtergrondbelasting, uitgedrukt in Odour Units (OU), zijn op kaart gezet in deze rapportage.

De groei van bedrijven, door herverdeling van productierechten afkomstig van stoppers, wordt in alle gevallen gerealiseerd op basis van factoren ontleend aan een gesloten varkenshouderij met emissiearme stalen. Per NGE wordt uitgegaan van 247,6 OU.

Zoals beschreven in hoofdstuk 2 voldoen alle veehouderijen aan de AMvB-Huisvesting. Hierbij zijn de maximale emissiewaarden voor ammoniak gehanteerd uit het besluit ammoniakemissie en veehouderij (2005, nog niet in werking).

Volgens een aanvulling op de Handreiking Wet geurhinder veehouderij hanteert het RIVM voor haar milieukwaliteitrapportages en toekomstverkenningen de volgende "milieukwaliteitscriteria" voor geurhinder:

²¹ V-Stacks gebied hoort bij de Wet geurhinder en veehouderij en is bedoeld om de achtergrondbelasting aan geur te berekenen ter onderbouwing van een gemeentelijke verordening. Dit model is voor gemeenten van belang en niet voor individuele veehouderijen.

Tabel 4.21

Milieukwaliteitscriteria voor geurhinder (bron: GGD-Richtlijn geurhinder, oktober 2002)

Achtergrondbelasting	Kans op geurhinder	Beoordeling leefklimaat
0-3.0	<5%	Zeer goed
3.1-7.4	5-10 %	Goed
7.5-13.1	10-15	Redelijk goed
13.2-20.0	15-20	Matig
20.1-28.3	20-25	Tamelijk slecht
28.4-38.5	25-30	Slecht
38.6-50.7	30-35	Zeer slecht
>50.7	>35%	Extreem slecht

Deze criteria geven de relatie weer tussen de achtergrondbelasting, de kans op geurhinder en een classificatie van het woon- en leefmilieu. Deze indeling wordt ook gebruikt in deze rapportage voor het vergelijken van het aantal geurgevoelige objecten per alternatief en scenario.

4.1.3

RESULTATEN

Referentiesituatie

Voor het beoordelen van de referentiesituatie zijn in bijlage 5 twee kaarten opgenomen. Het leefklimaat is beoordeeld en op kaart gezet en het verschil met de huidige situatie waarin niet alle bedrijven voldoen aan de AMvB-huisvesting.

Het leefklimaat t.a.v. geurhinder is voor het buitengebied van Hellendoorn in het algemeen goed wanneer bedrijven voldoen aan de AMvB-Huisvesting in 2010. Het zijn vooral de grote varkenshouderijen in de LOG's en in het verwevingsgebied met een slechte beoordeling van het leefklimaat t.a.v. geurhinder in deze situatie.

De verschilkaart tussen referentie- en de huidige situatie laat zien dat, door te voldoen aan de AMvB-Huisvesting, vooral rond de grote varkenshouderijen nog milieuwinst is te boeken t.a.v. geurhinder.

Alternatieven

De alternatieven en bijbehorende scenario's zijn beoordeeld met vijf verschilkaarten van de indicatieve achtergrondbelasting (bijlage 4) en met het aantal geurgevoelige objecten.

In Tabel 4.22 is voor de verschillende alternatieven en scenario's het aantal geurgevoelige objecten in de gemeente Hellendoorn weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen objecten die gelegen zijn in en buiten de bebouwde kom.

Tabel 4.22

Aantal geurgevoelige objecten per alternatief en scenario

Klasse	HS	refere ntiesit uatie	Alternatieven en bijbehorende scenario's				
			<u>Verspreiden</u> 0% groei	<u>Verspreiden</u> 20% groei	Clustering 0% groei	Clustering 20% groei	Handhaven vergunde rechten
Buiten de bebouwde kom							
Zeer goed	591	627	670	636	633	564	770
Goed	398	382	329	339	387	427	226
Redelijk goed	90	72	69	76	63	84	51
Matig	17	16	30	46	15	23	11
Tamelijk slecht	3	3	2	3	2	2	2
Slecht	1	0	0	0	0	0	0

Klasse	HS	referentiesituatie	Alternatieven en bijbehorende scenario's				
			Verspreiden 0% groei	Verspreiden 20% groei	Clustering 0% groei	Clustering 20% groei	Handhaven vergunde rechten
Zeer slecht	0	0	0	0	0	0	0
Extreem slecht	0	0	0	0	0	0	0
<i>totaal</i>	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100
<i>Binnen bebouwde kom</i>							
Zeer goed	9161	9239	9258	9235	9235	9186	9449
Goed	657	579	558	574	583	632	369
redelijk	0	0	2	9	0	0	0
<i>totaal</i>	9818	9818	9818	9818	9818	9818	9818

NB: HS is huidige situatie

Uit Tabel 4.22 en de kaarten in bijlage 4 blijkt dat:

- De verschillen tussen de alternatieven en de referentiesituatie minimaal zijn. Voor zowel de indicatieve achtergrondbelasting als voor de classificatie van het aantal geurgevoelige objecten, scoort het alternatief "handhaven vergunde rechten" het beste. De daling van het geurgevoelige objecten met 0,5% van slecht/matig naar goed voor buiten de bebouwde kom en met ruim 2% van goed naar zeer goed voor binnen de bebouwde kom, is echter zeer gering.
- Buiten de bebouwde kom een kleine verschuiving op treedt naar minder belaste situaties doordat alle veehouderijen voldoen aan de AMvB-Huisvesting. Deze trend wordt versterkt met de alternatieven "Handhaven vergunde rechten" en "Clustering met nulgroei". Deze trend wordt afgezwakt door de overige alternatieven omdat bij deze alternatieven een lichte verschuiving optreedt van goed naar matig.
- In de huidige situatie alle geurgevoelige objecten als goed tot zeer goed zijn geclassificeerd. In de referentiesituatie wordt deze situatie alleen maar beter door de AMvB Huisvesting. Deze trend wordt vervolgens alleen versterkt door het alternatief "Handhaven vergunde rechten". Het alternatief "verspreiden met 20% groei" scoort het minst.
- Vooraf in het alternatief clusteren maar ook in het alternatief verspreiden verslechtert de situatie in de LOG's t.a.v. de indicatieve achtergrondbelasting. De mate van verslechtering wordt, zoals verwacht, versterkt door de 20%-groei scenario's. Het deel van het plangebied waarin de situatie verslechterd is voor het alternatief verspreiden groter dan voor het alternatief clusteren.

Score en conclusie

Het resultaat voor geur is als volgt te scoren:

Tabel 4.23

Score alternatieven voor geur²²

	Verspreiden		Clustering LOG's		Handhaven vergunde rechten
	0%	20%	0%	20%	
Geurgevoelige objecten	0	0/-	0/+	0/-	+
Indicatieve achtergrondbelasting	0/-	-	0/-	-	+

²² + = positief; 0/+ = licht positief; 0= neutraal; 0/- = licht negatief; -= negatief

De algemene situatie voor geurhinder wordt alleen met het alternatief "Vergunde rechten" beter. Het alternatief "Verspreiden" scoort slechter dan het alternatief "Clusteren" omdat het aantal geurgevoelige objecten in de LOG's gering is. De verschillen zijn echter minimaal omdat de groei voldoet aan de normen zoals gesteld in de Wet geurhinder veehouderij.

4.2

VERKEER

4.2.1

BELEIDSKADER: CATEGORISERING VAN WEGEN

Binnen de gemeente Hellendoorn wordt gewerkt met een categorisering van wegen. Voor het studiegebied "bestemmingsplan buitengebied Hellendoorn" is uitgegaan van onderstaande indeling van wegen:

- *N35 (Almeloseweg)*: betreft de enige rijksweg in het gebied en loopt van Almelo tot Zwolle. De wegverbinding is vormgegeven als een 1x2 weg (1 rijstrook per richting) met maximum snelheid van 80 km/uur. De kruispunten zijn gelijkvloers en geregeld met verkeerslichten. Ter hoogte van Nijverdal en Raalte loopt de N35 door de bebouwde kom, dit leidt tot leefbaarheids- en verkeersveiligheidsproblemen. Binnen Nijverdal is de oplossing voor de problemen op de Grotestraat – Wierdensestraat gevonden in een verlegging en deel ondertunneling van het tracé.
- *Provinciale wegen*: de belangrijkste wegen binnen het studiegebied betreffen noord-zuid wegverbindingen. Te noemen zijn de N347 (Ommerweg) tussen Hellendoorn en Ommen, de N751 (Wierdenseweg – Dalvoordeweg) tussen Den Ham en Wierden en de N570 (Brugstraat – Smidstraat) tussen Vriezenveen en Vroomshoop.
- *Lokale wegen met een doorgaande functie*: De derde categorie wegen met een verkeersfunctie zijn de lokale wegen met een doorgaande functie. Het betreffen hoofdzakelijk gemeentelijke (plattelands)wegen. Wegen die onder deze categorie vallen zijn de Groeneweg, Poggenbeltweg, Daarlerweg, Hellendoornseweg en de Meester Werkmanstraat.
- *Overige wegen*: dit is de laagste te onderscheiden categorie. Deze wegen ontsluiten agrarische percelen en hebben een belangrijke functie voor het recreatief verkeer.

Voor de mogelijke ontwikkelingen in het buitengebied van Hellendoorn, in het bijzonder de LOG's, is infrastructuur een wezenlijke factor. Inplaatsing van nieuwe en uitbreiding van bestaande bedrijven zal een extra belasting van de wegen tot gevolg hebben.

Het is de vraag of de bestaande wegen deze toename van verkeer op kunnen vangen en/of daartoe adequaat zijn ingericht. Naast de verkeersafwikkeling van en naar de bedrijven is er in het kader van dit plan-MER ook gekeken naar de verkeersveiligheid op de bestaande wegen. Het vrachtverkeer van en naar de bedrijven kan zorgen voor de nodige overlast en onveiligheid.

4.2.2

METHODIEK: BEREKENING VERKEERSBEWEGINGEN

Uitgangspunt voor de berekening vormt het toekomstgerichte 'gesloten' varkensbedrijf. Een gesloten varkensbedrijf met 750 zeugen (501 NGE) produceert circa zes vrachtwagenbewegingen en circa vijf personenautoverplaatsingen per werkdag en per bedrijf. De aanvoer van voer, de afvoer van mest, aan- en afvoer van dieren en afvoer van

kadavers is hierbij verspreid over de week vijf werkdagen) en verspreid over het jaar. De veronderstelde vrachtwagenbewegingen zijn gebaseerd op:

- Voer: 5500 ton > 1 vracht is 32 ton, dus 170 vrachten per jaar.
- Mest: 8000 m³ > 1 vracht is 37 m³, dus 215 vrachten per jaar.
- Dieren: zeugenaanvoer 15 x per jaar, zeugenafvoer 28 x per jaar, slachtrijpe varkens 43 x per jaar, circa 130 vrachten per jaar.
- Destructie: 260x per jaar²³.

Per jaar en per bedrijf zijn dit circa 775 vrachten. Per werkdag is dit (naar boven) afgerond op drie vrachtauto's per bedrijf; dit resulteert in zes vrachtwagenbewegingen per werkdag per bedrijf.

Voor het alternatief clusteren LOG's worden de productierechten herverdeeld over tien gesloten bedrijven met 213 NGE per bedrijf (nulgroei scenario) of 400 NGE (20% groeiscenario) per bedrijf. Dit komt overeen met een gesloten varkensbedrijf met resp. 320 zeugen en 600 zeugen. Voor de verkeersafwikkeling wordt uitgegaan van een lineair verband. De verandering in verkeersbewegingen zijn uitgewerkt in Tabel 4.24.

Tabel 4.24

Veranderingen in verkeersbewegingen door nieuwvestiging in de LOG's.

Scenario: Nulgroei		20% groei		
Alternatief "Clustering LOG's"				
LOG	Bedrijven 320 zeugen gesloten	Vrachtwagenbewegingen/dag	Personenwagenbewegingen/dag	
		Bedrijven 600 zeugen gesloten	Vrachtwagenbewegingen/dag Personenwagenbewegingen/dag	
Hancate	1	2,6 - 2,1	1	4,8 - 4
Daarlerveen	1	2,6 - 2,1	1	4,8 - 4
Marle	5	12,8 - 10,7	5	24 - 20
Haarle	3	7,8 - 6,4	3	14,4 - 12
Totaal	10	25.8 - 21.3	10	48.0 - 40.0

4.2.3

RESULTAAT: DOORSTROMING EN VERKEERSVEILIGHEID

Verkeersafwikkeling

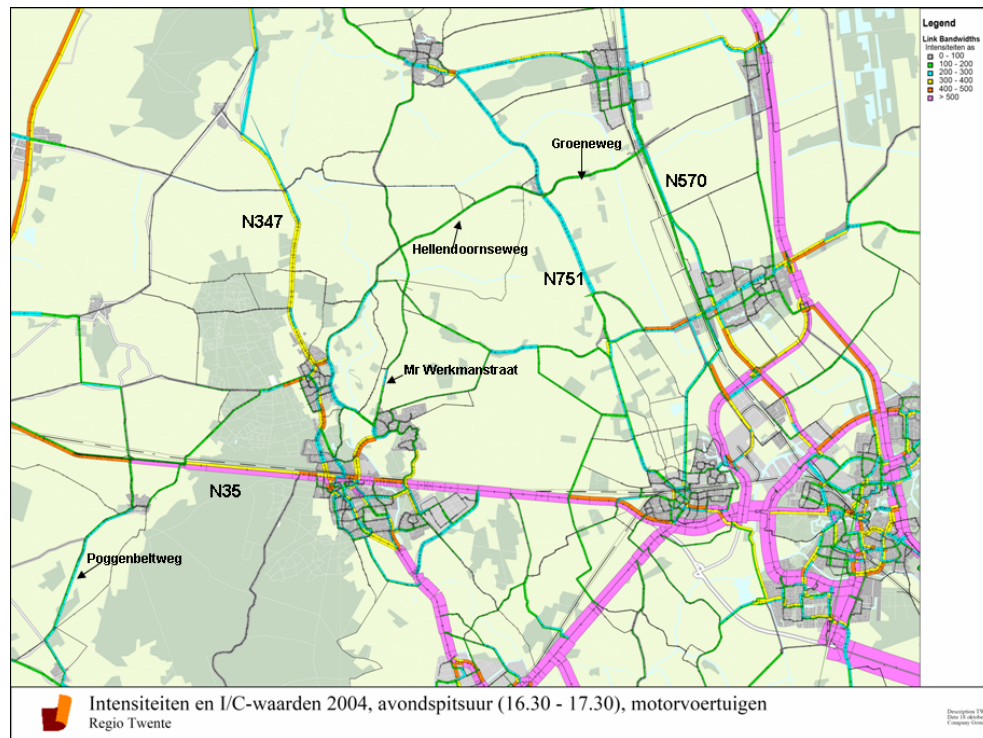
De toename van het aantal verkeersbewegingen (vrachtwagens en personenwagens), t.o.v. de referentiesituatie, veroorzaakt over het algemeen geen extra problemen op de lokale wegen in de LOG's in termen van verkeersafwikkeling en doorstroming. Het betreft immers relatief een geringe toename van het aantal verkeersbewegingen. Dit geldt ook voor de bedrijven in het plangebied buiten de LOG's. De verkeersafwikkeling en doorstroming zijn

²³ Een destructievrachtwagen bezoekt per transportbeweging meerdere bedrijven. Hierdoor is het aantal transportbewegingen per bedrijf minder dan 260x per jaar. Omdat deze afname van het aantal transportbewegingen voor alle alternatieven gelijk is, heeft dit geen invloed op de relatieve waardering van deze alternatieven met de referentiesituatie.

daarmee voor de genoemde alternatieven en bijbehorende scenario's niet onderscheidend omdat het om zeer geringe aantallen gaat en omdat de lokale wegen voldoende (rest)capaciteit hebben om eventueel extra verkeer adequaat te verwerken (zie ook Figuur 4.11: bestaande intensiteit avondspits 2004).

Figuur 4.11

Bestaande wegvakbelastingen
avondspits 2004 (Bron:
Goudappel Goffeng)

HANDBOEK WEGONTWERP

"Duurzaam Veilig" beoogt een afname van het aantal slachtoffers door middel van een verkeerssysteem waarin functie, vorm, regelgeving en gebruik met elkaar in overeenstemming zijn. Dit basisprincipe is uitgewerkt in het Handboek Wegontwerp. Belangrijk punt daarbij is dat weggebruikers uit de inrichting van de weg het gewenste gedrag kunnen afleiden. Dit wordt bereikt door een eenduidige en herkenbare weginrichting toe te passen en het aantal wegcategorieën beperkt te houden tot drie (stroomwegen, gebiedsontsluitingswegen en erftoegangswegen). Voor elk van deze categorieën is aangegeven wat de verkeersfunctie is (stromen of uitwisselen) en op welke conflicten mogelijk zijn (lansconflicten, dwarsconflicten, convergeren/divergeren). Dit is zowel voor kruispunten als wegvakken gedaan. De capaciteit van een gebiedsontsluitingsweg met één rijstrook per richting (wegtype II) bedraagt circa 2.800 pae/uur op doorsnede. Uitgaande van circa 10% vracht is dat ongeveer 2500 – 2600 motorvoertuigen per uur op doorsnede. Erftoegangswegen (60 km/uur buiten de bebouwde kom) hebben minder een verkeersfunctie, verblijven is de hoofdfunctie van een dergelijk weg. Om leefbaarheidredenen worden daarom binnen "Duurzaam Veilig" grenzen gesteld aan de hoeveelheid verkeer op erftoegangswegen. Het streven is een wegvakbelasting van maximaal 5.000 motorvoertuigen per etmaal.

Verkeersveiligheid

De nieuwe veehouderijen en de uitbreiding van bestaande veehouderijen zorgen voor een geringe toename van het verkeer, echter een belangrijk deel hiervan is wel zwaar vrachtverkeer. Het grootste probleem met vrachtwagens zijn de te verwachten potentiële

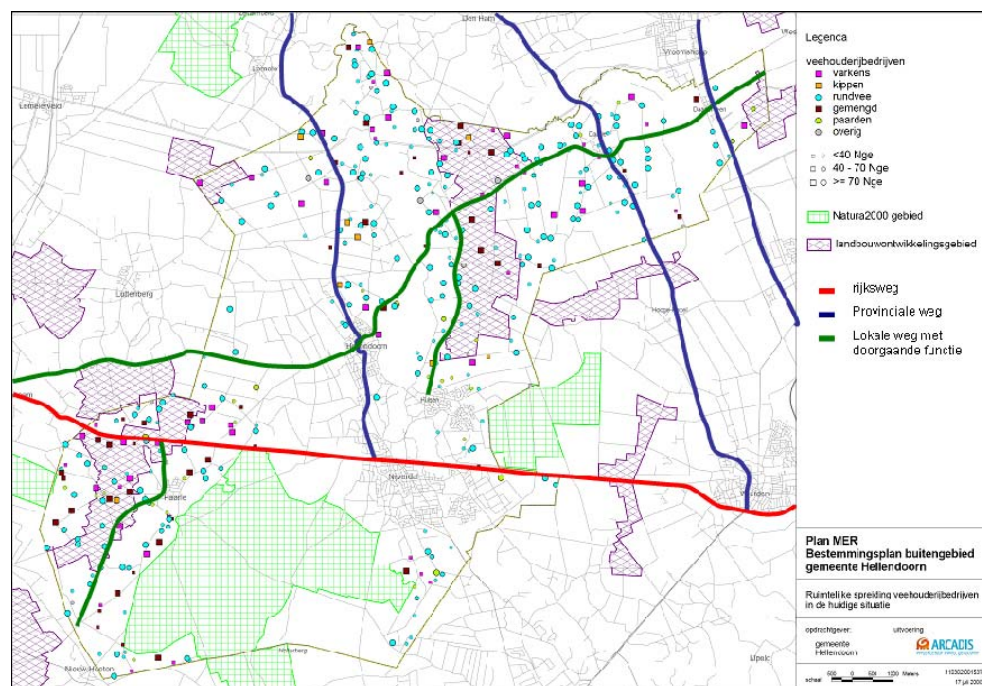
conflicten (kruispunten en wegvakken) met andere weggebruikers, in het bijzonder het kwetsbare langzame verkeer, zoals schoolgaande jeugd, recreatie(fietzers) en wandelaars. Dit speelt vooral op de lokale wegen met een duidelijke mengfunctie (verblijven, ontsluiten) waar de wegbreedte relatief smal is en er geen aparte of onvoldoende voorzieningen zijn voor langzaam verkeer.

De verschillende alternatieven met bijbehorende scenario's zijn ook niet sterk onderscheidend voor het aspect veiligheid indien op enkele wegvakken waar nodig aanvullende maatregelen worden getroffen. Belangrijk voordeel bij een clustering van bedrijven in de LOG's is de concentratie van mogelijke maatregelen op een beperkt aantal wegen en hierbij aan te sluiten bij de provinciale en lokale wegen met doorgaande functie (zie boven). Resultaat zal zijn een herkenbaarder wegbeeld op de betreffende wegen die tevens beter ingericht zijn op het afwikkelen van extra (vracht)verkeer. Bij een verspreiding van de bedrijven is de kans aanwezig dat voor meerdere wegvakken maatregelen nodig zijn waardoor een fragmentarisch beeld gaat ontstaan.

Ter illustratie is de bestaande ruimtelijke spreiding van de veehouderijbedrijven en de locatie van de LOG's geprojecteerd op de bestaande wegenstructuur in het gebied (zie Figuur 4.12). Hieruit blijkt dat het alternatief "Clustering in de LOG's" iets meer aansluit bij de na te streven structuur van wegen.

Figuur 4.12

Bestaande ruimtelijke spreiding van de veehouderijbedrijven en de locatie van de LOG's geprojecteerd op de bestaande wegenstructuur

In het uitvoeringsplan van de ontwikkelvisie worden per LOG een aantal maatregelen genoemd zoals het verbreden van de weg of het opwaarderen door het aanbrengen van grasbetontegels aan weerszijden van de weg en het aanleggen van passantenhavens. Deze te kiezen maatregelen zijn afhankelijk van de omvang en de locatie van de ontwikkelingen.

4.3

GELUID

Alle alternatieven hebben effect op de geluidbelasting in het plangebied. Want bij alle alternatieven wordt voorzien in de verandering van het aantal of de omvang van bedrijven in het plangebied. De vraag is echter of de effecten van betekenis zijn en onderling onderscheidend. Op twee terreinen wordt in deze paragraaf gekeken naar de mogelijke effecten van het bestemmingsplan ten aanzien van geluidbelasting. Ten eerste worden de mogelijke effecten van de landbouw, vooral de (intensieve) veehouderij, op de geluidbelasting beschouwd. Daarnaast de effecten van recreatie op de geluidbelasting, vooral veroorzaakt door twee grote geluidbronnen in het plangebied: het motorcrossterrein De Koetree en het Avonturenpark Hellendoorn.

4.3.1

BELEIDSKADER

WET GELUIDHINDER / WET MILIEUBEHEER

In de Wet Geluidhinder is bepaald wat geluidgevoelige objecten en terreinen zijn. Woningen, scholen, ziekenhuizen en verpleeghuizen vallen onder geluidgevoelige objecten en zorginstellingen en woonwagendplaatsen zijn voorbeelden van geluidgevoelige terreinen. Voor deze bestemmingen zijn in de Wet Geluidhinder *voorkeursgrenswaarden* en *grenswaarden* gesteld binnen zones van wegen, spoorwegen en industrieterreinen. Voor solitaire inrichtingen worden grenswaarden opgenomen voor dezelfde bestemmingen in vergunningen die worden verleend in het kader van de Wet milieubeheer en het Activiteitenbesluit milieubeheer.

Voor gezoneerde industrieterreinen met omvangrijke bedrijfsactiviteiten dient een zone te zijn vastgesteld waarbinnen belemmeringen gelden ten aanzien van geluid. Voor een motorcrossterrein dient een zone te zijn vastgelegd indien het terrein daartoe acht uren per week of meer opengesteld is voor het in wedstrijdverband, ter voorbereiding van wedstrijden of voor recreatieve doeleinden rijden met gemotoriseerde voertuigen.

PROVINCIAAL BELEID

Stiltegebieden zijn milieubeschermingsgebieden waarin het aspect stilte bijzondere bescherming nodig heeft, aangezien het anders verloren dreigt te gaan. De provincies wijzen stiltegebieden aan via het provinciale milieubeleidsplan. Het beleid voor stiltegebieden in Overijssel is echter verweven in de bescherming vanuit de EHS. Voor het aspect geluid zijn daarom de stiltegebieden niet van belang.

De provincie vindt de locatie voor het motorcrossterrein De Koetree in milieuhygiënisch opzicht aanvaardbaar. De voorwaarden voor geluid zijn vastgelegd in de Wet Milieubeheer beschikking van de provincie Overijssel (d.d. 20 september 1995; kenmerk MAB 95/2529). In deze beschikking zijn de etmaalcontouren voor geluid vastgelegd.

GEMEENTELIJK BELEID

De gemeente Hellendoorn stelt momenteel gemeentelijk geluidbeleid op. Het voorstel is om voor de gebieden waar de LOG's een onderdeel van uitmaken, een richtwaarde vast te stellen van 45 dB(A). Deze waarde is van toepassing op woningen welke geen onderdeel uitmaken van het eigen bedrijf, dan wel op een afstand van 75 meter vanaf de inrichtingsgrens. Dit laatste is gedaan om te voorkomen dat, wanneer er geen woningen in de directe omgeving van het bedrijf zijn gelegen, er geen onnodig veel lawaai geproduceerd wordt in de omgeving waardoor deze akoestisch "vervuild" wordt. Op basis van een bestuurlijke afweging en het BBT (Best Beschikbare Technieken) principe is een overschrijding van de richtwaarde toelaatbaar.

Tot aan het vaststellen van dit nieuwe beleid gelden de voorkeursgrenswaarden en grenswaarden uit de Wet Geluidhinder of de waarden uit de Handreiking industrielawaai en vergunningverlening.

RICHTLIJNEN

De Commissie voor de milieueffectrapportage vraagt ten aanzien van geluidhinder het volgende uit te werken: *Breng de geluidsproductie in beeld van bedrijven/activiteiten met een relevante geluidsproductie, zoals het motorcrossterrein (Motorclub Nijverdal/Hellendoorn) en het Avonturenpark Hellendoorn*

4.3.2

GELUIDBELASTING DOOR (INTENSIEVE) VEEHOUDERIJ

Zowel het alternatief 'Clustering LOG's' als het alternatief 'Verspreiding' voorzien in een toename van de intensieve veehouderij in de LOG's en een uitbreiding van bedrijven op de bestaande locaties in de verwervingsgebieden. Daar zullen de geluidemissies die samenhangen met deze sector toenemen door een toename van de bedrijfsactiviteiten en door een toename van het bedrijfsgerelateerde verkeer.

Ten aanzien van de bedrijfsactiviteiten wordt de grootste geluidemissie verwacht van de ventilatoren (zogenaamde stationaire bronnen). Deze worden ingezet ten behoeve van temperatuurregulatie in de stallen. De ventilatoren bevinden zich aan de buitenzijde van de stallen. De tweede belangrijke bron op veehouderij is het laden en lossen van voer, mest en dieren. Een activiteit die met regelmaat voorkomt. De overige geluidproducerende activiteiten bij intensieve veehouderijen vinden over het algemeen in pandig plaats. Geluidsemisatie door productie op bedrijven wordt in deze paragraaf beschreven.

Geluidbelasting landbouwinrichtingen

De ligging van de locaties waar er sprake is van nieuwvestiging of uitbreiding van intensieve veehouderijen ten opzichte van de bebouwde kom, geluidgevoelige gebouwen en terreinen en woningen is in belangrijke mate bepalend voor de geluidbelasting op eventueel nabijgelegen geluidgevoelige objecten. Doordat maatgevende milieuaspecten dwingen tot een keuze voor een uitbreidings- of nieuwvestigingslocatie ver van milieugevoelige objecten zal de geluidbelasting van een inrichting niet de bepalende miliefactor zijn.

Uit het VNG-publicatie 'Bedrijven en Milieuzonering' (het zgn. Groene boekje) blijkt dat bij standaard IV-bedrijven de hinderafstand voor geur groter is dan voor geluid. Dat wil zeggen dat als er voor het aspect geur nog uitbreidings- of vestigingsmogelijkheden zijn, dit waarschijnlijk ook geldt voor het aspect geluid. Bestaande veehouderijen met een stankgevoelig (en geluidgevoelig) object in de buurt (bijvoorbeeld een burgerwoning) zitten meestal "op slot" op grond van de Wet geurhinder en veehouderij. Uitbreiding op die bedrijven is dan niet mogelijk en uitbreiding van de geluidemissie (buiten de vergunde situatie) zal daarmee niet plaatsvinden. Het geurknelpunt zorgt ervoor dat bedrijven die uitbreiden of een nieuwvestiging realiseren, enkel bedrijven kunnen zijn zonder geurgevoelige (en geluidgevoelige) burgerwoningen binnen een straal van 100 tot 150 meter (VNG-handboek).

Wel kan bij deze bedrijven sprake zijn van een relevante geluidsbelasting ter plaatse van nabijgelegen agrarische bedrijfswoningen. Daarbij kan aangetekend worden dat onacceptabele geluidhinder vanwege een inrichting vergunningtechnisch aan banden te

leggen is door de aanpassing van de inrichting (bijv. ventilatoren in een andere gevel, inpendig laden en lossen) of door het treffen van geluidbeperkende of geluidwerende maatregelen.

In alle alternatieven is er modelmatig sprake van stoppers. Bedrijven die stoppen leiden op die locaties tot het verdwijnen van bedrijfsgerelateerde geluidemissies. Aangezien een deel van de stoppers bedrijven betreffen die door milieuaspecten onvoldoende perspectief hebben is hier in een aantal gevallen sprake van het wegvallen van een relevante geluidbelasting.

Geluidbelasting bedrijfsgerelateerde verkeer

Zoals aangegeven moet per (intensieve) veehouderij rekening worden gehouden met maximaal 5 vrachtwagenbewegingen en circa 4 autobewegingen per werkdag en per bedrijf. Voor het alternatief "clustering LOG's met 20% groei" is het aantal extra verkeersbewegingen het grootst en meest geconcentreerd²⁴. Voor dit alternatief is het aantal verkeersbewegingen per LOG weergegeven in Tabel 4.25.

Tabel 4.25

Veranderingen in verkeersbewegingen door nieuwvestiging in de LOG's

LOG	Alternatief "Clustering LOG's met 20% groei"		
	Aantal nieuwe bedrijven 750 zeugen gesloten	Personenauto- bewegingen/dag	Vrachtwagen- bewegingen/dag
Hancate	1	4	5
Daarlerveen	1	4	5
Marle	5	20	25
Haarle	3	12	15
Totaal	10	40	50

Een toename van het aantal verkeersbewegingen als gevolg van nieuwe bedrijven en het uitbreiden van bestaande bedrijven, levert niet direct een probleem op voor de capaciteit van de wegen (zie aspect 'Verkeer' in de vorige paragraaf). Vanwege het beperkte aantal extra vrachtwagenbewegingen per dag over een relatief groot gebied is de toename van de geluidsbelasting vanwege aan- en afrijdend vrachtverkeer beperkt en niet onderscheidend voor de alternatieven.

4.3.3

GELUIDBELASTING RECREATIE

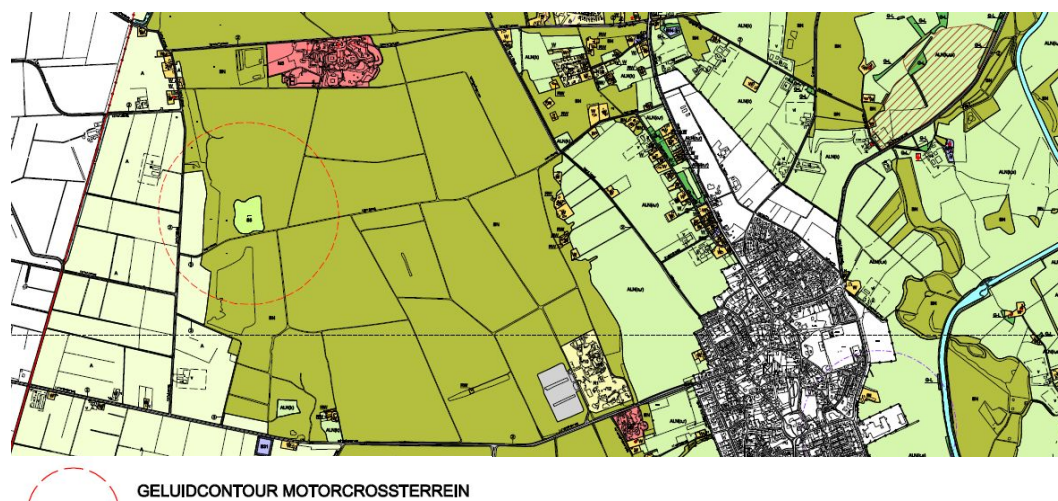
In het vigerende bestemmingsplan is het motorcrossterrein De Koetree niet bestemd. Wel is via een art 33 een geluidcontour opgenomen met de bepaling dat binnen die contour geen woningen of andere geluidgevoelige objecten zijn toegestaan (zie Figuur 4.13). In het nieuwe bestemmingsplan krijgt het motorcrossterrein de bestemming "sport" en wordt de geluidcontour overgenomen.

²⁴ Bij dit alternatief zullen de meest bedrijfsverplaatsingen plaats hebben (met dus ook de meeste veranderingen ten aanzien van de verkeersstromen) en de meeste clustering van nieuwe bedrijven en nieuwe activiteiten. Bij de twee andere alternatieven hebben de extra vrachtwagenbewegingen minder impact omdat ze meer verspreid zijn (alternatief 'Verspreiding') of zullen afnemen (alternatief 'Handhaving vergunde rechten').

Het motorcrossterrein De Koetree is gedurende 13 uur per week geopend en is daarom zoneringsplichtig op grond van de Wet Geluidhinder. De wettelijke zone (het gebied tussen het motorcrossterrein en de vastgestelde 45 dB(A)-contour, zoals vastgelegd in de Wet Milieubeheer beschikking) is op de plankaart van het vigerende bestemmingsplan vastgelegd en deze contour wordt overgenomen in het nieuwe bestemmingsplan. Vanwege het tonale geluid is binnen de wettelijke zone van een motorcrossterrein nieuwbouw van woningen en geluidsgevoelige bestemmingen niet mogelijk. In de bestaande situatie zijn geen omwonenden in de directe omgeving en is het terrein geheel omringd door bos. De dichtst bijgelegen agrarische bedrijfswoningen bevinden zich op ruim 400 meter afstand van de terreingrens.

Figuur 4.13

Geluidcontour (45dB(A)) om het motorcrossterrein

Voor het Avonturenpark Hellendoorn geldt dat de bestaande situatie wordt geconserveerd. Er is daarom geen verschil met vigerend bestemmingsplan en daarmee geen nieuw effect ten aanzien van de geluidbelasting.

4.3.4

CONCLUSIE

De geluidbelasting in het plangebied wordt door het bestemmingsplan buitengebied slechts door één ontwikkeling beïnvloed: ontwikkeling binnen de landbouw, vooral de intensieve veehouderij.

De veranderingen ten aanzien van de landbouw zullen relatief beperkt zijn, omdat het een klein aantal bedrijfsverplaatsingen en –uitbreidingen betreft en de geluidemissies per inrichting beperkt en te bestrijden is. De alternatieven ‘Clustering LOG’s’ en ‘Verspreiding’ kennen enkele accentverschillen. ‘Clustering LOG’s’ kent meer nieuwe bedrijvigheid in LOG’s en een grotere toename van geluidbelasting in die gebieden. Daar staat tegenover dat deze gebieden mede gekozen zijn vanwege de milieugebruiksruimte die er nog is en de infrastructurele ontsluiting. Beide aspecten maken dat geluideffecten over het algemeen goed ingepast kunnen worden. ‘Verspreiding’ kent een grotere verspreiding van nieuwe bedrijven en uitbreidingen waardoor minder snel cumulatie van geluideffecten zal optreden. Aangezien uitbreidingen en nieuwvestiging te allen tijde wordt getoetst aan de milieunormen zal dit alleen plaatshebben op locaties die milieuruimte hebben, ook ten aanzien van de geluidbelasting. De ontsluiting van de bedrijven is bij dit alternatief, omdat het accent minder op de LOG’s ligt met hun ontsluitende infrastructuur, het belangrijkste

aandachtspunt. Gezien de beperkte extra verkeersstroom is de verwachting dat dit aspect niet zal leiden tot noemenswaardige problemen. Lokale afweging bij vergunningverlening zal dat echter definitief uit moeten wijzen.

Het alternatief 'Handhaving vergunde rechten' kent alleen maar afname van geluidemissies omdat er geen nieuwe bedrijvigheid wordt toegelaten, bestaande bedrijven niet meer gaan emitteren en in de loop van de tijd 'stoppers' zullen zorgen voor het wegvallen van geluidemissies. In die zin scoort dit alternatief licht beter dan de alternatieven 'Clustering' en 'Verspreiding'.

4.4

LUCHTKWALITEIT

De luchtkwaliteit is in Nederland een belangrijke politiek en maatschappelijk onderwerp. Te hoge concentraties schadelijke stoffen zijn slecht voor de volksgezondheid. Om onacceptabele gezondheidseffecten zo veel mogelijk uit te sluiten heeft de EU normen gesteld waaraan de luchtkwaliteit moet voldoen. De richtlijnen waarin deze normen zijn opgenomen, zijn vertaald in de Nederlandse Wet milieubeheer.

Al jaren worden op uiteenlopende locaties in Nederland de normen voor fijn stof (PM_{10})²⁵ en stikstofdioxide (NO_2) overschreden. Een belangrijke bron van beide stoffen zijn de auto's en vrachtwagens. In de nabijheid van wegen is de luchtkwaliteit dan ook vaak ongunstig. De uitstoot van het verkeer zorgt er, samen met de andere vervuulende bronnen (industrie en landbouwbedrijven), voor dat de normen nabij wegen en straten regelmatig worden overschreden.

Ten aanzien van de gemeente Hellendoorn zijn vooral verkeer en emissies uit stallen de belangrijkste bronnen. In onderstaande subparagrafen worden beide bronnen besproken. Eerst een korte uitleg over de algemene situatie van de luchtkwaliteit in de gemeente Hellendoorn.

4.4.1

LUCHTKWALITEIT BUITENGEBIED HELLENDOORN (ALGEMEEN)

De luchtkwaliteit op een bepaalde locatie is altijd de optelsom van een achtergrondconcentratie en specifieke lokale bijdragen. De achtergrondconcentratie is de heersende concentratie in het plangebied veroorzaakt door aanvoer van buitenlandse luchtverontreiniging en de bijdrage van Nederlandse bronnen, zoals verkeer, industrie en natuur. De concentratiebijdrage van een specifieke bron wordt bepaald door na te gaan hoeveel luchtverontreinigende stof een bepaalde bron uitstoot en hoe die luchtverontreiniging wordt verspreidt. Grote bronnen zoals snelwegen en elektriciteitscentrales dragen fors bij aan de achtergrondconcentraties (vele microgrammen). De invloed van die bronnen is soms tot 200 meter van de bron nog meetbaar. Kleine bronnen zoals lokale wegen en kleine industrie dragen over het algemeen veel minder bij aan de concentratie. De invloed van die bronnen reikt soms niet verder dan enkele tientallen meters.

²⁵ PM10 voor deeltjes met een doorsnee tot 10 micrometer of van PM2,5 voor deeltjes met een doorsnee tot 2,5 micrometer. Over het algemeen geldt dat hoe kleiner de deeltjes zijn, hoe dieper ze in de luchtwegen kunnen doordringen.

4.4.2

WETTELIJK KADER

De wettelijke toetsing vindt plaats aan de hand van de Wet milieubeheer (Wm-luchtkwaliteitseisen). De Wm is op 15 november 2007 aangevuld met de normen en eisen ten aanzien van luchtkwaliteit (titel 5.2).

De Wm geeft grenswaarden voor concentraties in de buitenlucht van de stoffen stikstofdioxide (NO_2), fijn stof (PM_{10}), zwaveldioxide (SO_2), lood (Pb), benzeen (C_6H_6) en koolmonoxide (CO). Tevens geeft de Wm aan dat de gestelde grenswaarden in acht moeten worden genomen. Mocht er sprake zijn van een overschrijding van de grenswaarden, dan staat de Wm niet toe dat er verdere verslechtering optreden.

TOETSINGSKADER LUCHTKWALITEIT EN LANDBOUW

Er wordt gewerkt aan een nieuw toetsingskader voor de toetsing van landbouw gerelateerde luchtkwaliteit. Het toetsingskader legt vast op welke wijze de inrichting dient te worden begrensd en waar, de grens van de inrichting in acht nemend, de luchtkwaliteit moet worden vastgesteld.

Projecten die maximaal 1% van de jaargemiddelde concentratie fijn stof of stikstofdioxide bijdragen vallen in de categorie 'niet in betekende mate bijdragen'. Inrichtingen die minder dan die 1% ($= 0,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$ fijn stof of stikstofdioxide) bijdragen hoeven niet te worden getoetst aan de gestelde normen en zijn daarom toelaatbaar

De overheid heeft met het van kracht worden van de nieuwe regelgeving t.a.v. luchtkwaliteit gekozen voor een programmatische aanpak, het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Met die aanpak wordt een dubbeldoelstelling nagestreefd: op tijd voldoet aan de normen en belangrijke projecten door laten gaan. In het NSL werkt de landelijke overheid (onder regie van het Ministerie van VROM) samen met provincies en gemeenten. Het is nog niet duidelijk of de Europese Commissie akkoord gaat met deze programmatische aanpak.

Binnen het NSL-programma wordt per provincie een Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (RSL) opgesteld. In het RSL-programma voor de reconstructieprovincies (waaronder Overijssel) wordt naast verkeer ook de landbouw als bron meegenomen. In het RSL-programma wordt een maatregelenpakket voorgesteld waarmee aan de normen kan worden voldaan. De aanpak voor de landbouw bestaat uit twee sporen:

- het saneren van bestaande knelpunten, en.
- het voorkomen van nieuwe overschrijdingen.

Naar verwachting wordt dit regionale programma in de 1e helft van 2008 vastgesteld.

LUCHTKWALITEIT HELLENDOORN

De luchtkwaliteit is in het buitengebied van Hellendoorn, verwijderd van directe invloed van nabijgelegen bronnen, ruim onder de normen. Deze achtergrondconcentratie is in onderstaande tabel weergegeven voor de huidige situatie en enkele toekomstjaren (2010 en 2015).

Tabel 4.26

Achtergrondconcentratie
buitengebied Hellendoorn
in diverse onderzoeksjaren
(incl. zeezoutcorrectie)

Onderzoeks- jaren	Fijn stof		Stikstofdioxide
	jaargemiddelde	Aantal overschrijdingsdagen	jaargemiddelde
2008	21,8	9	14,2
2010	21,0	8	13,5
2015	20,0	6	11,6

De heersende achtergrondconcentratie blijven ruim onder de grenswaarden liggen en nemen in de toekomst af doordat de bronnen voor fijn stof, zoals verkeer en industrie, steeds schoner worden.

4.4.3

VERKEER

Ten aanzien van verkeer is in paragraaf 3.3 en 3.4 geconstateerd dat de toename van het aantal vervoersbewegingen bij de alternatieven 'Clustering LOG's' en 'Verspreiding' beperkt is. En dat zal de bijdrage van het extra verkeer zijn. In onderstaande tabel is de bijdrage van het wegverkeer aan de concentraties weergegeven.²⁶

Tabel 4.27

Verkeersbijdrage extra
bedrijfsgerelateerd verkeer

Toename aantal standaard- bedrijven	Aantal extra verkeersbewegingen		Extra bijdrage concentratie Fijn stof		Stikstofdioxide
	auto's	Vracht- wagens	Jaargemiddelde ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	aantal overschrijdings- dagen	Jaargemiddelde ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
1	5	6	0,0	0	0,0
3	15	18	0,0	0	0,0
5	25	30	0,0	0	0,0
8	40	48	0,0	0	0,1
15	75	90	0,0	1	0,4

Het extra verkeer dat door de nieuwe bedrijven wordt gegenereerd levert een minimale bijdrage aan de heersende concentraties langs de wegen. Zelfs in het geval dat al het extra verkeer dat door de nieuwe bedrijven wordt gegenereerd langs dezelfde wegen komt, dan nog is er slechts een zeer geringe toename. Voor stikstofdioxide stijgt de concentratie maximaal $0,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Bij fijn stof is er alleen bij het maximale aantal nieuwe bedrijven sprake van de toename van één overschrijdingsdag.

Door deze minimale bijdrage is het bedrijfsgerelateerde verkeer niet onderscheidend voor de diverse alternatieven.

4.4.4

BEDRIJFSEMISSIES

In opdracht van het Rijk heeft het Energie Centrum Nederland (ECN) het aantal overschrijdingen van de norm van fijn stof, als gevolg van intensieve veehouderijen, in kaart gebracht. Daarbij is gebruik gemaakt van specifieke gegevens, vooral milieuvergunningen, voor het in kaart brengen van de specifieke lokale situatie. In de ECN-studie is alleen gekeken naar de fijn stof emissie uit diervverblijven. Bij de uitwerking is rekening gehouden met een hogere fijn stof emissie, doordat de verplichte stalaanpassingen ten behoeve van

²⁶ Uitgangspunt is 2008. In dit jaar zullen de emissiecijfers van het verkeer het hoogst zijn (worstcasebenadering).

dierwelzijn bij pluimveehouderijen. In het onderzoek is wel gerekend met een bandbreedte. De bandbreedte in het aantal knelpunten heeft behalve de omschakeling naar schaarrelstallen te maken met onzekerheid in emissiefactoren en, variaties in de achtergrondconcentratie en de exacte bepaling van de toetsafstand.

Voor de bepaling van de invloed van intensieve veehouderijen aan de heersende concentratie²⁷ wordt uitgegaan van een puntemissie.

Uit het onderzoek van Bleeker et al (2008, ECN) naar fijn stof uit stallen blijkt dat potentiële normoverschrijdingen voor 2010 voor 95,5% binnen de vier reconstructieprovincies liggen. De provincie Noord-Brabant kent de meeste potentiële overschrijdingen. De verwachting is dat het aantal overschrijdingen in 2010 beduidend lager is als in 2006.

Referentiesituatie

De totale emissie van fijn stof in Nederland bedroeg in het jaar 2000 circa 50 Kton PM₁₀. Hiervan was circa 10 Kton (20%) afkomstig uit de landbouw. Van de fijn stof emissie uit de landbouw is het overgrote deel afkomstig van pluimvee- en varkensstallen (geschatte bijdrage circa 9 Kton)²⁸.

Zoals eerder aangegeven is de achtergrondconcentratie van luchtverontreinigde stoffen in de gemeente laag. In alle onderzoeksjaren ligt de concentratie fijn stof ruim onder de grenswaarden.

Volgens het Regionaal Samenwerkingsprogramma (RSL) Overijssel wordt in 2010 in de provincie Overijssel circa 45 intensieve veehouderijen verwacht met een overschrijding van de grenswaarde voor fijn stof. Van deze 45 bedrijven ligt één bedrijf binnen de gemeente Hellendoorn²⁹. Dit bedrijf is een bestaand knelpunt waarvoor technische oplossingen voorhanden zijn

Bijdrage individuele bedrijven

Met behulp van de beperkte emissietoets van het RMB kan de invloed van een veehouderij op de directe omgeving in kaart worden gebracht. In onderstaande tabel zijn voor een aantal situaties de bijdragen van de standaard veehouderij (gesloten varkensbedrijf met 750 zeugen en bijbehorend aantal biggen en vleesvarkens) op de directe omgeving weergegeven.

²⁷ In de berekeningen is een mogelijke groei van de melkveestapel (onder andere door de verwachte afschaffing van het melkquotum) niet meegenomen aangezien melkveebedrijven naar verwachting niet tot extra overschrijdingen van de fijn stof norm zullen leiden.

²⁸ Charadon W.J. en Van der Hoek K.W. (2002) Alterra-rapport 682, ISSN 1566-7197, Alterra.

²⁹ Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit Overijssel (provincie Overijssel & de gemeenten Deventer en Zwolle; april 2008)

Tabel 4.28

Concentraties in de nabijheid van inrichtingen
(incl. zeezoutcorrectie)

Soort bedrijf	Emissie gr/dier/uur	Beoordelings- afstand	Fijn stof	
			Jaargemiddelde ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	overschrijdings- dagen
geen nabehandeling	0,015068	10	40,6	86
		25	26,0	21
		50	23,1	12
Chemische of biologische luchtwasser	0,0061	10	29,3	34
		25	23,4	13
		50	22,3	10
combiluchtwasser	0,0030	10	25,4	19
		25	22,5	11
		50	22,0	10

Duidelijk wordt dat een intensieve veehouderij vlak bij de inrichting kan leiden tot forse extra bijdragen, zeker als er geen nabehandelingstechniek wordt toegepast. In de uitwerking, waarbij de bijdrage van een standaard veehouderij aan de concentratie fijn stof nabij een inrichting is bepaald, is deze bijdrage op 10 meter van de inrichting bijna $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$. In de standaard situatie leidt dit tot overschrijdingen van beide grenswaarden voor fijn stof.

De extra bijdrage neemt echter heel snel af. Op 25 meter van de inrichting is de extra bijdrage van de inrichting nog maar circa $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ en op 50 meter is de bijdrage nog maar 1 à $2 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Met de toepassing van nabehandelingstechnieken zoals een chemische en combiluchtwasser zijn de bijdragen van de inrichting fors minder. Op 10 meter van de inrichting is de bijdrage van een inrichting bij toepassing van een chemische of biologische luchtwasser nog maar circa $8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ en bij toepassing van een combiluchtwasser nog maar circa $4 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Toepassing van deze technieken heeft als effect dat er geen overschrijdingen meer worden berekend, ook niet vlak bij de inrichting.

Alternatieven

In de alternatieven 'Clustering LOG's' en 'Verspreiding' is nieuwvestiging en uitbreiding van bestaande veehouderijen mogelijk. Deze alternatieven zullen normaliter leiden tot meer emissie van luchtverontreiniging dan het alternatief 'Handhaving vergunde rechten', omdat bij dat laatste alternatief het aantal bedrijven alleen maar af zal nemen. De kanttekening daarbij is dat bij de alternatieven 'Clustering LOG's' en 'Verspreiding' wellicht veel veehouderijen overgaan tot sluiting van een oude inrichting en realisatie van een nieuwe inrichting met nabehandelingstechnieken. In dat geval kan het zijn dat de totale emissie en de effecten op de luchtkwaliteit in de beide alternatieven met mogelijkheden tot uitbreiding kleiner zijn dan bij het alternatief 'Handhaving vergunde rechten'.

De effecten van de veehouderijen op de luchtkwaliteit hangen samen met een tweetal aspecten:

- Bijdragen van de veehouderijen aan de heersende concentraties.
- Blootstelling van mensen.

De alternatieven 'Clustering' en 'Verspreiding' zullen onderling niet veel verschillen doordat de toename aan nieuwe veehouderijen en aan uitbreidingen gelijk is. Bij het alternatief 'Clustering' zullen de effecten enigszins geconcentreerder zijn. Daar staat

tegenover dat de LOG's over het algemeen meer milieugebruiksruimte bieden dan daarbuiten, omdat er in de LOG's minder blootstelling van mensen plaats kan vinden.

De noodzaak om nabehandelingstechnieken toe te passen bij de realisatie van veehouderijen wordt onderzocht bij de vergunningverlening van individuele bedrijven. Om een nieuwvestiging of uitbreiding t.a.v. ammoniak, geur en/of luchtkwaliteit in te passen is over het algemeen een nabehandelingstechniek noodzakelijk. Met een dergelijke techniek wordt het mogelijk de effecten op luchtkwaliteit ook vlak bij de inrichting beperkt te houden en, indien van toepassing, meerdere bronnen dicht bij elkaar te plaatsen.

Conclusie

Veehouderijen hebben een relevante bijdrage aan de luchtkwaliteit, zeker in de directe nabijheid van de bedrijven. In een 'worst case benadering', zonder nabehandelingstechniek op korte afstand van de inrichting, kan niet voldaan worden aan de normen voor fijn stof. Met het toepassen van nabehandelingstechnieken wordt het effect van de veehouderijen op de omgeving sterk beperkt en wordt het inplaatsen van een standaard veehouderij haalbaar. Zeker in de LOG's vanwege de beschikbare milieugebruiksruimte.

Vestiging is hierdoor, gezien de heersende achtergrondconcentraties, over het algemeen mogelijk. Nieuwe knelpunten worden voorkomen omdat er geen vergunning op grond van de Wet Milieubeheer wordt afgegeven als niet wordt voldaan aan de luchtkwaliteitseisen zoals vastgelegd in deze wet.

4.5

LANDSCHAP, CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE

4.5.1

BESCHRIJVING HUIDIGE SITUATIE

In deze paragraaf worden het landschap, de cultuurhistorie en de archeologie van de gemeente Hellendoorn in beeld gebracht. Gezien het hoge abstractieniveau van het planMER wordt ook de huidige situatie in hoofdlijnen beschreven. De beschrijving richt zich op gebieden en minder op concrete elementen zoals monumenten.

Landschap

Het landschap in de gemeente Hellendoorn is het resultaat van een voortdurende wisselwerking van het natuurlijke milieu en de menselijke ingrepen in de loop der eeuwen. In eerste instantie is de ondergrond sterk bepalend geweest voor de opbouw van het landschap. In de loop der tijd heeft de mens steeds sterker zijn stempel gedrukt op het landschap en zijn verschillende landschapstypen ontstaan. Deze zijn op te delen in de oude landschappen en de jonge landschappen.

Ondergrond (geomorfologie)

Op basis van de ondergrond kunnen vier typen gebieden worden onderscheiden die van betekenis zijn (geweest) voor de ontwikkeling van het Hellendoornse landschap:

- De gestuwde afzettingen. De hoogste stuwwallen zijn de Hellendoornse Berg, de Holterberg en de Haarlerberg. Kleinere stuwingen zijn de Scharlebelt, Marlesche Veld en gebied nabij Schuilenburg. De Raanderesch en de Daarler Esch liggen ook op stuwwallen. Het stuwwallencomplex van de Hellendoornseberg, de Holterberg en de

Haarlerberg is aangewezen als GEA-object (28 W 2). Het complex is vooral geomorfologisch een waardevol gebied, dat vele belangrijke elementen bevat zoals enige zeer diepe dalen. Het gebied behoort tevens tot het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug.

- Het beekdal van de Regge. De Regge is te beschouwen als de ruggegraat van het landschap in Hellendoorn en heeft een hoge waarde. Bijzondere elementen in het Reggedal zijn de oude meanders en oeverwallen.
- Restanten van de veengebieden: Daarlerveen en het Wierdensche Veld.
- Dekzandgebieden. Deze gebieden vormen de overgangen tussen de drie hiervoor genoemde gebieden.

De oude landschappen

Deze landschappen zijn ontstaan op de gronden die voor bewoning, landbouw en het aanleggen van routes het meest geschikt waren. Al voor de jaartelling woonden er mensen op de hoger gelegen zandgronden in de buurt van een beek of een rivier. Bij de oude landschappen gaat het om het essen- en kampenlandschap, de landgoederen, het beekdal van de Regge en de made- en hooilanden.

De afwisseling tussen escomplexen, bosjes, singels en houtwallen, open ruimtes, slingerende wegen en waterlopen en oude erven is karakteristiek. Het oude cultuurlandschap heeft veel natuur- en landschapswaarden door het voorkomen van relatief veel landschapselementen.

De jonge landschappen

Na 1800, als gevolg van de groeiende bevolking, was er behoefte om nieuwe gronden te ontginnen. Door toenemende technische mogelijkheden konden ook de voor landbouw minder geschikte (nattere) gronden in cultuur worden gebracht. Dit zijn de jonge landschappen in de gemeente Hellendoorn. Tot deze categorie behoren de veld- en de veenontginningen. Deze landschappen zijn veelal grootschalig ontgonnen en kennen een rechtlijnig patroon van wegen en waterlopen, met grotere kavels. Openheid is het belangrijkste kenmerk. In tegenstelling tot de oude landschappen bezitten de jonge landschappen slechts beperkte natuur- en landschapswaarden.

LANDSCHAPSBELEIDSPLAN HELLENDOORN 2000

Voor de beschrijving van het landschap is gebruik gemaakt van het Landschapsbeleidsplan Hellendoorn 2000. Een gedetailleerde beschrijving en toelichtende kaarten zijn in dit document indien wenselijk te raadplegen.

Cultuurhistorie

Ook in de cultuurhistorie kan een onderscheid gemaakt worden in de oude en de jonge landschappen. De oude landschappen zijn cultuurhistorisch van veel grotere betekenis dan de jonge landschappen.

Oude landschappen

De vroegste ontginningen in de gemeente Hellendoorn zijn gekoppeld aan de Regge. De Regge is een duidelijke ontginningsslijn, waarlangs de kern Hellendoorn zich heeft kunnen ontwikkelen. De gronden langs de Regge zijn van cultuurhistorische betekenis vooral vanwege het gave kleinschalige kampontginningen- en esdorpenlandschap, de

landgoederen en de buitenplaatsen en de archeologische waarden. De benedenloop van de Regge is aangemerkt als Belvédèregebied (zie onder beleid). Naast het Reggedal zijn er meerdere oude landschappen in de gemeente te vinden. In deze gebieden liggen de meeste monumenten, buitenplaatsen en escomplexen. Ook agrarisch en industrieel erfgoed komt voor in de oude landschappen. Naast de elementen zijn de historische patronen en ensembles van grote waarde (samenhang tussen verschillende landschapselementen).

Jonge landschappen

In de jonge landschappen speelt cultuurhistorie een veel kleinere rol. Historische elementen zoals monumenten, buitenplaatsen en escomplexen komen nagenoeg niet voor in deze gebieden.

Archeologie

In het plangebied komen een aantal archeologisch waardevolle gebieden voor. Het betreft hier onder andere grafheuvels, resten van landhuizen en gebieden met sporen van bewoning uit de steen-/bronstijd. De door de ijstijd gecreëerde stuwwal (Sallandse euvelrug) was in het verleden een belangrijke vestigingsplaats.

Tevens zijn er een groot aantal gebieden met archeologische verwachtingswaarde (IKAW). De locaties waar verwacht wordt archeologisch erfgoed te vinden staan aangegeven in de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW). In dit gebied kunnen archeologische sporen worden verwacht, maar deze zijn tot nu toe nog niet aangetoond. Delen van het plangebied hebben een middelhoge en hoge trefkans of verwachtingswaarde voor het aantreffen van archeologische resten in de bodem.

4.5.2

BELEIDSKADER

Verdrag van Malta

In 1992 is het Verdrag van Malta (Europees beleid) tot stand gekomen en in 1998 door Nederland geratificeerd. Doelstelling van het verdrag is de bescherming en het behoud van archeologische waarden. Als gevolg van dit verdrag wordt in het kader van de ruimtelijke ordening het behoud van het archeologisch erfgoed meegewogen zoals alle andere belangen die bij de voorbereiding van het plan een rol spelen.

In het verdrag van Malta wordt gesteld dat de archeologie van wezenlijk belang is voor de geschiedschrijving van de mensheid. Het verdrag is erop gericht deze waarden voor de toekomst te behouden.

De gehanteerde uitgangspunten zijn:

- Archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem bewaren (behoud in situ).
- In ruimtelijke ordening (planvorming) al rekening houden met archeologische waarden.
- De bodemverstoorder betaalt archeologisch vooronderzoek en mogelijke opgravingen.

Belvédère

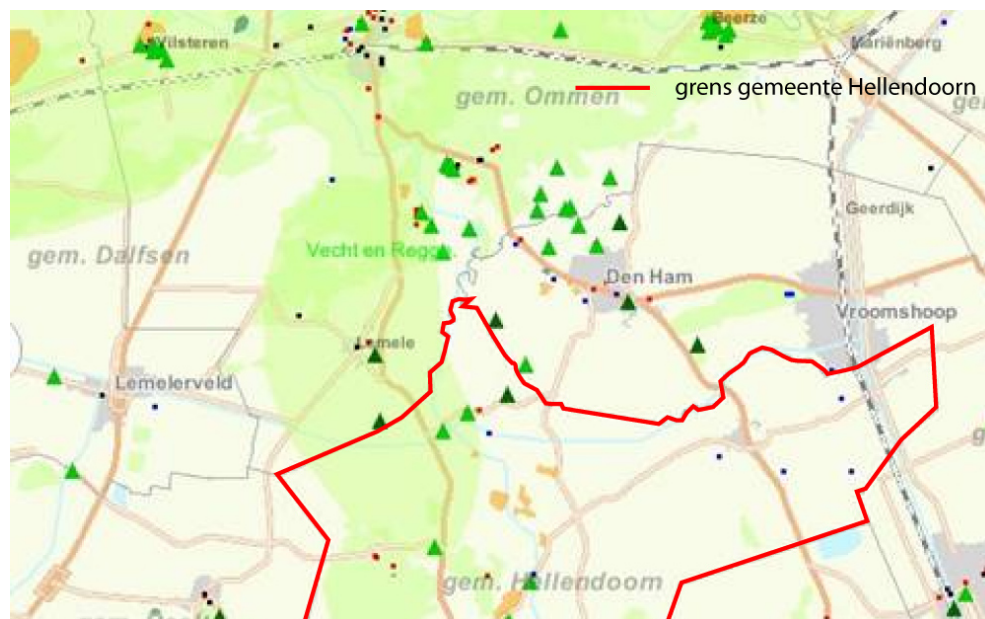
De rijksnota Belvédère (1999) geeft een visie op de wijze waarop met cultuurhistorische kwaliteiten van het fysieke milieu in de toekomstige ruimtelijke inrichting van Nederland kan worden omgegaan. Volgens het plan Belvoir omschrijft de nota Belvédère tal van

maatregelen om de cultuurhistorie op een volwaardige manier en vanaf de eerste planfase als wegingsfactor bij ruimtelijke ordeningsplannen te betrekken.

Eén van de belangrijkste instrumenten uit de nota Belvédère is het gebiedsgericht beleid. Het rijk heeft gebieden en steden, die in cultuurhistorisch opzicht belangrijk zijn, aangewezen als Belvédèregebieden of -steden. Het rijk vraagt van de provincie om in deze gebieden een actief beleid te voeren en deze gebieden zo nodig extra te beschermen. In het noorden van de gemeente Hellendoorn ligt het belvédèregebied Vecht en Regge.

Figuur 4.15

Belvédèregebied Vecht en Regge (Bron: Cultuurhistorische Atlas Overijssel)

Nationaal Park De Sallandse Heuvelrug

Het Nationaal Park De Sallandse Heuvelrug is in oktober 2004 ingesteld. Het gebied van ongeveer 35 vierkante kilometer is in eigendom van en in beheer bij Staatsbosbeheer, de Vereniging Natuurmonumenten en enkele particuliere eigenaren. Samen met alle bij het gebied betrokkenen wordt aan het beheer en de inrichting gewerkt.

De overheid wil waardevolle landschappen en bijzondere levensgemeenschappen van plant en dier voor volgende generaties veiligstellen en daarbij iedereen gelegenheid bieden van de aanwezige waarden kennis te nemen en te genieten. Die waarden omvatten het geheel van landschap, natuur en cultuurhistorie.

Landschapsbeleidsplan Hellendoorn 2000

De landschappelijke kwaliteiten in de gemeente Hellendoorn zijn steeds richtinggevend bij het behouden of vernieuwen en ontwikkelen van het landschap. In de visie is onderscheid gemaakt in drie deelgebieden: stuwwal, oude landschappen en nieuwe landschappen. Van dit plan is veelvuldig gebruik gemaakt bij het opstellen van deze PlanMER.

4.5.3

METHODIEK

De effecten

Alvorens een lijst met beoordelingscriteria op te stellen is in Tabel 4.29 aangegeven wat de gevolgen van de drie alternatieven voor het landschap zijn ten opzichte van de referentiesituatie (huidige situatie):

Tabel 4.29

Gevolgen alternatieven voor
landschap

	Verspreiden	Clusteren	Handhaven vergunde rechten
Amoveren bebouwing op bestaande erven	Ja	Ja	Ja
Uitbreiden bebouwing op bestaande erven in het hele plangebied	Ja	Nee	Nee
Ontwikkelen bebouwing op nieuwe erven in LOG's	Nee	Ja	Nee

Uit Tabel 4.29 blijkt dat de effecten van de varianten op het landschap zich beperken tot het verwijderen, uitbreiden en ontwikkelen van bebouwing op bestaande dan wel nieuwe erven. Gezien de grote rol die de erven spelen in de structuur en de beleving van het landschap is het van belang dat de ontwikkelingen op de erven goed ingepast worden in het landschap. Dit geldt zowel bij sloop van landschapsontsierende opstallen, als bij het uitbreiden van bebouwing op bestaande erven, als bij het ontwikkelen van nieuwe erven.

Het beoordelingskader

In Tabel 4.30 is het beoordelingskader opgenomen, aan de hand waarvan de effecten op landschap, cultuurhistorie en archeologie zijn bepaald. Na Tabel 4.30 volgt een toelichting op de criteria.

Tabel 4.30

Toetsingscriteria aspecten
Landschap, cultuurhistorie en
archeologie

Aspect	Te beschrijven effecten/criteria	Maatlat
Landschap	Beïnvloeding van aardkundig waardevolle gebieden en GEA-objecten.	Kwalitatief
	Beïnvloeding van landschappelijk waardevolle gebieden en structuren.	Kwalitatief
	Visuele effecten	Kwalitatief
Cultuurhistorie	Beïnvloeding van cultuurhistorisch waardevolle gebieden en structuren.	Kwalitatief
Archeologie	Aantasting archeologische waarden.	Kwalitatief

Landschap

Aantasting van aardkundig waardevolle gebieden en GEA-objecten in het bijzonder is een belangrijk criterium bij het beschrijven van effecten op het landschap. Het verwijderen, uitbreiden of ontwikkelen van bebouwing heeft echter weinig invloed op de geomorfologie. Aangezien het plangebied een aantal geomorfologisch waardevolle gebieden kent is dit criterium toch opgenomen in de lijst.

Beïnvloeding van landschappelijk waardevolle gebieden en structuren speelt in de effectbeoordeling een belangrijke rol.

De verschillende landschapstypen hebben vanuit de ondergrond en vanuit historisch oogpunt vaak sterke relaties die tot uitdrukking komen in het landschap dat we waarnemen. Aantasting van waardevolle gebieden en landschapsstructuren betekent een achteruitgang van de herkenbaarheid en samenhang van het landschap. De visuele effecten hebben te maken met de invloed van de ingrepen op de landschapsbeleving. Door het verwijderen, uitbreiden of ontwikkelen van bebouwing wordt

de openheid/beslotenheid van het landschap beïnvloed. Zichtrelaties en beleving komen hierbij aan de orde.

Cultuurhistorie

Cultuurhistorisch waardevolle gebieden en structuren vertellen het verhaal van het ontstaan van het landschap. Ontwikkelingen in deze gebieden kunnen aansluiten bij dit verhaal, maar kunnen ook leiden tot vernietiging of aantasting van deze waarden.

Archeologie

Delen van het plangebied hebben een middelhoge en hoge trefkans of verwachtingswaarde voor het aantreffen van archeologische resten in de bodem. Bodemingrepen in deze gebieden dienen archeologisch te worden begeleid. Bij grootschalige bodemingrepen dient een archeologisch vooronderzoek te worden uitgevoerd. In archeologisch waardevolle gebieden en terreinen met een hoge en middelhoge archeologische verwachtingswaarde moeten ongewenste bodemberoeringen vermeden worden. Nader onderzoek kan aantonen dat beroering van de bodem in deze waardevolle gebieden en terreinen toch mogelijk is.

4.5.4

RESULTATEN

In Tabel 4.31 zijn de effecten van de drie alternatieven gescoord ten opzichte van de referentiesituatie (huidige situatie). Verwacht wordt dat het verschil tussen 0% en 20% groei ruimtelijk dusdanig kleine verschillen met zich meebrengen dat de effecten bij 0% en 20% hetzelfde zijn gescoord.

Tabel 4.31

Score van de alternatieven voor Landschap, cultuurhistorie en archeologie³⁰

		Verspreiden		Clustering		Handhaven vergunde rechten
		0% groei	20% groei	0% groei	20% groei	
L	Beïnvloeding aardkundige gebieden en objecten	0 / -	0 / -	0	0	0
	Beïnvloeding landschappelijke gebieden en structuren	0 / -	0 / -	0	0	0
	Visuele effecten	0	0	0	0	0 / +
C	Beïnvloeding cultuurhistorische gebieden en structuren	0 / -	0 / -	0	0	0
A	Aantasting archeologische waarden	0	0	0	0	0

Beïnvloeding van aardkundig waardevolle gebieden en GEA-objecten

In het alternatief 'Verspreiden' is het mogelijk dat de uitbreiding van bestaande bedrijven effect heeft op aardkundig waardevolle gebieden zoals de (rand van de) stuwwallen en het Reggedal. Er wordt van uit gegaan dat het GEA-object niet wordt aangetast. In alternatief 'Clustering' is aantasting van geomorfologisch waardevolle gebieden niet aan de orde,

³⁰ Schaal: + positief; 0/+ licht positief; 0 neutraal; 0/- licht negatief; - negatief

gezien de LOG's buiten deze gebieden liggen. Alternatief 'Handhaven vergunde rechten' brengt geen effecten met zich mee.

Beïnvloeding van landschappelijk waardevolle gebieden en structuren.

In het alternatief 'Verspreiden' vindt uitbreiding van bedrijven voor in het hele plangebied, zowel in de oude als in de jonge landschappen. In het algemeen kan gesteld worden dat de relatief kleinschalige oudere landschappen zich minder goed lenen voor schaalvergroting van de erven. De wijze waarop de uitbreidingen plaatsvinden is van groot belang voor het behoud van de landschapskarakteristiek. Hiervoor zijn op dit moment echter nog geen richtlijnen opgesteld. Om deze redenen scoort het alternatief 'Verspreiden' licht negatief.

Het alternatief 'Clusteren' houdt bij locatiekeuze rekening met de karakteristiek van het landschap en sluit hierbij aan. In de ruimtelijke visies voor de LOG's zijn inpassingsprincipes opgenomen die ingaan op vorm en richting van bouwblokken, vorm, afmetingen, kleur en materiaalgebruik van gebouwen en landschappelijke inpassing door middel van beplanting. Voor meer informatie over de visiekaarten en de inpassingsprincipes wordt verwezen naar de ontwikkelvisies voor de LOG's³¹. Aangezien de nieuwe bedrijven aansluiten bij de landschapsstructuren en er richtlijnen zijn voorgeschreven scoort dit alternatief neutraal ten opzichte van de huidige situatie.

Ook het alternatief 'Handhaven vergunde rechten' scoort neutraal ten opzichte van de referentiesituatie: landschapsstructuren worden niet aangetast noch versterkt.

Visuele effecten

In alle alternatieven wordt vervallen agrarische bebouwing gesloopt wat op deze locaties naar verwachting een verbetering van het beeld oplevert. Deze ingreep scoort licht positief. De bebouwing wordt echter in de alternatieven 'Verspreiden' en 'Clusteren' elders teruggebouwd. In het alternatief 'Verspreiden' wordt de nieuwe bebouwing over een relatief groot aantal bedrijven met een relatief klein volume uitgebreid. In het alternatief 'Clusteren' wordt de nieuwe bebouwing over een relatief klein aantal bedrijven met een relatief groot volume ontwikkeld. Beide alternatieven hebben effect op de beleving en de openheid en scoren licht negatief. Dit kan weggestreept worden tegen het licht positieve effect van het slopen van oude schuren waardoor de score voor de alternatieven 'Verspreiden' en 'Clusteren' neutraal uitkomt.

Beïnvloeding van cultuurhistorisch waardevolle gebieden en structuren

In het alternatief 'Verspreiden' vindt uitbreiding van bedrijven voor in het hele plangebied, zowel in de oude als in de jonge landschappen. In het algemeen kan gesteld worden dat de oude landschappen zich minder goed lenen voor uitbreiding van de bestaande erven gezien de cultuurhistorische waarden die in de oude landschappen aanwezig zijn. Het effect is dan ook licht negatief.

³¹ ARCADIS (21 april 2008) *OntwerpVisie Landbouwontwikkelingsgebied Marle, Daarleeven, Haarle en Hancate*

In het alternatief 'Clusteren' liggen de nieuwe bedrijven in gebieden waar cultuurhistorie geen grote rol speelt. Er zijn hier dan ook geen effecten op de cultuurhistorie. Hetzelfde geldt voor alternatief 'Handhaven vergunde rechten'.

Aantasting archeologische waarden.

Ten aanzien van uitbreiding van bestaande bedrijven in het alternatief 'Verspreiden' is er een kleine kans op aantasting van archeologische waarden ter plaatse. In het bestemmingsplan is echter een aanlegvergunningstelsel opgenomen voor alle gebieden met een middelhoge of hogere verwachtingswaarde, inclusief de verplichting tot archeologisch onderzoek. Daardoor is de kans op aantasting van archeologische waarden zoveel mogelijk beperkt, binnen de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt. Uitbreiding van bedrijven wijkt qua mogelijke archeologische effecten feitelijk niet af van de referentiesituatie waarin de grootste ruimtelijke dynamiek (anders dan uitbreiding stallen) eveneens plaatsvindt op en rond bestaande agrarische bouwpercelen.

In het alternatief 'Clustering' zijn er geen risico's voor archeologische waarden. De nieuwvestigingslocaties in de LOG's zijn zodanig gekozen dat deze allen gelegen zijn ter plaatse van gebieden met een lage archeologische verwachtingswaarde (bron: www.kich.nl). Aantasting van archeologische waarden is hier dus niet aannemelijk.

Bij het alternatief 'Handhaven vergunde rechten' is er geen effect op archeologische waarden.

Conclusie

Uit Tabel 4.31 is op te maken dat alternatief 'Handhaven vergunde rechten' een licht positief effect op het landschap heeft ten opzichte van de huidige situatie. Overbodige stallen worden gesloopt en er vindt nagenoeg geen nieuwbouw plaats. Alternatief 'Clusteren' scoort op alle effecten neutraal. In de visie die aan dit alternatief ten grondslag ligt is in ruime mate rekening gehouden met het landschap. Dit betekent een meerwaarde voor dit alternatief. Het alternatief 'Verspreiden' heeft het meest negatieve effect op het landschap. Deze effecten zouden minder zwaar wegen wanneer er richtlijnen voor erven in de verschillende landschappen van de gemeente Hellendoorn opgesteld zouden worden.

Bij geen enkel alternatief is sprake van extra aantasting van archeologische waarden.

4.6

BODEM EN WATER

WATEROPGAVE PROVINCIE

Voor de LOG's geldt dat er geen wateropgave is vanuit het provinciale beleid. In de LOG's liggen geen (nitraatgevoelige) grondwaterbeschermingsgebieden, boringsvrije zones of gebieden met kwelwater.

AFVALWATER

Afvalwater van huishoudelijke aard kan worden geloosd op en drukriolering (indien op korte afstand aanwezig) of op een zelf aan te leggen IBA (individuele behandeling van afvalwater). Op deze voorzieningen mag geen hemelwater worden aangesloten.

Afvalwater afkomstig uit stallen en andere bedrijfsactiviteiten dient binnen de inrichting worden opgevangen, worden toegepast (bemesting) of worden gezuiverd (IBA) of worden afgevoerd. In overleg met het waterschap moet naar oplossingen worden gezocht voor de

intensieve veehouderijen die uitbreiden of die zich nieuw vestigen in de LOG's. Hierdoor is het aspect afvalwater niet onderscheidend voor de verschillende alternatieven.

TOENAME VERHARD OPPERVLAK

Hemelwater wordt afgevoerd naar het oppervlaktewater of het grondwater. Om wateroverlast te voorkomen dient de toename van het verharde oppervlak gecompenseerd te worden. Hierbij mag geen afwenteling plaatsvinden op een ander plangebied. Het is mogelijk dat hierdoor in het plangebied maatregelen moeten worden getroffen, bijvoorbeeld in de vorm van infiltratievoorzieningen of extra ruimte voor waterberging met bewaking van de (grond)waterkwaliteit. De omvang van de maatregelen is echter nog onbekend. De omvang van de toekomstige verhardingen, in en buiten de LOG's, wordt bepaald bij het indienen van concrete bouwplannen. Elk bouwplan moet vervolgens een watertoets ondergaan waarbij "waterneutraliteit" het uitgangspunt is.

Voor het alternatief 'Clustering' kan echter wel bij benadering worden gesteld dat voor tien nieuwe bedrijven een maximale bouwblokgrootte van 1,5 ha wordt toegestaan (bron: ontwerpvisie landbouwontwikkelingsgebied Marle, Daarleveen, Haarle en Hancate). In een worst case-scenario (met geen enkele zijwaartse infiltratie en 100% verharding) is de jaarlijkse verminderde infiltratie, bij 800 mm neerslag per jaar, maximaal 12.000 m³ per bouwblok. Dit is 120.000 m³ aan verminderde infiltratie voor de tien nieuwe bedrijven in de LOG's.

BODEM

Op alle locaties geldt dat verontreiniging van de bodem, als gevolg van bedrijfsactiviteiten, moet worden voorkomen door het treffen van maatregelen.

Conclusie

De alternatieven en scenario's zijn voor bodem en water niet onderscheidend.

4.7

OVERIGE EFFECTEN INTENSIEVE VEEHOUDERIJ

Dit plan-MER richt zich op de meest relevante aspecten zoals in dit hoofdstuk beschreven. Overige effecten gerelateerd aan de verkeersproductie, gekoppeld aan de ontwikkelingsmogelijkheden voor bedrijven uit de intensieve veehouderij, zijn verwaarloosbaar. Hierbij wordt gedacht aan de toe- of afname van stikstofdioxiden, stikstofoxiden, zwaveldioxide, lood, benzeen, koolmonoxide, etc.

Uiteraard zijn er wel lokale effecten, maar deze zijn aan de orde bij individuele vergunningstrajecten, al dan niet met een besluit-MER.

4.8

LEEMTEN IN KENNIS EN AANZET EVALUATIEPROGRAMMA

De belangrijkste leemte in kennis is de toekomstige ontwikkeling van de intensieve veehouderij en de daarbij horende emissiereductie. Dat geldt voor de sector als geheel, maar ook voor de situatie in de gemeente Hellendoorn. Hiermee is in dit plan-MER rekening gehouden door, vanuit de ruimtelijke aspecten en de 20% groei van het aantal varkens en kippen, een voldoende grote bandbreedte te beschouwen. Uit de registratie van milieuvergunninggegevens kan de gemeente trends ontlelen over de IV-ontwikkelingen op haar grondgebied.

Een belangrijke beleidsontwikkeling die in het verschiet ligt betreft de normstelling t.a.v. Natura2000-gebieden. De minister van LNV stelt een handreiking op voor de behandeling van vergunningaanvragen van veehouderijbedrijven in en nabij Natura2000-gebieden (persbericht Ministerie van LNV; 30 juni 2008). Daarnaast wordt per natuurgebied, in nog op te stellen beheerplannen, vastgesteld welke ammoniakbelasting toelaatbaar is. Op basis hiervan worden normen opgelegd aan veehouderijen vanwege de ammoniakdepositie die deze veroorzaakt. De gemeente wordt betrokken bij het opstellen van de beheerplannen.

Over fijn-stof problemen, veroorzaakt door de veehouderij, is nog weinig bekend. Voor de vergunningverlening nabij gevoelige functies wordt de gemeente aangeraden de ontwikkelingen in kennis en wet- en regelgeving over dit onderwerp goed te blijven volgen.

HOOFDSTUK 5

Vergelijking van de alternatieven

Tot slot worden in dit laatste hoofdstuk conclusies en aanbevelingen geformuleerd door de alternatieven te vergelijken voor alle aspecten.

5.1

RESUMÉ EFFECTEN

De verschillen tussen scenario's en alternatieven voor de ontwikkeling van de intensieve veehouderij in de gemeente Hellendoorn, zijn relatief beperkt. Dit levert een matrix op met veel overeenkomende scores tussen alternatieven. Ook de verschillen tussen de scenario's (nulgroei en 10% groei) per alternatief zijn beperkt.

Tabel 5.32

Overzichtstabel met effectenscores volgens drie alternatieven en twee scenario's voor het bestemmingsplan beleid voor gemeente Hellendoorn³²

Aspecten	Verspreiden		Clustering LOG's		Handhaven vergunde rechten
	0%	20%	0%	20%	
Natuur: Natura2000-gebieden	+	0/+	+	0/+	+
Natuur: EHS (huidige situatie)	+	0/+	+	0/+	+
Natuur: EHS (referentiesituatie)	0/+	0/-	0/+	0/-	+
Geur: geurgevoelige objecten	0	0/-	0/+	0/-	+
Geur: achtergrondbelasting	0/-	-	0/-	-	+
Verkeer: verkeersafwikkeling	0	0	0	0	0
Verkeer: verkeersveiligheid	0	0	0/+	0/+	0
Geluid	0	0	0	0	0/+
Luchtkwaliteit	0	0	0	0	0
Landschap: Beïnvloeding aardkundige gebieden en objecten	0 / -	0 / -	0	0	0
Landschap: Beïnvloeding landschappelijke gebieden en structuren	0 / -	0 / -	0	0	0
Landschap: Visuele effecten	0	0	0	0	0 / +
Cultuurhistorie: Beïnvloeding cultuurhistorische gebieden en structuren	0 / -	0 / -	0	0	0
Archeologie: Aantasting archeologische waarden	0	0	0	0	0
Bodem & Water	0	0	0	0	0

³² + = positief; 0/+ = licht positief; 0 = neutraal; 0/- = licht negatief; - = negatief

De belangrijkste milieuaspecten voor het bestemmingsplanbesluit zijn Natuur en Geur. Uit de modellering van de alternatieven en scenario's (nulgroei en 20% groei) blijkt dat de verschillen minimaal zijn voor deze aspecten. De overige aspecten zijn op basis van een kwalitatieve beoordeling niet of nauwelijks onderscheidend.

De meeste milieuwinst boekt het alternatief 'Handhaven vergunde situatie'. Vervolgens scoort het alternatief 'Clustering' net iets beter op de aspecten Geur, Landschap, Cultuurhistorie en Verkeerveiligheid dan het alternatief 'Verspreiden'.

5.2

CONCLUSIES PER ASPECT

Door de effecten te vergelijken van de alternatieven 'Verspreiden', 'Clustering' en 'Handhaven vergunde situatie' - inclusief de scenario's nulgroei en 20% groei voor de eerste twee alternatieven - kunnen per aspect de volgende conclusies worden getrokken:

Natuur

1. Bij alle alternatieven vindt een sterke afname van de stikstofdepositie plaats in alle vier beoordeelde Natura2000-gebieden ten opzichte van de huidige situatie. Er is geen wezenlijk verschil tussen de alternatieven 'Clustering' en 'Verspreiding'. De groeivarianten van de alternatieven zijn echter wel minder positief dan de varianten zonder groei. Het alternatief 'Handhaven vergunde rechten' biedt de grootste vermindering in de bijdrage van de veehouderijen aan de depositie op de Natura2000-gebieden.
2. Ondanks de sterke afname van de bijdrage van de bedrijven aan de depositie op de Natura2000-gebieden zal de kritische depositie in 2010 in alle vier gebieden nog steeds zeer ruim worden overschreden. Dit komt voort uit de zeer hoge achtergronddepositie, die slechts zeer beperkt wordt beïnvloed door de ontwikkelingen binnen de gemeente Hellendoorn. Het schuiven met veehouderijen op gebiedsniveau levert dus maar een beperkte bijdrage aan de kwaliteitsverbetering van Natura2000 en de EHS.
3. De milieuwinst die geboekt wordt door reconstructie van de intensieve veehouderij wordt in theorie sterk beperkt door de autonome groei met 10% van de rundveehouderijen. De vermindering van de bijdrage aan de depositie die bij de IV-bedrijven is bereikt wordt deels teniet gedaan door deze groei van de rundveehouderij. In de praktijk zal een dergelijke toename van de depositie zich niet voordoen omdat, op grond van de Natuurbeschermingswet 1998, er geen vergunning wordt verleend aan elke bedrijfsuitbreiding die deze overschrijding veroorzaakt.
4. Het motorcrossterrein De Koetree veroorzaakt geen negatieve effecten op EHS of Natura2000-gebieden. Het effect op overige natuurwaarden is zeer beperkt.
5. Negatieve gevolgen voor beschermende flora en fauna worden niet verwacht.

Geur

6. De algemene situatie voor geurhinder wordt alleen met het alternatief 'Vergunde rechten' beter. Het alternatief 'Verspreiden' scoort slechter dan het alternatief 'Clusteren' omdat het aantal geurgevoelige objecten in de LOG's gering is. De verschillen zijn echter minimaal omdat de groei voldoet aan de normen zoals gesteld in de Wet geurhinder veehouderij.

Verkeer

7. De verkeersafwikkeling en doorstroming zijn niet onderscheidend voor de alternatieven en scenario's, omdat het om zeer geringe aantallen gaat en omdat de lokale wegen voldoende (rest)capaciteit hebben om eventueel extra verkeer adequaat te verwerken.
8. Voor de verkeersveiligheid sluit het alternatief 'Clustering' meer aan bij de na te streven structuur van wegen.

Geluid

9. Het aspect geluid is niet of nauwelijks onderscheidend voor de verschillende alternatieven en scenario's. Het alternatief 'Handhaven vergunde rechten' scoort iets beter omdat de geluidsemissie door dit alternatief alleen maar afneemt. Het alternatief 'Verspreiden' en 'Clustering' zijn niet onderscheidend omdat de extra verkeersstroom respectievelijk zeer beperkt en beperkt is en omdat de extra geluideffecten in de LOG's worden ingepast (voorschriften bij vergunningverlening).

Luchtkwaliteit

10. Veehouderijen hebben een relevante bijdrage aan de luchtkwaliteit, zeker in de directe nabijheid van deze bedrijven. Met het toepassen van nabehandelingstechnieken wordt het effect van de veehouderijen op de omgeving echter sterk beperkt. Vestiging is hierdoor, gezien de heersende achtergrondconcentraties, over het algemeen mogelijk. Nieuwe knelpunten worden voorkomen omdat er geen vergunning op grond van de Wet Milieubeheer wordt afgegeven als niet wordt voldaan aan de luchtkwaliteitseisen zoals vastgelegd in deze wet. Hierdoor zijn de alternatieven en scenario's niet onderscheidend.

Landschap, cultuurhistorie en archeologie

11. Alleen het alternatief 'Handhaven van de vergunde rechten' heeft een licht positief effect op het landschap. Overbodige stallen worden immers gesloopt en er vindt nagenoeg geen nieuwbouw plaats. Het alternatief 'Clusteren' scoort op alle effecten neutraal omdat in de visie voor alle LOG's in ruime mate rekening is gehouden met het landschap. Dit betekent een meerwaarde voor dit alternatief. Het alternatief 'Verspreiden' heeft het meest negatieve effect op het landschap. Deze effecten zouden minder zwaar wegen wanneer er richtlijnen voor erven in de verschillende landschappen van de gemeente Hellendoorn opgesteld zouden worden.
12. Bij geen enkel alternatief is sprake van extra aantasting van archeologische waarden.

Bodem & Water

13. De alternatieven en scenario's zijn voor bodem en water niet onderscheidend omdat de provinciale wateropgave niet van toepassing is op de LOG's en omdat stallen waterneutraal gebouwd worden. Dit is namelijk het uitgangspunt van de verplichte watertoets voor bouwplannen. Daarnaast wordt bodemverontreiniging nagenoeg uitgesloten omdat preventieve maatregelen verplicht zijn conform de milieuvergunning.

5.3

AANBEVELINGEN

1. De kwaliteitsverbetering voor de Natura2000-gebieden en de EHS, door het schuiven van intensieve veehouderijen naar de LOG's, is gering. Deze verbetering wordt al snel teniet gedaan door de sector ook extra ontwikkelruimte te bieden op sterlocaties in het verwevingsgebied. Dat geldt ook voor het bieden van extra planologische ruimte voor bestaande rundveehouderijen in het plangebied.
2. De gemeente kan met aanvullende gebiedsgerichte maatregelen, ook buiten de gemeentegrenzen, extra milieuwinst boeken. Hierbij wordt vooral gedacht aan gerichte verplaatsingen van intensieve veehouderijen uit de gevoelige gebieden nabij woonkernen, de Natura2000-gebieden en de zeer kwetsbare verzuringgevoelige natuurgebieden (Wav) naar de LOG's in het reconstructiegebied Salland Twente. Het uitwerken van een planologische regeling voor saldering, op reconstructieplan niveau en onder regie van de provincie, verdient een aanbeveling.
3. Voor de aspecten natuur, geur en luchtkwaliteit biedt de techniek mogelijk een uitkomst. Strengere emissie-eisen in de milieuvergunning kan via het bestemmingsplan worden afgedwongen gezien de ruimtelijke relevantie van lokale milieuomstandigheden (veel Natura2000- en Wav-gebieden). Gedacht wordt aan nabehandelingstechnieken die verder gaan dan de Best Beschikbare Technieken (BBT) zoals verplicht op grond van de IPPC-richtlijn. Aanknopingspunten hiervoor biedt de Wet ammoniak en veehouderij. Het is echter niet duidelijk of de afwijking van BBT als voorschrift in een bestemmingsplan, stand houdt bij de Raad van State.
4. Gemeentelijk geurbeleid, waarbij wordt afgeweken van de standaard geurnorm (Wet geurhinder Veehouderij) heeft beperkt invloed gezien de geringe effectverschillen voor geur tussen de alternatieven.
5. Ondanks het feit dat in de LOG-visies ruime aandacht is voor landschappelijke inpassing, hebben nieuwe agrarische complexen een negatief effect op landschap. Ter compensatie hiervan kan worden gedacht aan een planologische regeling in het bestemmingsplan rond "ruimte voor ruimte"³³ of "groen voor rood"³⁴.
6. Het negatieve effect op landschap buiten de LOG's kan worden beperkt door richtlijnen op te stellen voor erven in de verschillende landschappen van de gemeente Hellendoorn.

5.4

MONITORING EN EVALUATIE

Omdat vanuit milieu de ontwikkeling van de veehouderij vooral wordt bepaald door de stalemissies en omdat de 'emissie arme staltechnieken' volop in ontwikkeling zijn, is het zinvol te investeren in extra controle, handhaving en monitoring.

³³ Koppeling van recht om een nieuwe stal te mogen bouwen aan de plicht tot sloop van oude stallen (elders)

³⁴ Bijvoorbeeld een financiële bijdrage aan gebiedsfonds waarmee het landschap wordt verbeterd.

BIJLAGE

1 Beleidskader

De belangrijkste beleidskaders voor het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Hellendoorn zijn in deze bijlage samengevat. De beleidskaders zijn vooral gericht op het ruimtelijk ordeningsbeleid van de intensieve veehouderij. Eerst wordt de wet- en regelgeving beschreven welke de beleidsruimte in het bestemmingsplan begrenzen. Daarna worden de beleidsambities en -afspraken voor duurzame ontwikkeling beschreven.

BELEIDSRUIMTE BESTEMMINGSPLAN OP BASIS VAN WET- EN REGELGEVING

Deze onderdeel beschrijft de wet- en regelgeving bepalend voor de beleidsruimte in het bestemmingsplan voor met name het ruimtelijk ordeningsbeleid van agrarische bedrijven. De Natuurbeschermingswet, de Wet geurhinder veehouderij en de AMvB-Huisvesting zijn hierin het meest bepalend. In hoofdstuk 3 is per beleidsonderdeel de essentie opgenomen.

NATUURBESCHERMINGSWET 1998

Vanaf 1 oktober 2005 vindt de gebiedsbescherming in Nederland plaats via de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998. De provinciale ecologische hoofdstructuur (zie figuur 3.8) en drie beschermende natuurmonumenten in de gemeente Hellendoorn worden op grond van deze Natuurbeschermingswet beschermd.

De Natura2000-gebieden zijn voorlopig aangewezen. In en in de nabijheid van de gemeente Hellendoorn liggen vier Natura2000-gebieden: Vecht en Beneden-Reggegebied, Wierdense Veld, Boetelerveld en Sallandse Heuvelrug. De Provincies stellen beheerplannen op per Natura2000-gebied die per 1 september 2009 klaar moeten zijn. Op basis hiervan kunnen de ontwerp-begrenzing en doelen eventueel nog worden aangepast in een definitieve begrenzing. Vanaf dat moment geldt de rechtstreekse werking van de Natuurbeschermingswet. Tot die tijd geldt de werking van de Europese Habitatrictlijn.

De Europese Vogel- en Habitatrictlijn (inmiddels geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998) schrijven voor dat elke lidstaat beschermde natuurgebieden aanwijst, de zogenoemde Natura2000-gebieden. Voor Natura2000-gebieden gaan beheerplannen gelden waarin per natuurgebied onder meer wordt vastgesteld welke ammoniakbelasting toelaatbaar is. Uitgangspunt is dat de huidige natuur niet verslechtert en waar mogelijk wordt verbeterd.

Op circa 3,5 kilometer van de gemeentegrens ligt het Natura2000-gebied de Engbertdijksvenen (nabij het dorp Sibculo). Dit gebied wordt niet meegenomen in de ammoniaktoets op Natura2000-gebieden omdat 3 kilometer als invloedsgrens van bedrijven op gevoelige gebieden wordt aangehouden.

Onder andere in de veehouderij komt ammoniak vrij. Uitbreiding of verplaatsing van veehouderijbedrijven kan leiden tot een toename van de ammoniakdepositie. Aangezien in vrijwel alle Natura2000-gebieden in Nederland (waaronder de vier gebieden die in dit MER besproken worden) de ammoniakdepositie al boven de kritische waarde ligt kan extra depositie leiden tot een significant negatief effect.

In dat geval moet dan, mede vanwege de externe werking van de Natuurbeschermingswet 1998, een passende beoordeling worden uitgevoerd in het kader van deze wet.

Tot voor kort was voor de ammoniakdepositie het "Toetsingskader ammoniak rondom Natura2000-gebieden" van kracht. Dit kader is opgesteld door het ministerie van LNV, IPO, VNG en LTO en is een leidraad voor veehouderijbedrijven in of nabij de Natura2000-gebieden. Het kader bepaalt de spelregels die gelden bij aanpassing – meestal uitbreiding – van deze bedrijven. Gemeenten en provincies gebruikten deze regels bij het verlenen van een milieuvergunning of een Natuurbeschermingswetvergunning (ex. Art. 19d Nb-wet).

Echter volgens een recente uitspraak van de Raad van State biedt het toetsingskader ammoniak onvoldoende zekerheid dat de natuurwaarden in Natura2000-gebieden niet worden aangetast. Daarom houdt het toetsingskader in de huidige vorm geen stand.

Op verzoek van de minister van LNV heeft een taskforce, onder voorzitterschap van de heer C. Trojan, het rapport "Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura2000, een verkenning van oplossingsrichtingen" (d.d. 30 juni 2008) uitgebracht. Een belangrijke conclusie in dit rapport is dat een generiek, landelijk toetsingskader voor de vergunningverlening van veehouderijbedrijven niet houdbaar is. Aan een vorm van individuele toetsing valt niet te ontkomen. Hiervoor gaat de Minister van LNV een handreiking opstellen (persbericht Ministerie van LNV; 30 juni 2008).

Relatie met de EHS

Naast de Natura2000 gebieden is ook de Ecologische Hoofdstructuur beschermd. Niet middels een wet, maar via de Nota ruimte is een ruimtelijke bescherming neergeдаald in streek- en bestemmingsplannen. Projecten en handelingen mogen niet leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van de habitats of tot een verstorend effect op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Deze en andere voorwaarden zijn opgenomen in de Spelregels EHS.

Doelen voor de Natura2000-gebieden

De Natura2000-gebieden kwalificeren zich op grond van de aanwezigheid van de volgende te beschermen habitats en soorten.

Tabel B1.33

Habitattypen waarvoor de
genoemde, aangekruiste,
Natura2000-gebieden
aangewezen zijn

Habitattype	Sallandse Heuvelrug	Boeteler- veld	Wierdense Veld	Vecht en Beneden Regge
H2310 - Stuifzandheiden met struikhei				X
H2330 - Zandverstuivingen				X
H3130 - Zwak gebufferde vennen		X		
H3160 - Zure vennen	X			X
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	X	X	X	X
H4030 - Droge heiden	X		X	X
H5130 - Jeneverbesstruwelen	X	X		X
H6120 - *Stroomdalgraslanden				X
H6230 - *Heischrale graslanden	X	X		X
H6410 - Blauwgraslanden		X		
H6430A - Ruigten en zomen (moerasspirea)				X
H7110 - Actief hoogveen	X		X	
H7120 - Aangetast hoogveen			X	
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)				X
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen		X		X
H9190 - Oude eikenbossen				X
H91E0 - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)				X

Tabel B1.34

Habitatsoorten waarvoor de
genoemde, aangekruiste,
Natura2000-gebieden
aangewezen zijn

Habitatsoort	Sallandse Heuvelrug	Boetelerveld	Wierdense Veld	Vecht en Beneden Regge
H1134-Bittervoorn				X
H1145-Grote modderkruiper				X
H1149-Kleine modderkruiper				X
H1163-Rivierdonderpad				X
H1166-Kamsalamander	X	X		X
H1318-Meervleermuis				X
H1831-Drijvend waterweegbree		X		

Tabel B1.35

Vogels waarvoor de
genoemde, aangekruiste,
Natura2000-gebieden
aangewezen zijn

Vogels	Sallandse Heuvelrug	Boetelerveld	Wierdense Veld	Vecht en Beneden Regge
A107-Korhoen	X			
A224-Nachtzwaluw	X			
A276-Roodborsttapuit	X			

De gevoeligheid van deze habitats en soorten voor vermesting, verzuring en versterking is weergegeven in figuur B1.36.

Tabel B1.36

Gevoeligheid van de kwalificerende habitats en soorten van de Natura2000-gebieden voor verzuring, vermessing en verstoring (door geluid en licht). (bron: www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator). De gevoeligheid van de habitats voor vermessing is ontleend aan Van Dobben & Hinsberg (2008), de daar genoemde kritische depositie in mol/hectare/jaar is achter de score gezet.

Habitattype	Gevoeligheid ten aanzien van		
	verzuring	vermessing	verstoring
H2310 - Stuifzandheiden met struikheide	-	** (1100)	
H2330 - Zandverstuivingen	-	** (740)	
H3130 - Zwak gebufferde vennen	*	** (410)	
H3160 - Zure vennen	-	** (410)	
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	** (1300)	
H4030 - Droge heiden	-	** (1100)	
H5130 - Jeneverbesstruwelen	*	* (2180)	
H6120 - *Stroomdalgraslanden	**	** (1250)	
H6230 - *Heischrale graslanden		** (830)	
H6410 - Blauwgraslanden	*	** (1100)	
H6430A - Ruigten en zomen (moerasspirea)	**	- (1870)	
H7110 - Actief hoogveen	-	** (400)	
H7120 - Aangetast hoogveen	-	** (400)	
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	*	** (1200)	
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	*	* (1600)	
H9190 - Oude eikenbossen	-	** (1100)	
H91E0 - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	*	* (1860)	
H1134-Bittervoorn	-	*	
H1145-Grote modderkruiper	-	*	
H1149-Kleine modderkruiper	-	*	
H1163-Rivierdonderpad	-	*	
H1166-Kamsalamander	-	*	
H1318-Meervleermuis	-	**	*
H1831-Drijvend waterweegbree	*	**	
A107-Korhoen	-	*	*
A224-Nachtzwaluw	*	*	*
A276-Roodborsttapuit	-	*	*

Legenda: - = niet gevoelig; *=gevoelig; **=zeer gevoelig; blanco=niet van toepassing of onbekend

Doelen voor de EHS

Een groot deel van de gemeente is begrensd als Provinciale Ecologische Hoofdstructuur, deels samenvallend met Natura2000-gebied. Veruit het meeste hiervan is bestaande natuur. Als kenmerkende waarde voor dit gebied wordt vooral genoemd de hydrologische situatie: infiltratiegebieden op de hogere zandgronden en kwelgebieden op de flanken van de heuvelrug (Provincie Overijssel, 2007³⁵).

Doelsoorten natuurbeleid

Op rijksniveau wordt het actieve soortenbeleid momenteel gevoerd in de vorm van de leefgebiedenbenadering. De aanleiding hiervoor was dat het uitvoeren van soortbeschermingsplannen onvoldoende resultaat bleek te hebben. De vertaling van leefgebiedenbenadering op provinciaal niveau naar concrete plannen of doelen heeft nog niet plaats gehad, zodat hier nog niet aan getoetst kan worden.

³⁵ Provincie Overijssel (2007): Natuurgebiedsplan Overijssel; begrenzingenplan voor de nieuwe natuur en beheersgebieden in Overijssel.

WET GEURHINDER VEEHOUDERIJ (WGV)

Op 1 januari 2007 is de Wet geurhinder veehouderij (Wgv) van kracht geworden. Deze wet vormt het toetsingskader voor de milieuvergunning bij geurhinder vanwege dierenverblijven. De Wgv veehouderij geeft normen voor de geurbelasting die een veehouderij mag veroorzaken op een geurgevoelig object. Geurgevoelige objecten zijn gebouwen die bestemd en geschikt zijn 'voor menselijk wonen of menselijk verblijf' waarbij ook meetelt hoe lang mensen erin verblijven. Zo zijn woningen en verzorgingstehuizen geurgevoelige objecten, maar recreatiewoningen, kantoren en bedrijven niet altijd. De geuremissie uit een stal wordt berekend door het aantal varkens of kippen te vermenigvuldigen met een geuremissiefactor. Voor de verschillende stalsystemen gelden specifieke geuremissiefactoren. Een verspreidingsmodel bepaalt vervolgens de geurbelasting op een geurgevoelig object. Deze belasting wordt getoetst aan de normen voor concentratiegebieden: 3 ou/m³ binnen de bebouwde kom en 14 ou/m³ buiten de bebouwde kom. Als de geuremissiefactor van een dier niet bekend is, stelt de wet minimumafstanden tussen de veehouderij en een geurgevoelig object: 100 meter binnen de bebouwde kom en 50 meter buiten de bebouwde kom.

De gemeente Hellendoorn moet de vergunning voor uitbreiding of nieuwsvestiging van een stal weigeren als de berekende geurbelasting hoger is dan de norm. Als de geurbelasting in de huidige situatie al wordt overschreden, mag uitbreiding alleen wanneer bij bestaande stallen geurreducerende maatregelen worden genomen. De helft van de geurwinst die daarbij ontstaat, mogen boeren gebruiken om meer dieren te houden, de andere helft komt ten gunste van de geurbelaste objecten. De geurbelasting daalt hierdoor!

Geurverordening

De gemeenten hebben met deze wet de mogelijkheid om een eigen Geurverordening op te stellen, waarbij binnen een bepaalde bandbreedte afgeweken kan worden van de wettelijk bepaalde geurbelasting.

De Gemeente Hellendoorn maakt vooralsnog geen gebruik van de mogelijkheid om eigen geurbeleid te formuleren. De belangrijkste reden hiervoor is dat het percentage geurgehinderden in de huidige situatie laag is (zie hoofdstuk 3 en 4) en dat dit aantal verder zal afnemen door schaalvergroting in de intensieve veehouderij en de verplaatsing van deze diervverblijven naar de landbouwontwikkelingsgebieden.

WET AMMONIAK EN VEEHOUDERIJ (WAV)

De Wet ammoniak en veehouderij (Wav) is in mei 2002 in werking getreden. Met deze wet worden natuurgebieden die gevoelig zijn voor verzuring (de zogenoemde kwetsbare gebieden) beschermd tegen de uitstoot van ammoniak door veehouderijen. De wet is er in hoofdzaak op gericht om oprichting/uitbreiding/wijziging van veehouderijen tegen te gaan, indien de stallen van het bedrijf geheel of gedeeltelijk zijn gelegen in een kwetsbaar gebied, dan wel in een zone van 250 m rondom het kwetsbare gebied. Artikel 7 van de Wet ammoniak en veehouderij geeft overigens aan dat uitbreiding/wijziging van een veehouderij binnen de zone van 250 m is toegestaan, mits de vergunde ammoniakemissie niet wordt overschreden.

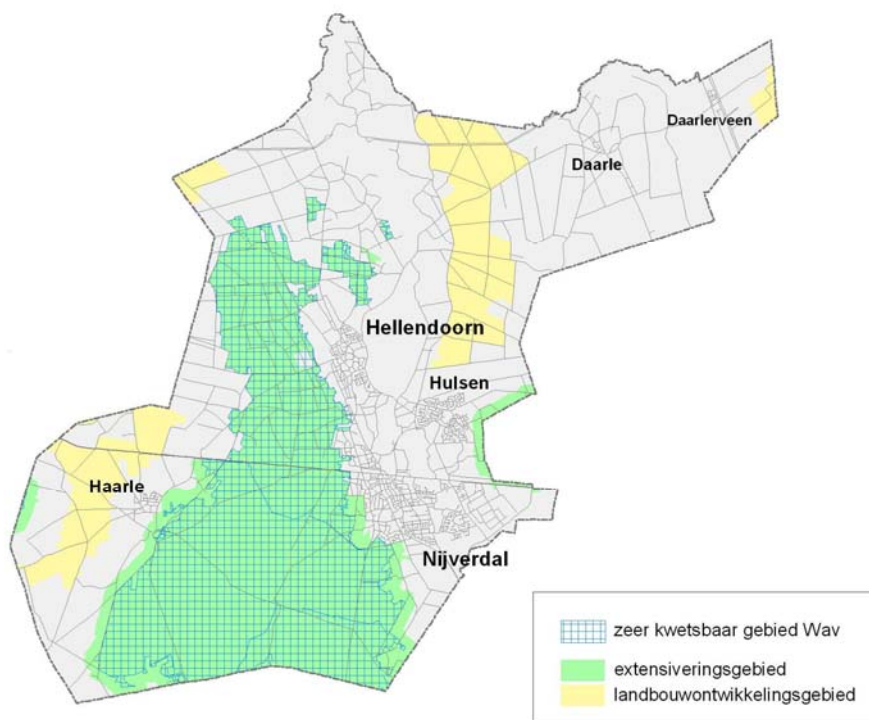
Op 1 mei 2007 is de wijziging van de Wav in werking getreden. De wijziging heeft tot gevolg dat de regels van de Wav alleen nog gelden voor de zeer kwetsbare gebieden, dus niet langer voor de kwetsbare gebieden. De Wav bepaalt dat Provinciale Staten deze zeer kwetsbare gebieden aanwijzen. De aanwijzing vindt plaats op basis van de criteria die in de Wav zijn opgenomen.

De provincie Overijssel heeft in februari 2004 gebieden vastgesteld die in het kader van de Wav als zeer kwetsbaar worden aangemerkt. Een groot deel van het bosgebied in de gemeente behoort tot deze kwetsbare gebieden. In februari 2008 hebben de ministers van LNV en VROM de aanwijzing van de zeer kwetsbare gebieden in Overijssel goedgekeurd. De aanwijzing ligt momenteel ter inzage. Op onderstaande afbeelding zijn de Wav gebieden, het extensiveringsgebied en de landbouwontwikkelingsgebieden aangegeven. Op de afbeelding is te zien dat de Wav gebieden in zijn geheel in het extensiveringsgebied vallen, maar dat niet om alle Wav gebieden een bufferzone is opgenomen. In die gevallen grenzen de Wav gebieden direct aan het verweingsgebied.

Figuur B1.16

Ligging van de zeer kwetsbare Wav gebieden in de gemeente Hellendoorn

(Bron: provincie Overijssel)

IPPC-RICHTLIJN

De IPPC richtlijn (Integrated Pollution Prevention Control) is een Europese richtlijn inzake de geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging. Sinds 30 oktober 2007 verplicht de IPPC richtlijn de lidstaten van de EU om grote milieuvervuilende bedrijven te reguleren met een integrale vergunning gebaseerd op de Best Beschikbare Technieken (BBT).

In Nederland is de IPPC richtlijn inmiddels in de Wet milieubeheer (Wm) en in de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) geïmplementeerd.

Een gedeelte van de intensieve veehouderij bedrijven valt onder de werkingssfeer van deze richtlijn. Het betreft bedrijven met dierenaantallen hoger dan:

- 40.000 plaatsen voor pluimvee.
- 2.000 plaatsen voor mestvarkens.
- 750 plaatsen voor zeugen.

BREF-DOCUMENT

Per sector is een BREF (BAT Reference Documents; BAT = Best Available Technology) document opgesteld waarin is aangegeven welke technieken voldoen aan de stand der techniek. Voor de veehouderijsector betreft dit het BREF document Intensieve pluimvee- en varkenshouderij.

IPPC omgevingstoets ammoniak en veehouderij

In de Wet ammoniak en veehouderij (artikel 3) is verankerd dat beoordeeld moet worden of er vanwege technische kenmerken en de geografische ligging van de installatie of vanwege de plaatselijke milieuomstandigheden emissie-eisen moeten worden gesteld die strenger zijn dan de BBT.

Voor deze beoordeling is door het ministerie van VROM de Beleidslijn IPPC-omgevingstoets ammoniak en veehouderij ontwikkeld. Deze beleidslijn is bedoeld als handreiking voor het uitvoeren van de omgevingstoetsing die op grond van de IPPC richtlijn ten aanzien van de ammoniakemissie dient te worden uitgevoerd. Met behulp van deze richtlijn kan het bevoegd gezag beslissen of en in welke mate, vanwege lokale milieuomstandigheden, strengere emissie-eisen in de milieuvergunning moeten worden opgenomen dan de eisen die volgen uit BBT. De beleidslijn is enkel van toepassing als veehouderijen uitbreiden in aantal dieren. Strengere emissie-eisen zijn in Hellendoorn aan de orde omdat in de directe omgeving van de veehouderij kwetsbare natuurgebieden aanwezig zijn en omdat de achtergronddepositie ter plaatse vaak hoog is.

De beleidslijn geeft het volgende aan:

- Bij uitbreiding kan worden volstaan met toepassing van BBT zolang de emissie niet meer bedraagt dan 5.000 kg ammoniak per jaar.
- Bedraagt de ammoniakemissie meer dan 5.000 kg ammoniak per jaar na uitbreiding, dan dient een extra reductie ten opzichte van BBT te worden gerealiseerd op het uit te breiden gedeelte. De mate van reductie hangt af van de referentiesituatie (de mate waarin BBT de ammoniakemissie reduceert) en de beschikbaarheid van verdergaande technieken in de betreffende diercategorie.
- Bedraagt de jaarlijkse ammoniakemissie na uitbreiding met toepassing van BBT (tot 5.000 kg) en verdergaande technieken (vanaf 5.000 kg) daarna nog meer dan 10.000 kg, dan dient boven het meerdere een reductie van circa 85 % te worden gerealiseerd.

Het is op dit moment nog niet duidelijk in hoeverre de afwijking van BBT stand houdt bij de Raad van State. De verwachting is dat verdergaande eisen dan de beleidslijn juridisch geen stand houden.

INFORMATIE VROM

Op 31 juli 2007 is een brief verzonden aan de colleges van Burgemeester en Wethouders en de colleges van Gedeputeerde Staten door de minister van VROM. De brief gaat in op de wijziging van de ammoniakwetgeving en uitvoering van de IPPC-richtlijn. Bij de brief zijn diverse bijlagen gevoegd waarin de wijzigingen in de Wet ammoniak en veehouderij en de IPPC regeling is

aangegeven. Het doel van de brief is gemeenten en provincies te benadrukken dat er geen belemmeringen zijn om de vergunningen die vallen onder de IPPC-richtlijn te actualiseren op grond van het vereiste “best bestaande technieken”. In de wijziging van de Wet ammoniak en veehouderij is in artikel 3 lid 3 de mogelijkheid geboden om voor IPPC bedrijven vanwege de lokale milieusituatie strengere emissie-eisen te stellen dan toepassing van “best bestaande technieken”. De uitwerking van deze zogenoemde omgevingstoetsing IPPC is beschreven in de beleidslijn IPPC-omgevingstoetsing ammoniak en veehouderij.

AMvB-Huisvesting

Met het Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij (AMvB-Huisvesting) wordt invulling gegeven aan het algemene emissiebeleid voor heel Nederland. Het besluit bepaalt dat dierenverblijven, waar emissiearme huisvestingssystemen voor beschikbaar zijn, op den duur emissiearm moeten zijn uitgevoerd. Hiertoe bevat het besluit zogenaamde maximale emissiewaarden. Op grond van het besluit mogen alleen nog huisvestingssystemen met een emissiefactor die lager is dan of gelijk is aan de maximale emissiewaarde, toegepast worden.

Met ingang van 2010 moeten bedrijven voldoen aan de ammoniakeisen voor bepaalde diervverblijven. De zeer kleine bedrijven krijgen daarvan uitstel tot 2013. Op grond van de regelgeving in het besluit mogen enkel nog emissiewaarden gelijk of lager aan de maximale emissiewaarde worden toegepast. Dit besluit is daarmee strenger dan de eisen uit de BREF.

Het ontwerpbesluit is op 27 maart 2005 gepubliceerd in de Staatscourant nr. 61, en op 10 januari 2008 als definitief wijzigingsbesluit in het Staatsblad nr. 6. Op 1 april 2008 trad het besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij, inclusief wijziging, definitief in werking.

Wet Luchtkwaliteit

Sinds 15 november 2007 is de (gewijzigde) Wet milieubeheer (titel 5.2 Luchtkwaliteitseisen) van toepassing; de Wet Luchtkwaliteit. Deze wet implementeert de Europese richtlijnen over luchtkwaliteit (Staatsblad 2007, nummer 434) en vervangt het Besluit Luchtkwaliteit 2005. Bijlage 2 bij de Wet milieubeheer, behorende bij Titel 5.2 Luchtkwaliteitseisen, geeft grenswaarden voor concentraties in de buitenlucht van de stoffen stikstofdioxide (NO₂), fijn stof (PM₁₀), zwaveldioxide (SO₂), lood (Pb), benzeen (C₆H₆) en koolmonoxide (CO).

Gelijktijdig met de Wet milieubeheer luchtkwaliteitseisen is het ‘Besluit niet in betekende mate bijdragen (luchtkwaliteitseisen)’ van 30 oktober 2007 in werking getreden. Naar verwachting wordt dit Besluit in 2008 aangevuld met een categorie ‘veehouderijen’; een tabel met dieraantallen waarvoor fijn stof bijdrage per definitie ‘niet in betekende mate’ is (bron: Infomil).

Een project draagt ‘niet in betekende mate’ bij aan de concentratie fijn stof (PM₁₀) of stikstofdioxide (NO₂) in de buitenlucht als de 1% grens niet wordt overschreden. Hiermee wordt bedoeld 1% van de grenswaarde voor het jaargemiddelde concentratie fijn stof of stikstofdioxide. Dit betekent dat feitelijk een toename van 0,4 µg/m³ toelaatbaar is. De grens van 1% is tijdelijk. Deze grens geldt zolang het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) niet van kracht is. Na het in werking treden van het NSL-programma wordt de grens verlegd van 1% naar 3%. De grens van 3% komt overeen met een toename van 1,2 µg/m³ voor zowel fijn stof als stikstofdioxide.

De meeste pluimveebedrijven en de grotere varkensbedrijven dragen 'in betekende mate' (meer dan 3% van het jaargemiddelde grenswaarde) bij aan de concentraties van fijn stof. Dat betekent dat ze bij uitbreiding mogelijk maatregelen moeten nemen om de emissie te verminderen als gevolg van de Wet Milieubeheer. Toename van het aantal verkeersbewegingen rond nieuwe stallen zal ook een toename van fijn stof en NO₂ kunnen veroorzaken.

Duurzame ontwikkeling

In deze paragraaf staan de beleidsambities en afspraken ten aanzien van duurzame ontwikkeling. Vervolgens worden de mogelijkheden van het bestemmingsplan beschreven om hierbij aan te sluiten.

NOTA RUIMTE

Het ruimtelijk beleid is op rijksniveau vastgelegd in de Nota Ruimte. Hoofddoelstelling van deze nota is om ruimte te scheppen voor de verschillende ruimtevragende functies. Het beperkte oppervlak dat Nederland ter beschikking staat maakt het nodig om dit op een efficiënte en duurzame wijze te doen zowel kwantitatief als kwalitatief. Het nationale beleid richt zich o.a. op het bevorderen van een vitaal platteland.

De vitaliteit van het platteland wil het rijk versterken door ruimte te bieden voor hergebruik van bebouwing en voor nieuwbouw in het buitengebied, door vergroting van toeristisch-recreatieve mogelijkheden en door een duurzame en vitale landbouw. Vitale landbouw betekent o.a. bundeling van de niet-grondgebonden landbouw en meer mogelijkheden voor een verbrede bedrijfsvoering.

Bundeling van niet-grondgebonden landbouw in landbouwonwikkelingsgebieden maakt gezamenlijke voorzieningen mogelijk, zoals: duurzame energie opwekking als centrale mest- en covergisting, leveren van restwarmte, warmte/koude opslag, etc.

In het klimaatakkoord tussen kabinet en gemeenten (12 november 2007) staan o.a. de volgende afspraken:

- Rijk en gemeenten bevorderen dat het aandeel duurzame energie in 2020 uitkomt op 20%. Dat betekent onder meer een verdubbeling van het vermogen van windenergie op land in 2011. Ook andere vormen van duurzame energie zoals biogas worden gestimuleerd.
- Rijk en gemeenten willen dat in 2020 de nieuwbouw klimaatneutraal is. Het energieverbruik in woningen en gebouwen moet dan 50% lager zijn.
- De gemeenten zorgen voor een voortvarende vergunningverlening voor duurzame en innovatieve energiesystemen. Mestvergisting wordt daarbij zo goed mogelijk landschappelijk ingepast.
- Gemeenten stellen beleid vast en voeren dit beleid uit gericht op het stimuleren van het clusteren van de energievraag en het energieaanbod in netwerken.

Spelregels EHS

Buiten het Natura2000-gebied is er nog een aanzienlijk areaal bos- en natuurgebied dat deel uitmaakt van de ecologische hoofdstructuur. Het ruimtelijke beleid voor de EHS is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in de

EHS het 'nee, tenzij'-regime. Ruimtelijke ingrepen in de EHS met significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied zijn in beginsel niet toegestaan. Zo'n project kan alleen doorgaan, als er geen reële alternatieven mogelijk zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Een initiatiefnemer is in dit geval verplicht om de negatieve effecten te mitigeren. Dit houdt in dat het optreden van negatieve effecten wordt voorkomen of beperkt door aanvullende maatregelen te treffen. Bij overblijvende negatieve effecten is compensatie de laatste stap om de optredende schade te herstellen (bron; "Spelregels EHS, ministerie van LNV, 2007).

In de onderhavige situatie gaat het niet om ingrepen binnen de EHS maar daarbuiten. Ontwikkeling van (individuele) intensieve veehouderijen kan daarbij als een ruimtelijke ingreep worden gezien. Toename van de stikstofdepositie op (zeer) gevoelige habitats die reeds zwaar belast worden kan gezien worden als "significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied". Reële alternatieven zijn op bedrijfsniveau niet aanwezig maar op gebiedsniveau wel. Echter de reconstructie van de intensieve veehouderij kan worden gezien als een reden van groot openbaar belang. Mitigatie van stikstofdepositie is met technische middelen goed mogelijk maar compensatie van resterende effecten is op bedrijfsniveau niet mogelijk.

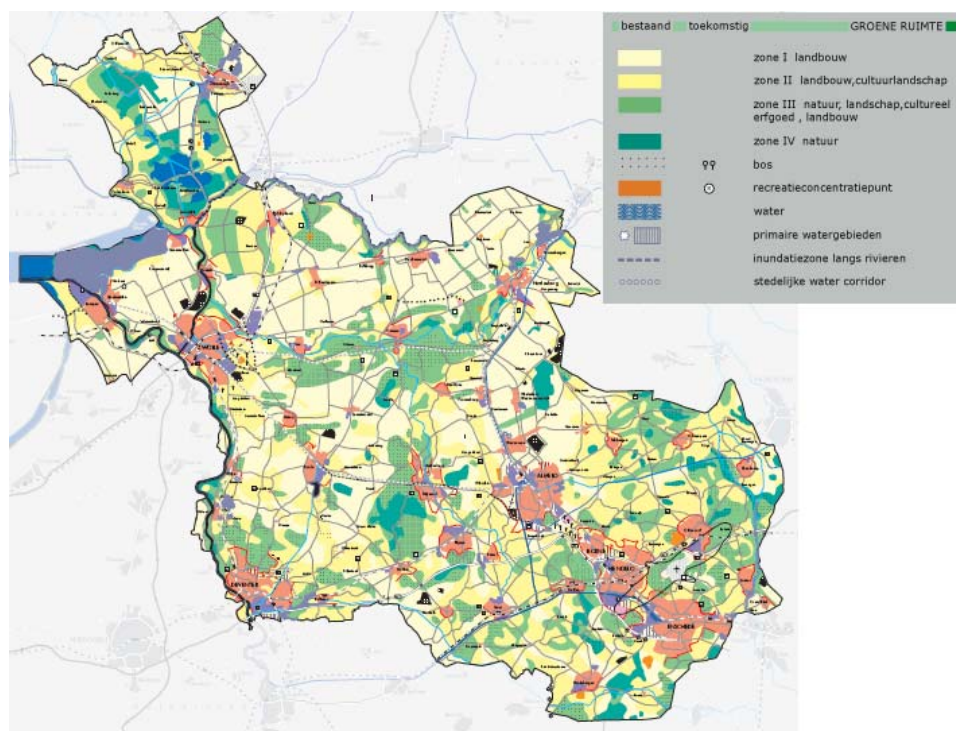
Streekplan Overijssel 2000+

In het streekplan Overijssel 2000+ (vastgesteld 13 december 2000) is het provinciale, ruimtelijke beleid vastgelegd. Hoofddoel van het ruimtelijke beleid van de provincie Overijssel voor de groene ruimte is het vinden van evenwicht tussen het bieden van ontwikkelingsruimte voor economische functies zoals landbouw en recreatie en het koesteren en ontwikkelen van de natuur en het cultuurlandschap in Overijssel. Het ruimtelijke beleid voor de groene ruimte is in Overijssel uitgewerkt in een tweetal aanvullende sporen.

- Spoor 1: Beleidsmatige gebiedsbeschrijvingen; In het streekplan is de provincie opgedeeld in acht regio's waarvoor verschillende gebiedsaccenten zijn opgenomen. Het plangebied valt binnen de regio's Noordoost-Overijssel en Vecht-Regge. In de eerstgenoemde regio ligt het accent op de ontwikkelingsmogelijkheden voor economische functies, terwijl in de regio Vecht-Regge het accent ligt op de natuurlijke omstandigheden.
- Spoor 2: Zonering; Om ontwikkelingen in het landelijke gebied adequaat te sturen is het landelijke gebied opgedeeld in een viertal zones. Op basis hiervan is ruimtelijk beleid geformuleerd dat recht doet aan de kwaliteiten van het betreffende gebied. In het plangebied zijn alle zones aanwezig.

Figuur B1.17

Streekplankaart

De gewenste ontwikkelingsrichtingen voor de verschillende zones zijn onderstaand samengevat:

Zone I "Landbouw" betreft voornamelijk het noorden van het plangebied. De hoofdkoers in deze zone is ontwikkeling van de landbouw. Dit betekent dat de externe productieomstandigheden worden afgestemd op de agrarische behoefte, er mogelijkheden zijn voor uitbreiding en (her)vestiging van landbouwbedrijven en er voor de tuinbouw mogelijkheden zijn voor uitbreiding van bestaande glastuinbouwbedrijven. Het recreatieve medegebruik wordt bevorderd.

Zone II "Landbouw en cultuurlandschap" betreft vooral verspreid rond de kern van Hellendoorn gelegen gebieden. Hoofdkoers is de ontwikkeling van de landbouw met behoud en ontwikkeling van landschap, cultureel erfgoed en recreatie. Dit betekent dat de externe productieomstandigheden waar mogelijk worden afgestemd op de agrarische behoefte en er mogelijkheden zijn voor uitbreiding en (her)vestiging van landbouwbedrijven indien deze inpasbaar zijn in de structuur van het landschap. Voor de glastuinbouwbedrijven zijn er mogelijkheden voor uitbreiding, niet voor nieuwvestiging. Het recreatieve medegebruik wordt bevorderd.

Zone III "Natuur, landschap, cultureel erfgoed, landbouw" betreft vooral de gebieden ten zuiden van de N34. Hoofdkoers in deze zone is behoud en ontwikkeling van natuur, bos en landschap en behoud van het culturele erfgoed en de mogelijkheden voor recreatief medegebruik. Verbetering van de productieomstandigheden voor de landbouw is mogelijk, voor zover deze niet strijdig is met de hoofdkoers. Uitbreidingsmogelijkheden van verblijfsrecreatieve bedrijven zijn beperkt en aan voorwaarden verbonden.

Zone IV "Natuur" betreft gebieden ten oosten van de kern van Hellendoorn langs de Vecht en in het zuiden van het plangebied (Archemer en Lemelerberg). Behoud en ontwikkeling van natuur is de hoofdkoers. In deze zone dient rust en stilte te worden gewaarborgd.

Ook de landschappelijke kwaliteiten en het culturele erfgoed dienen te worden behouden. Recreatief medegebruik is mogelijk voor zover niet strijdig met de hoofdkoers. Nieuw(her)vestiging van agrarische bedrijven en een verdere ontwikkeling van verblijfs- en intensieve dagrecreatie is niet mogelijk. Het landbouwkundige gebruik wordt gehandhaafd voor zover dit niet strijdig is met de hoofdkoers. Om continuïteit van de agrarische bedrijfsvoering te kunnen garanderen, is het toegestaan inkomsten te genereren door de landbouwactiviteiten te verbreden. Voorbeelden hiervan zijn de afzet van regionale producten of het ontwikkelen of uitbreiden van een niet-landbouwactiviteit.

Reconstructieplan Salland Twente

Om de problemen in het landelijke gebied structureel en op een samenhangende manier aan te pakken heeft het Rijk de 'Reconstructiewet Concentratiegebieden' in het leven geroepen. Directe aanleiding voor de wet was de varkenspestepidemie van 1997, maar in de concrete uitwerking is de wet veel breder.

Doel van de wet is:

- De versterking van de sociaal-economische vitaliteit van het landelijk gebied (versterking van landbouw en recreatie, en van wonen, werken en leefbaarheid).
- De verbetering van de omgevingskwaliteit (natuur, landschap, water, ammoniak, stank).
- De vermindering van de veterinaire kwetsbaarheid (met name de aanleg van varkensvrije zones).

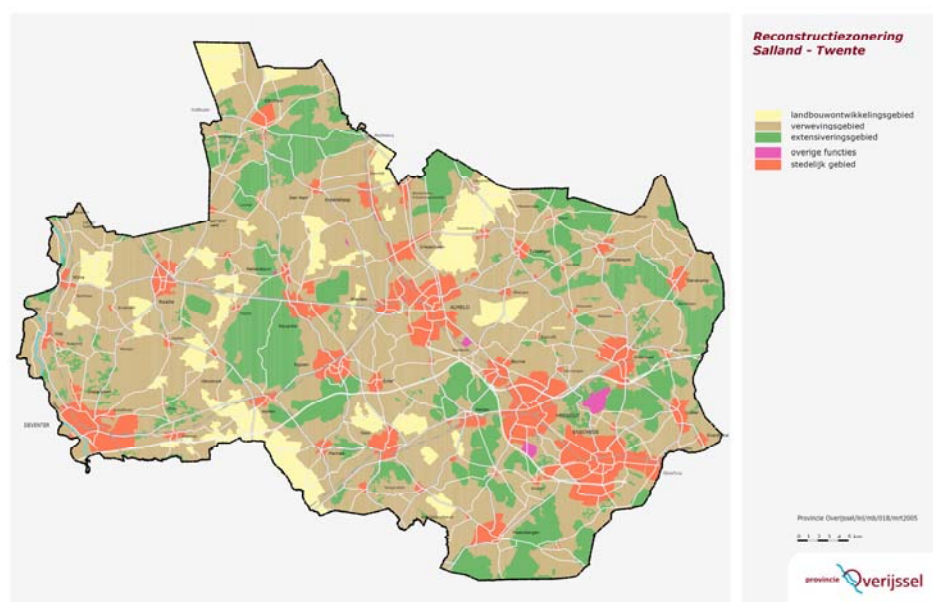
Volgens de wet, die begin 2002 in werking is getreden, moet iedere reconstructieprovincie een zogenaamd Reconstructieplan vaststellen. Het Reconstructieplan vormt de basis voor de uitvoering, die loopt van 2004 tot eind 2015.

Het Reconstructieplan Salland-Twente, formeel sinds 4 november 2004 van kracht, is opgesteld om met een reeks van maatregelen de omgevingskwaliteit en de sociaal-economische kwaliteit van de regio te versterken. Op een breed en samenhangend front worden hiertoe maatregelen en projecten voorbereid en uitgevoerd.

Een belangrijk onderdeel van de reconstructie is de ontwikkeling van de intensieve veehouderij. Met het Reconstructieplan wordt de ontwikkeling van bedrijven uit de intensieve veehouderij ruimtelijk gestuurd door drie gebieden te onderscheiden: landbouwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden en extensiveringsgebieden. In landbouwontwikkelingsgebieden wordt ruimte geboden voor ontwikkeling en concentratie van intensieve veehouderijbedrijven. In extensiveringsgebieden staat het natuurbelang voorop. Intensieve veehouderijbedrijven dienen geleidelijk uit de extensiveringsgebieden te verdwijnen. Uitbreiding of nieuwvestiging is hier ook uitgesloten. In verwevingsgebieden is uitbreiding of hervestiging van intensieve veehouderij mogelijk als de ruimtelijke kwaliteit zich daartegen niet verzet. Nieuwvestiging is hier niet mogelijk. Bestaande intensieve veehouderijbedrijven in verwevingsgebieden kunnen wel als sterlocatie worden aangewezen indien er voldoende "milieuruimte" aanwezig is voor de gewenste uitbreiding.

Figuur B1.18

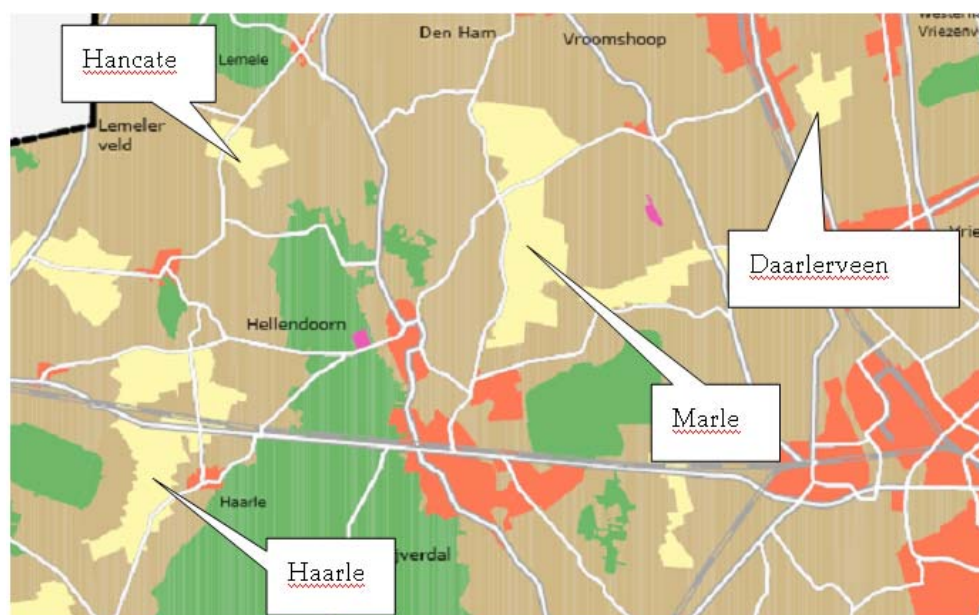
Reconstructiezonering Salland-Twente

Voor de intensieve veehouderij is deze zonering leidend. Daar waar strijdig met het Streekplan wordt het Reconstructieplan als Streekplanherziening beschouwd.

Figuur B1.19

Ligging van de vier LOG's in de gemeenten Hellendoorn

Bestemmingsplan buitengebied Hellendoorn

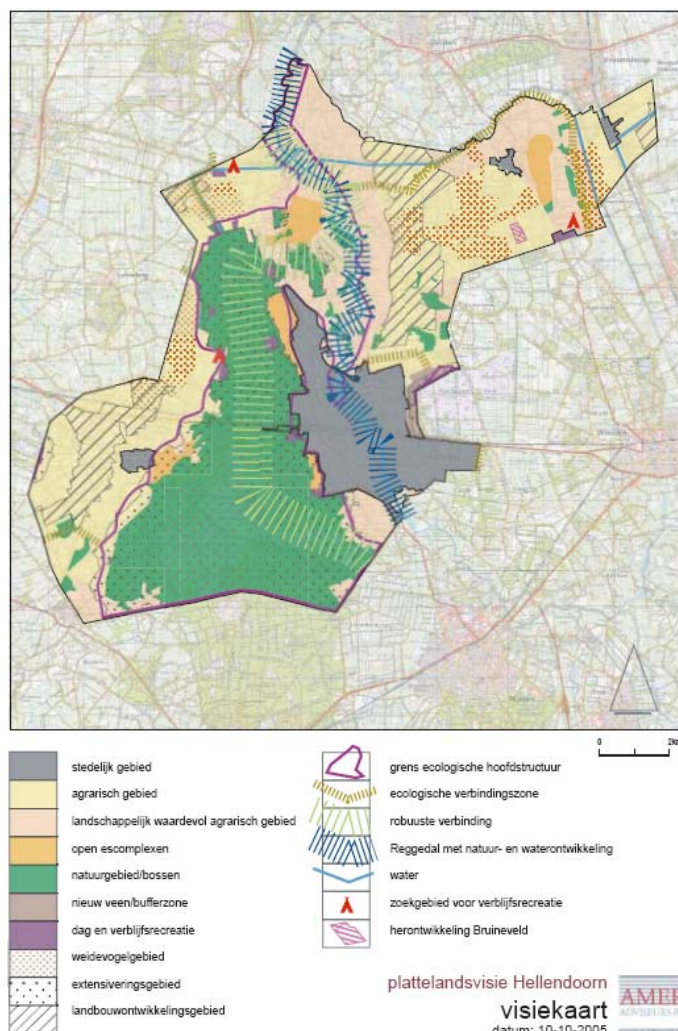
De gemeente Hellendoorn stelt een nieuw bestemmingsplan op voor haar buitengebied. Het concept voorontwerp bestemmingsplan Buitengebied Hellendoorn (AMER adviseurs B.V. ; 16 februari 2007) is opgesteld.

In dit bestemmingsplan nemen het behoud van de agrarische functie en de aanwezige natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten een belangrijke plaats in. De agrarische functie wordt behouden door ruime ontwikkelingsmogelijkheden voor 'reguliere' landbouw en de

mogelijkheid tot ontwikkeling van nevenactiviteiten. Het bestemmingsplan is erop gericht om de agrarische functie in de gemeente ook voor de toekomst te behouden. De ontwikkeling van de intensieve veehouderij wordt sterk ruimtelijk gestuurd op basis van het Reconstructieplan en reconstructiezonering. De bestemmingsplanvisie is gebaseerd op de Plattelandsvisie; op 6 juli 2006 vastgesteld door de gemeenteraad van Hellendoorn.

Figuur B1.20

Visiekaart plattelandsvisie
Hellendoorn

Voor de vier LOG's in de gemeente is het vestigingsbeleid voor de intensieve veehouderij nader uitgewerkt met een ontwikkelingsvisie.

Visie landbouwontwikkelingsgebieden

Om ongewenste ontwikkelingen te voorkomen heeft de gemeente een visie opgesteld voor de ontwikkeling van de intensieve veehouderij in de vier LOG's: Hancate, Daarlerveen, Marle en Haarle. Deze visie is samen met de sector en overige belanghebbenden opgesteld en wordt vertaald naar het ontwerp-bestemmingsplan. Dit beleid³⁶ komt in de plaats van het ruimtelijke ordeningsbeleid voor de intensieve veehouderij in LOG's uit het voorontwerpbestemmingsplan.

³⁶ ARCADIS (21 april 2008) *OntwerpVisie Landbouwontwikkelingsgebied Marle, Daarleveen, Haarle en Hancate*

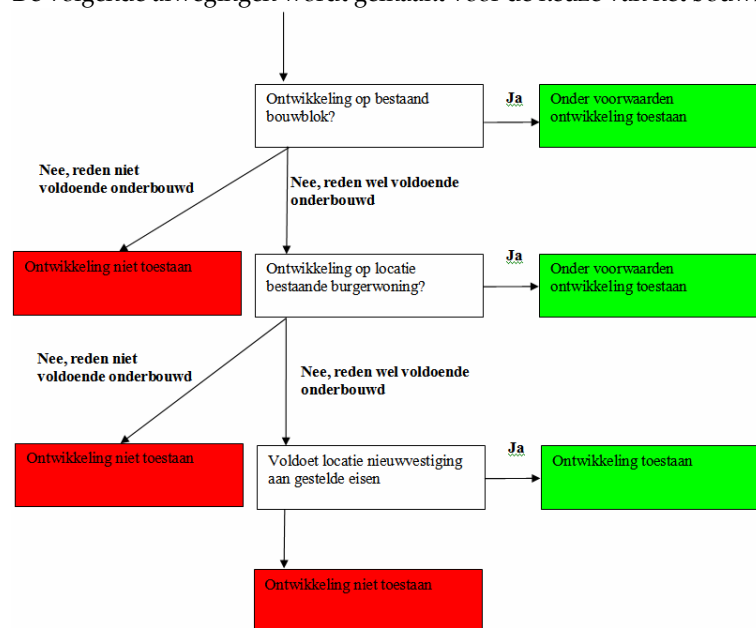
De visie Landbouwontwikkelingsgebieden is nog in concept en wordt door de gemeenteraad samen met het bestemmingsplan en het plan-MER vastgesteld.

Kern van de visies voor de LOG's is het bieden van ruimte voor minimaal 10-14 intensieve veehouderijen binnen heldere kaders. Het maximale aantal verschilt per LOG. Dit wordt bepaald door vooral de randvoorwaarden op het gebied van geur, ammoniak, landschap en infrastructuur.

De volgende afwegingen wordt gemaakt voor de keuze van het bouwblok:

Figuur B1.21

Afwegingen voor bouwblok

Belangrijke overwegingen en uitgangspunten bij het maken van bouwblokkeuzes zijn:

- Nieuwvestiging is mogelijk binnen het wettelijk kader vanuit milieu en ruimtelijke ordening en na een zorgvuldige afweging van andere belangen, zoals die van de al aanwezige agrariërs en de leefbaarheid in het gebied.
- Minimaal ruimte voor knelpuntbedrijven uit eigen gemeente.
- Behoud van eigen karakter en samenhang in het LOG.
- Geen actieve grondverwerving door gemeente om de vrije grondmarkt niet onder druk te zetten.
- Ruimte voor maatwerkconstructies. Tijdens een vooroverleg kan de landschappelijke inpassing, verkeersafwikkeling, infrastructuur en beeldkwaliteit worden besproken met de initiatiefnemer.
- Een bouwblok van 1,5 ha wordt bij recht toegestaan. Een bouwblok van boven de 1,5 ha, tot maximaal 3 ha, is voor bestaande bedrijven mogelijk als voldaan wordt aan de eisen voor landschap en infrastructuur.
- Recycling van bestaande gebouwen heeft de voorkeur.
- Bestaande bedrijven en burgerwoningen mogen geen hinder ondervinden vanuit geur, geluid, landschap en uitbreidingsruimte van bestaande bedrijven.

- Er is geen aanleiding voor het aanpassen van de geurnormen. Mogelijkheid tot inplaatsing wordt bepaald door de standaardnormen uit de Wet geurhinder veehouderij en ruimte voor een bedrijf met voldoende omvang, minimaal 3.000 MVE³⁷.
- De maximale cumulatieve geurbelasting voor omliggende woningen (inclusief de voormalige agrarische bedrijfswoningen die na 19 maart 2000 zijn gestopt) is 18 OU.
- Nieuwvestiging niet binnen 200 meter van bestaande agrarische bouwblokken en bestaande burgerwoningen.
- Clustering van bedrijven is niet wenselijk.
- De groei van een afzonderlijk bedrijf tot 500 NGE behoort tot de mogelijkheden. Boven de 500 NGE is voor bestaande bedrijven extra aandacht nodig voor o.a. landschap en infrastructuur.
- Nieuwvestiging van bedrijven is haalbaar tot 1,5 ha en een maximale bedrijfsgrootte van 500 NGE. Hiervoor is een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk

Deze overwegingen en uitgangspunten zijn niet limitatief en afgeleid uit de conceptvisies per landbouwontwikkelingsgebied.

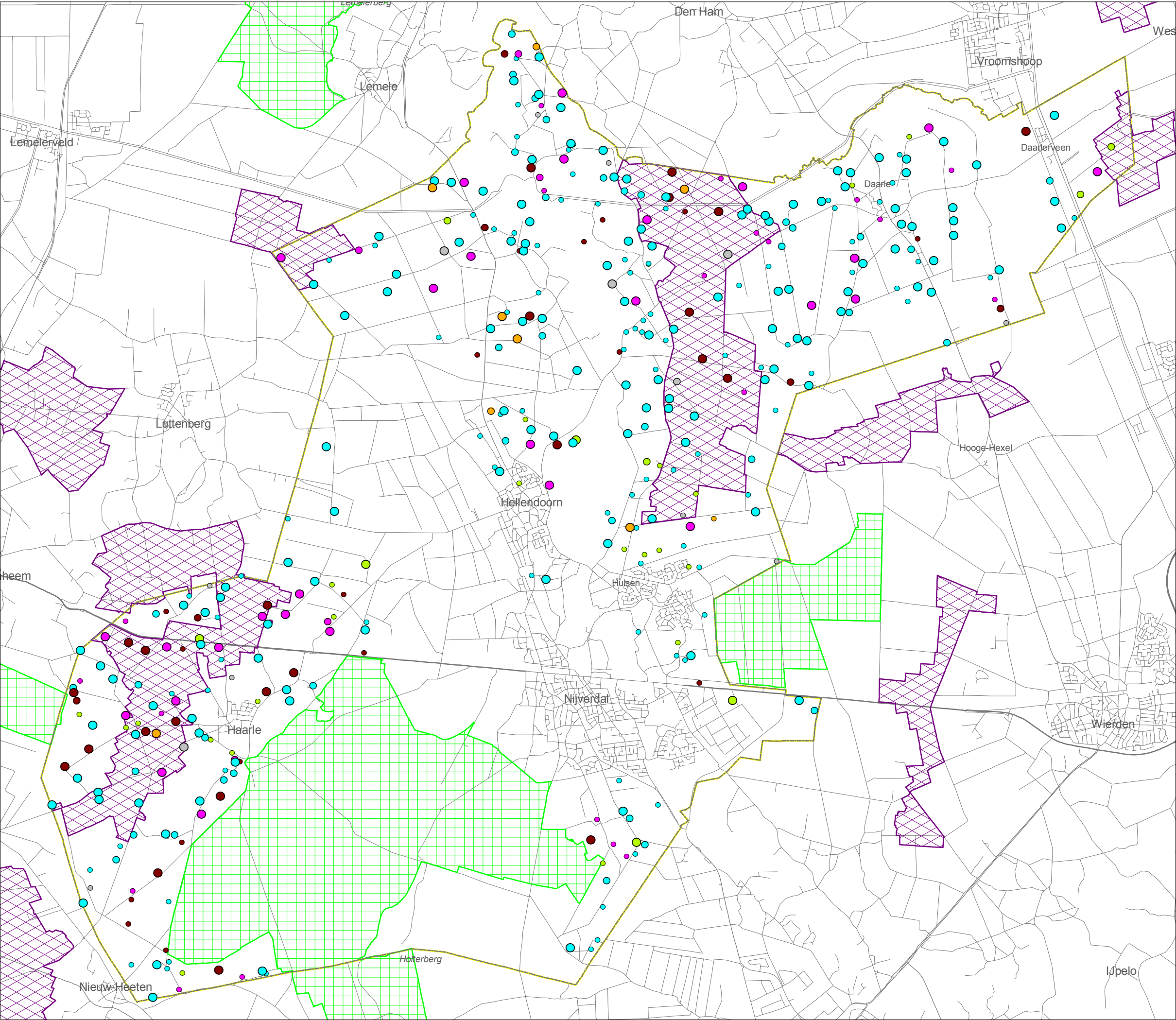
³⁷ MVE staat voor mestvarkeneenheid en is een maat voor stank. Voor ieder dier geldt een omrekenfactor naar MVE. 1 MVE is bijvoorbeeld 1 mestvarken of 3 drachtige zeugen (bron: Wet Geurhinder veehouderij).

BIJLAGE

2 Ruimtelijke spreiding veehouderij Hellendoorn

De ruimtelijke spreiding wordt weergegeven op drie kaarten:

- A. Ruimtelijke spreiding type veehouderijbedrijven in de huidige vergunde situatie (alternatief "handhaven vergunde rechten").
- B. Ruimtelijke spreiding type veehouderijbedrijven en scenario ontwikkeling (nulgroei en 20% groei) voor het alternatief "verspreiden".
- C. Ruimtelijke spreiding type veehouderijbedrijven en scenario ontwikkeling (nulgroei en 20% groei) van het alternatief "clustering LOG's".

Legenda

veehouderijbedrijven

varkens

kippen

rundvee

gemengd

paarden

overig

<40 Nge

40 - 70 Nge

>= 70 Nge

Natura2000 gebied

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER

Bestemmingsplan buitengebied

gemeente Hellendoorn

Ruimtelijke spreiding veehouderijbedrijven

in de referentiesituatie

opdrachtgever: gemeente Hellendoorn

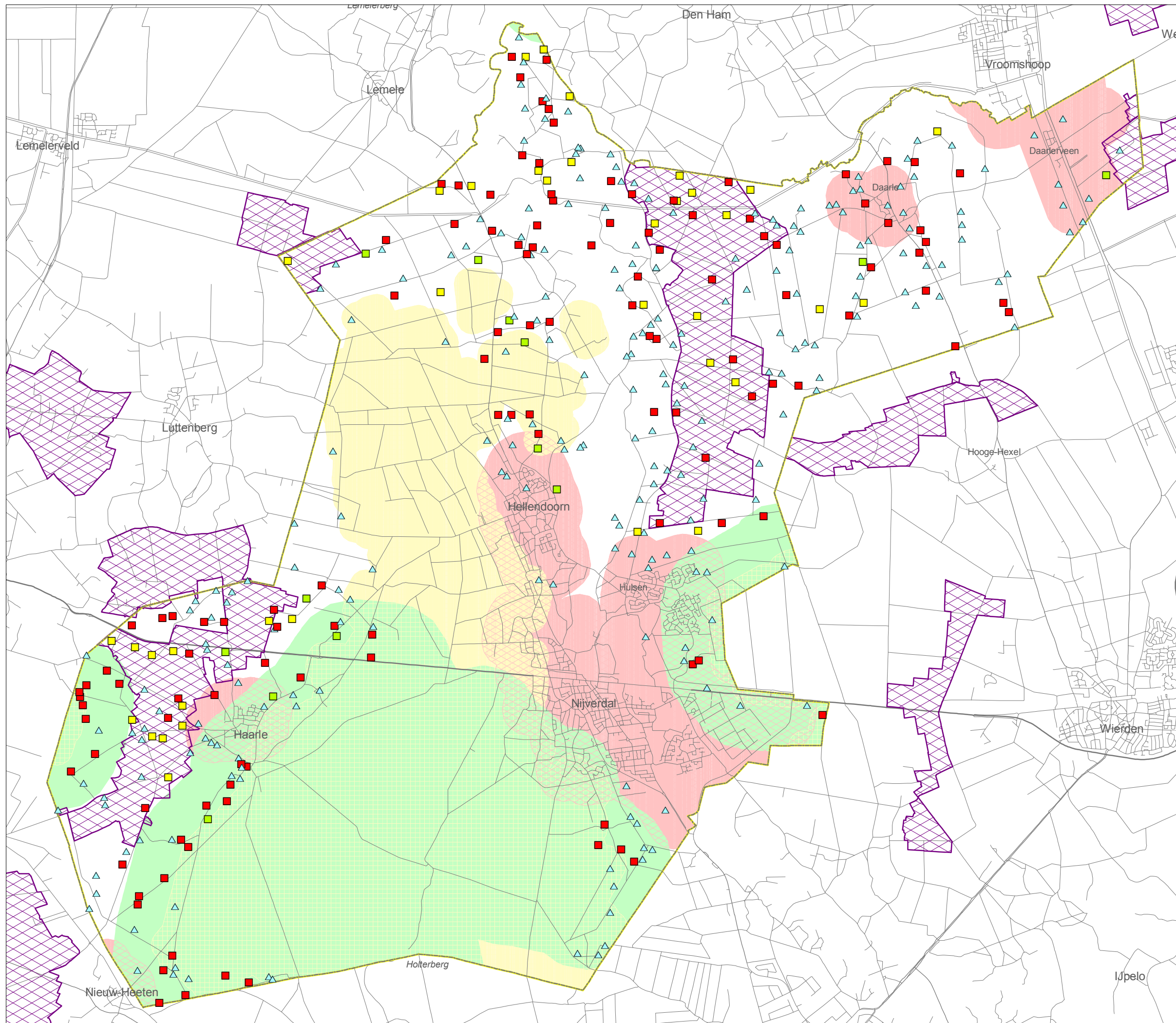
uitvoering: ARCADIS

Infrastructuur, milieu, gebouwen

500 0 500 1000 Meters

110302.001537

4 aug 2008

Legenda

veehouderijbedrijven vanuit de modelmatige benadering aangemerkt als:

- potentiële groeier
- potentiële blijver
- potentiële stopper
- bedrijf zonder varkens of pluimvee

- Natura 2000 gebied en 1000m zone
- Wav gebied en 250m zone
- kern en kernrandzone

- landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER Bestemmingsplan buitengebied gemeente Hellendoorn

Ruimtelijke spreiding veehouderijbedrijven
alternatief verspreiding

opdrachtgever:

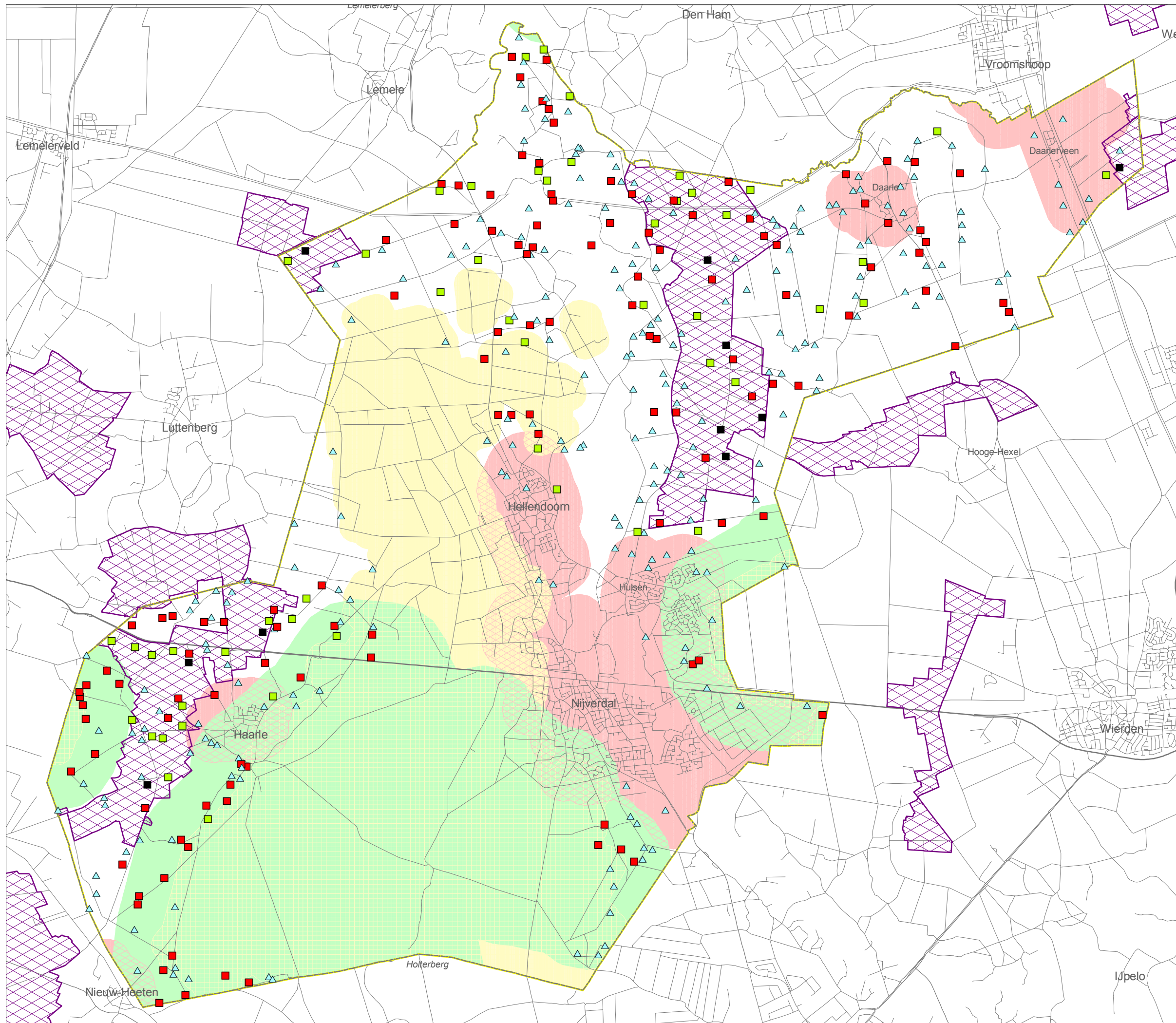
uitvoering

gemeente
Hellendoorn

schaal: 500 0 500 1000 Meters

110302.001537
21 okt 2008

Legenda

veehouderijbedrijven vanuit de modelmatige benadering aangemerkt als:

- potentiële blijver
- potentiële stopper
- bedrijf zonder varkens of pluimvee
- nieuwvestiging

- Natura 2000 gebied en 1000m zone
- Wav gebied en 250m zone
- kern en kernrandzone

- landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER Bestemmingsplan buitengebied gemeente Hellendoorn

Ruimtelijke spreiding veehouderijbedrijven
alternatief clustering

opdrachtgever:

uitvoering

gemeente
Hellendoorn

ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

schaal: 500 0 500 1000 Meters

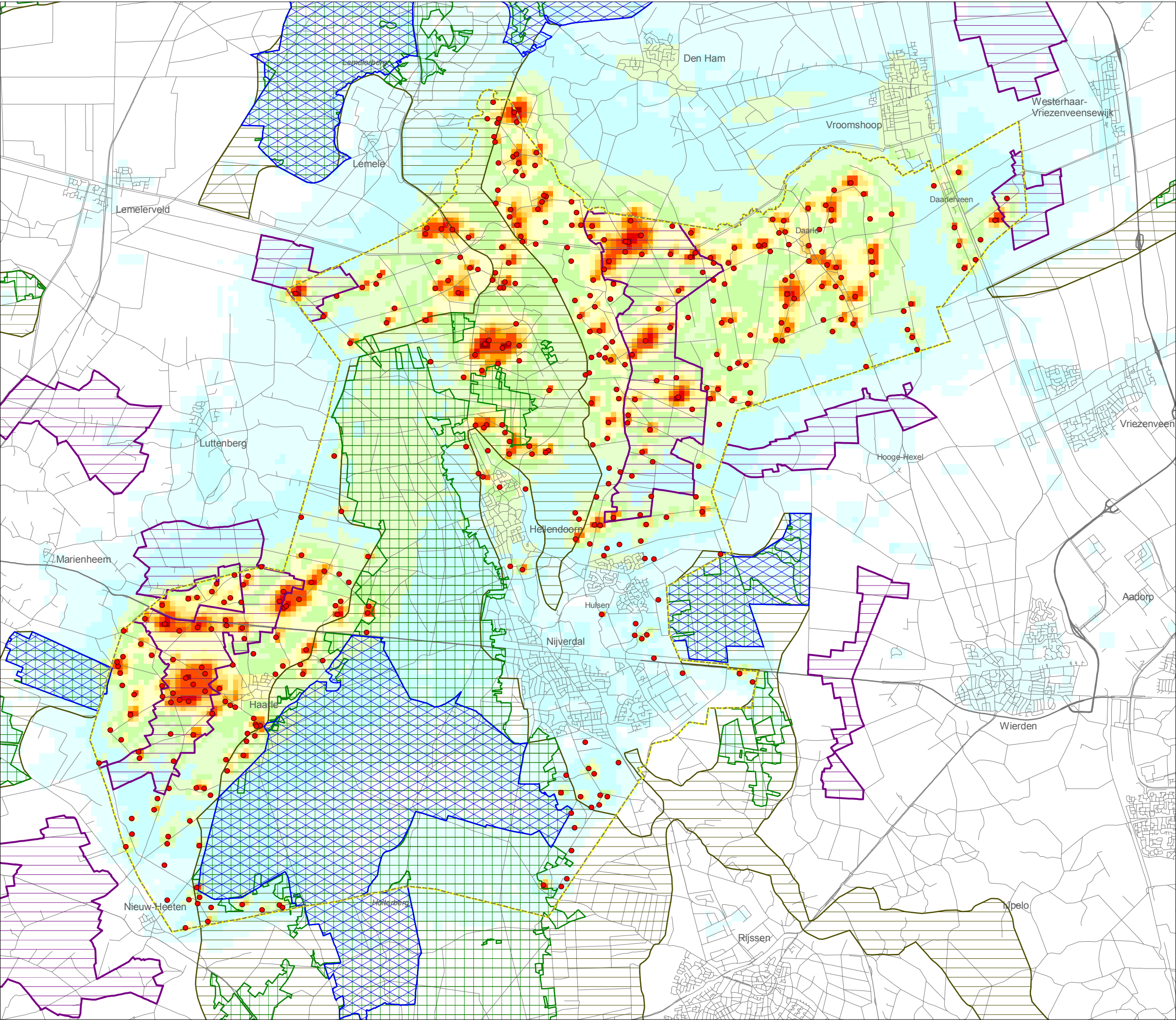
110302.001537
21 okt 2008

BIJLAGE

3 Beoordeling leefklimaat ammoniakdepositie

De ammoniakdepositie wordt weergegeven aan de hand van zes kaarten:

- A. Depositie van ammoniak uit stalemissies in de referentiesituatie.
- B. Verschil tussen Huidige Situatie en Autonome Ontwikkeling (= referentiesituatie).
- C. Verschil tussen alternatief verspreiden met nulgroei en de referentiesituatie.
- D. Verschil tussen alternatief verspreiden met 20% groei en de referentiesituatie.
- E. Verschil tussen alternatief clusteren met nulgroei en de referentiesituatie.
- F. Verschil tussen alternatief clusteren met 20% groei en de referentiesituatie.
- G. Verschil tussen alternatief "handhaven vergunde rechten" en de referentiesituatie.

Legenda

• veehouderijbedrijf

depositie van amoniak uit stal-emissies van veehouderijbedrijven in Helendoorn (mol N/ha/jr)

0 - 50
50 - 100
100 - 200
200 - 300
300 - 400
400 - 500
500 - 600
600 - 700
700 - 800
800 - 900
900 - 1000
1000 - 2000
2000 - 3000
>3000

Natura2000 gebied

zeer kwetsbaar gebied (Wav)

Provinciale Ecologische Hoofdstructuur

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Helendoorn

Depositie van ammoniak uit stalemissies in de referentiesituatie

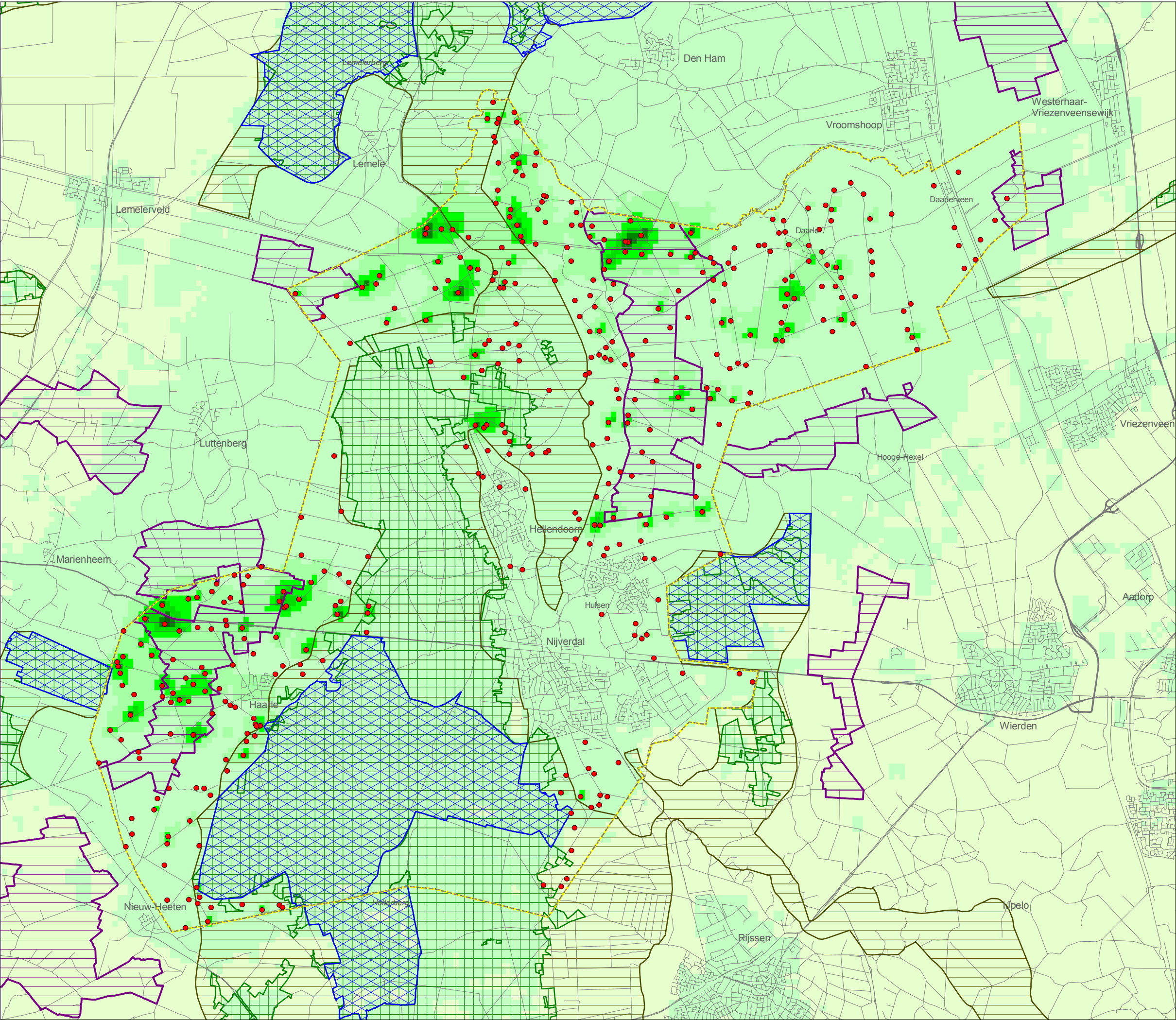
opdrachtgever:

gemeente
Helendoorn

uitvoering

Infrastructuur, milieu, gebouwen

Legenda

• veehouderijbedrijf

verschil in depositie van ammoniak uit stalemissies (mol N/ha/jr)

	< -5000
	-5000 - -2500
	-2500 - -1000
	-1000 - -500
	-500 - -250
	-250 - -100
	-100 - -10
	-10 - -1
	0
	1 - 10
	10 - 100
	100 - 250
	250 - 500
	500 - 1000
	1000 - 2500
	2500 - 5000
	> 5000

Natura2000 gebied

zeer kwetsbaar gebied (Wav)

Provinciale Ecologische Hoofdstructuur

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in depositie van ammoniak als gevolg van stalemissies

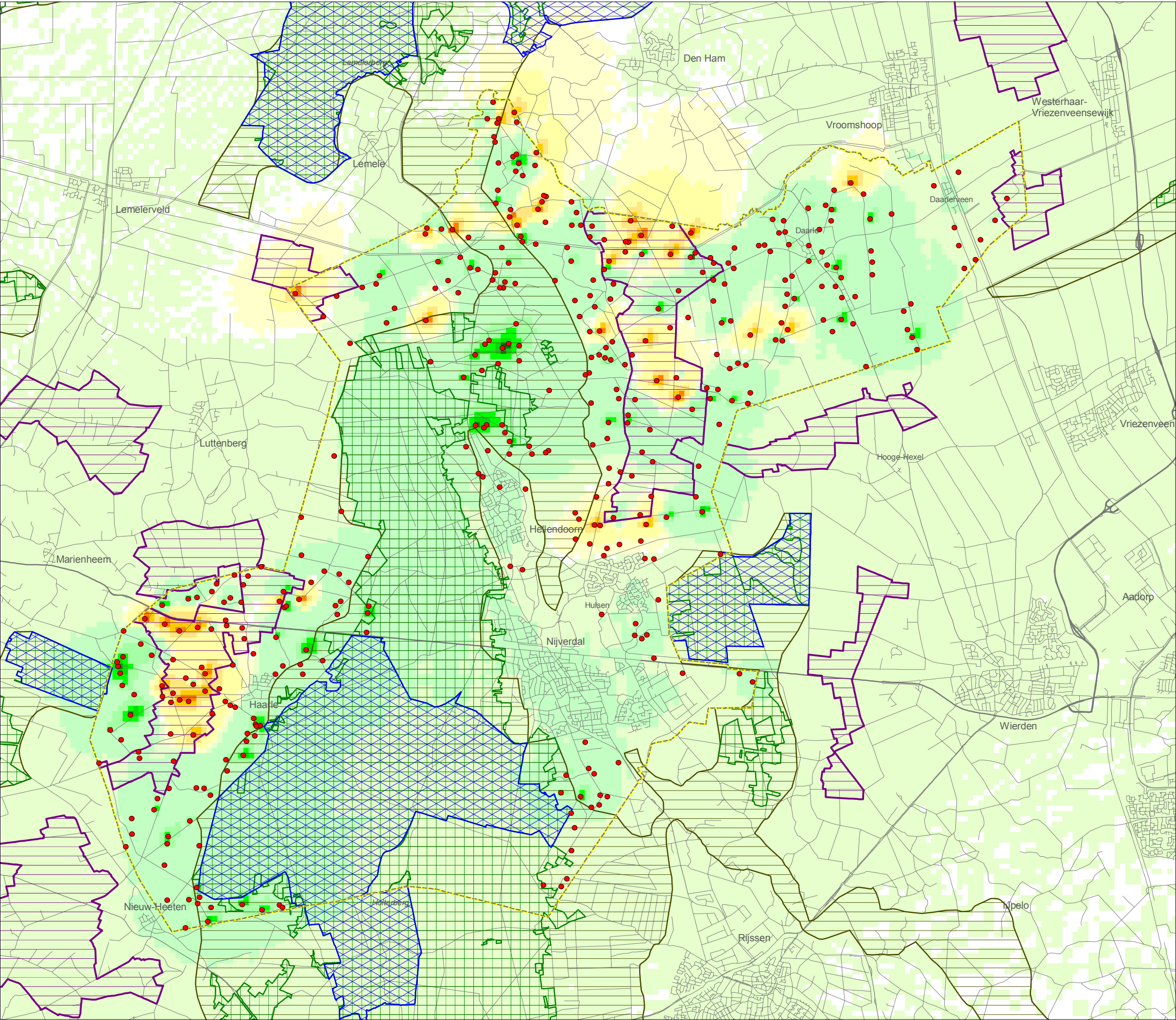
-referentiesituatie t.o.v. de huidige situatie

opdrachtgever:

gemeente
Hellendoorn

uitvoering

ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

Legenda

- veehouderijbedrijf

verschil in depositie van ammoniak uit stalemissies (mol N/ha/jr)

< -5000
-5000 - -2500
-2500 - -1000
-1000 - -500
-500 - -250
-250 - -100
-100 - -10
-10 - -1
0
1 - 10
10 - 100
100 - 250
250 - 500
500 - 1000
1000 - 2500
2500 - 5000
> 5000

- Natura2000 gebied
- zeer kwetsbaar gebied (Wav)
- Provinciale Ecologische Hoofdstructuur
- landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in depositie van ammoniak als gevolg van stalemissies

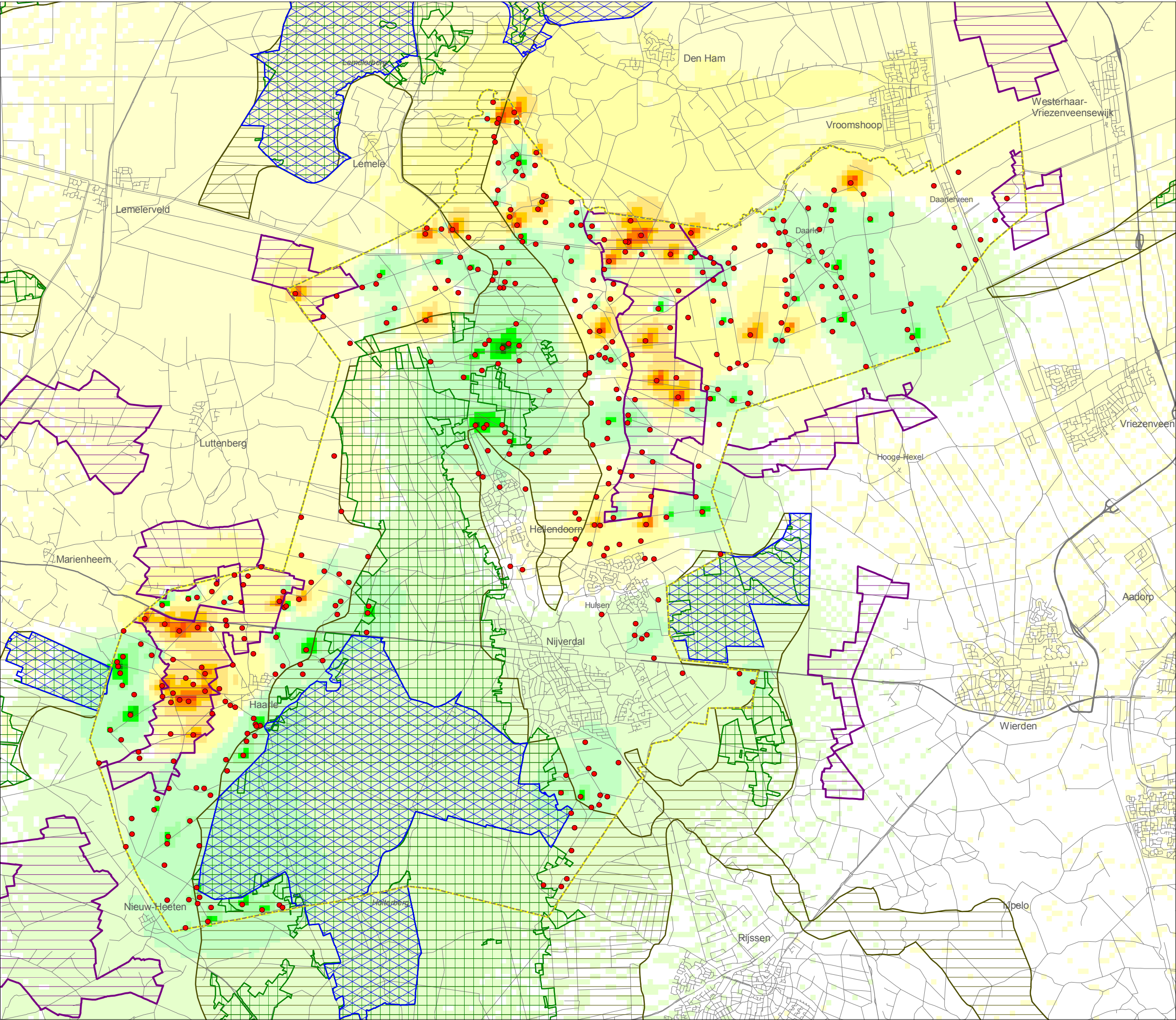
-alternatief verspreiding met 0% groei t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

gemeente
Hellendoorn

uitvoering

ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

Legenda

• veehouderijbedrijf

verschil in depositie van ammoniak uit stalemissies (mol N/ha/jr)

	< -5000
	-5000 - -2500
	-2500 - -1000
	-1000 - -500
	-500 - -250
	-250 - -100
	-100 - -10
	-10 - -1
	0
	1 - 10
	10 - 100
	100 - 250
	250 - 500
	500 - 1000
	1000 - 2500
	2500 - 5000
	> 5000

Natura2000 gebied

zeer kwetsbaar gebied (Wav)

Provinciale Ecologische Hoofdstructuur

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in depositie van ammoniak als gevolg van stalemissies

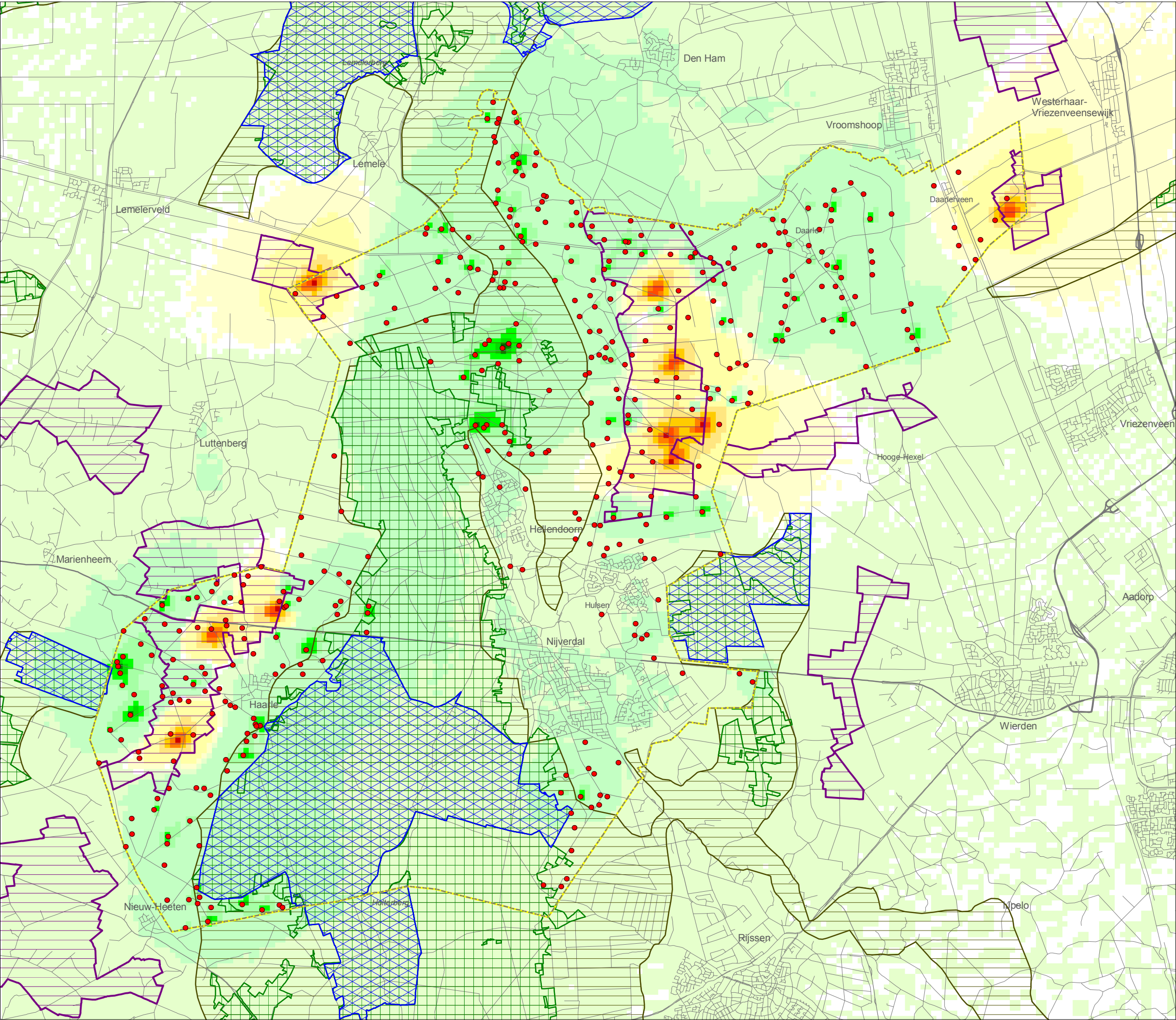
-alternatief verspreiding met 20% groei t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

gemeente Hellendoorn

uitvoering

ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

Legenda

• veehouderijbedrijf

verschil in depositie van ammoniak uit stalemissies (mol N/ha/jr)

	< -5000
	-5000 - -2500
	-2500 - -1000
	-1000 - -500
	-500 - -250
	-250 - -100
	-100 - -10
	-10 - -1
	0
	1 - 10
	10 - 100
	100 - 250
	250 - 500
	500 - 1000
	1000 - 2500
	2500 - 5000
	> 5000

Natura2000 gebied

zeer kwetsbaar gebied (Wav)

Provinciale Ecologische Hoofdstructuur

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in depositie van ammoniak als gevolg van stalemissies

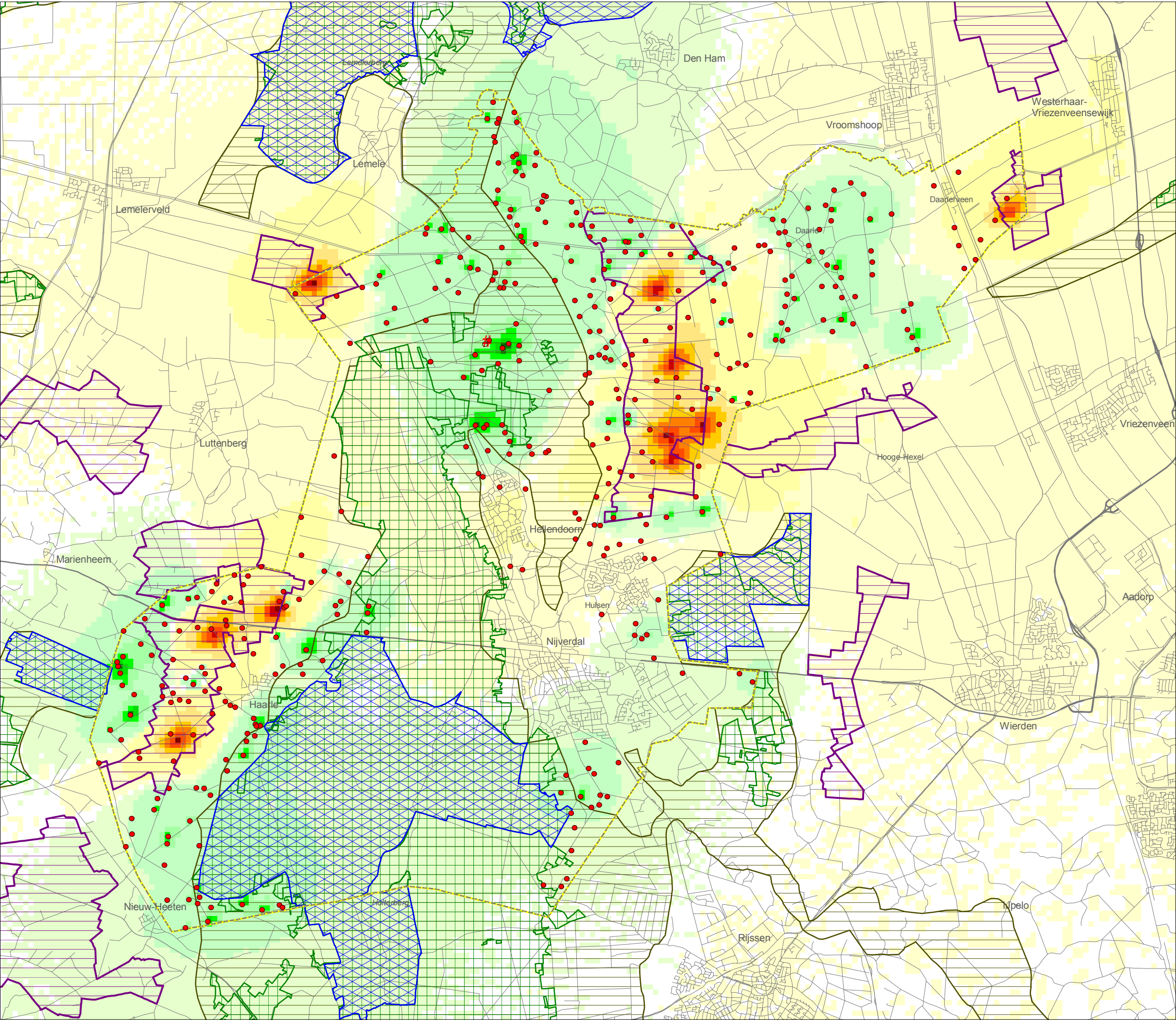
-alternatief clustering LOG's met 0% groei t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

gemeente
Hellendoorn

uitvoering

ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

Legenda

•

 veehouderijbedrijf

verschil in depositie van ammoniak uit stalemissies (mol N/ha/jr)

< -5000

-5000 - -2500

-2500 - -1000

-1000 - -500

-500 - -250

-250 - -100

-100 - -10

-10 - -1

0

1 - 10

10 - 100

100 - 250

250 - 500

500 - 1000

1000 - 2500

2500 - 5000

> 5000

Natura2000 gebied

zeer kwetsbaar gebied (Wav)

Provinciale Ecologische Hoofdstructuur

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in depositie van ammoniak als gevolg van stalemissies
-alternatief clustering LOG's met 20% groei t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

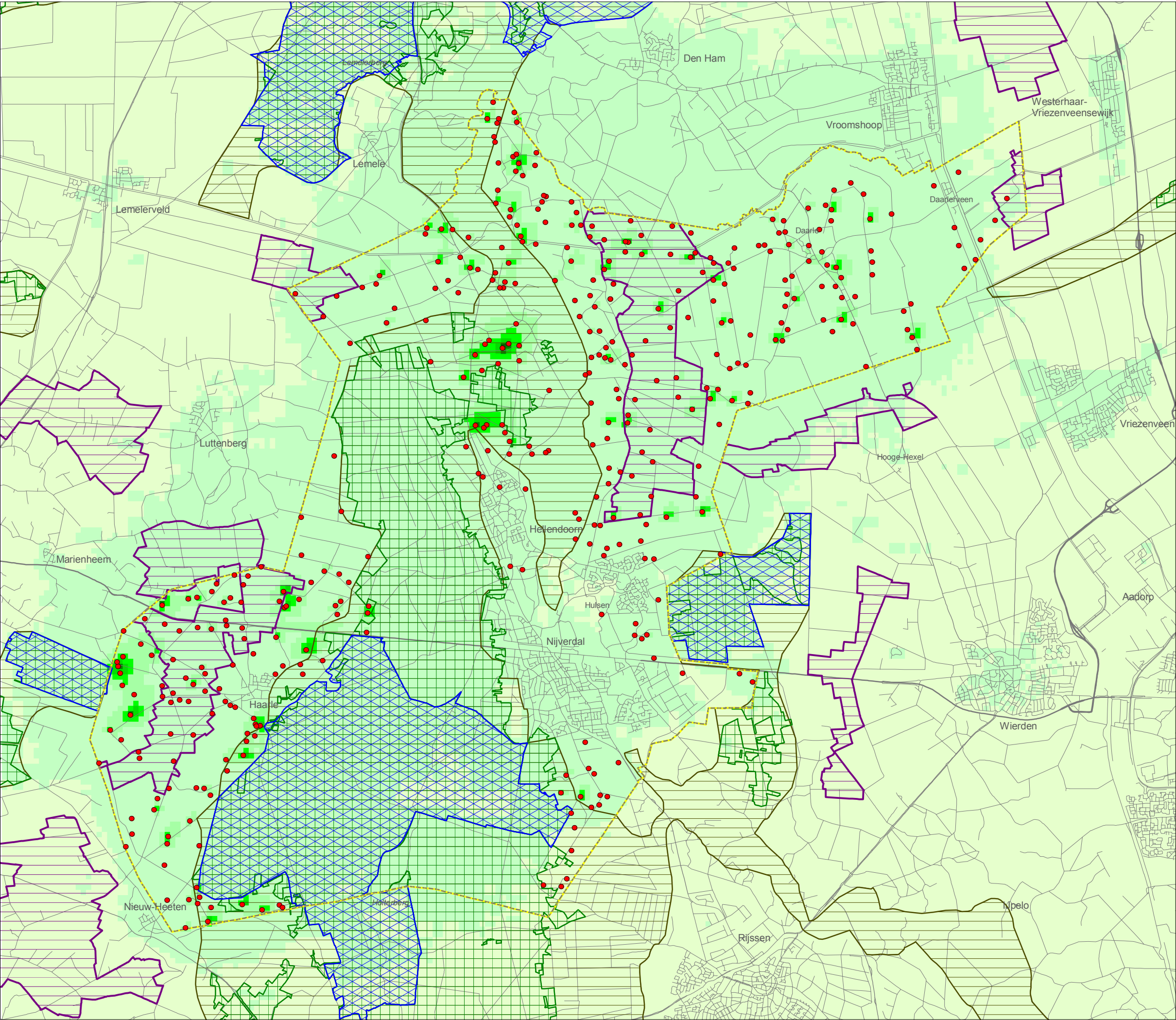
gemeente Hellendoorn

uitvoering

Infrastructuur, milieu, gebouwen

600 0 600 1200 Meters

110302.001537
4 aug 2008

Legenda

•

veehouderijbedrijf

verschil in depositie van ammoniak uit stalemissies (mol N/ha/jr)

< -5000

-5000 - -2500

-2500 - -1000

-1000 - -500

-500 - -250

-250 - -100

-100 - -10

-10 - -1

0

1 - 10

10 - 100

100 - 250

250 - 500

500 - 1000

1000 - 2500

2500 - 5000

> 5000

Natura2000 gebied

zeer kwetsbaar gebied (Wav)

Provinciale Ecologische Hoofdstructuur

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in depositie van ammoniak als gevolg van stalemissies

-alternatief handhaven vergunde rechten t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

gemeente Hellendoorn

uitvoering

ARCADIS

Infrastructuur, milieu, gebouwen

60006001200

Meters

110302.001537

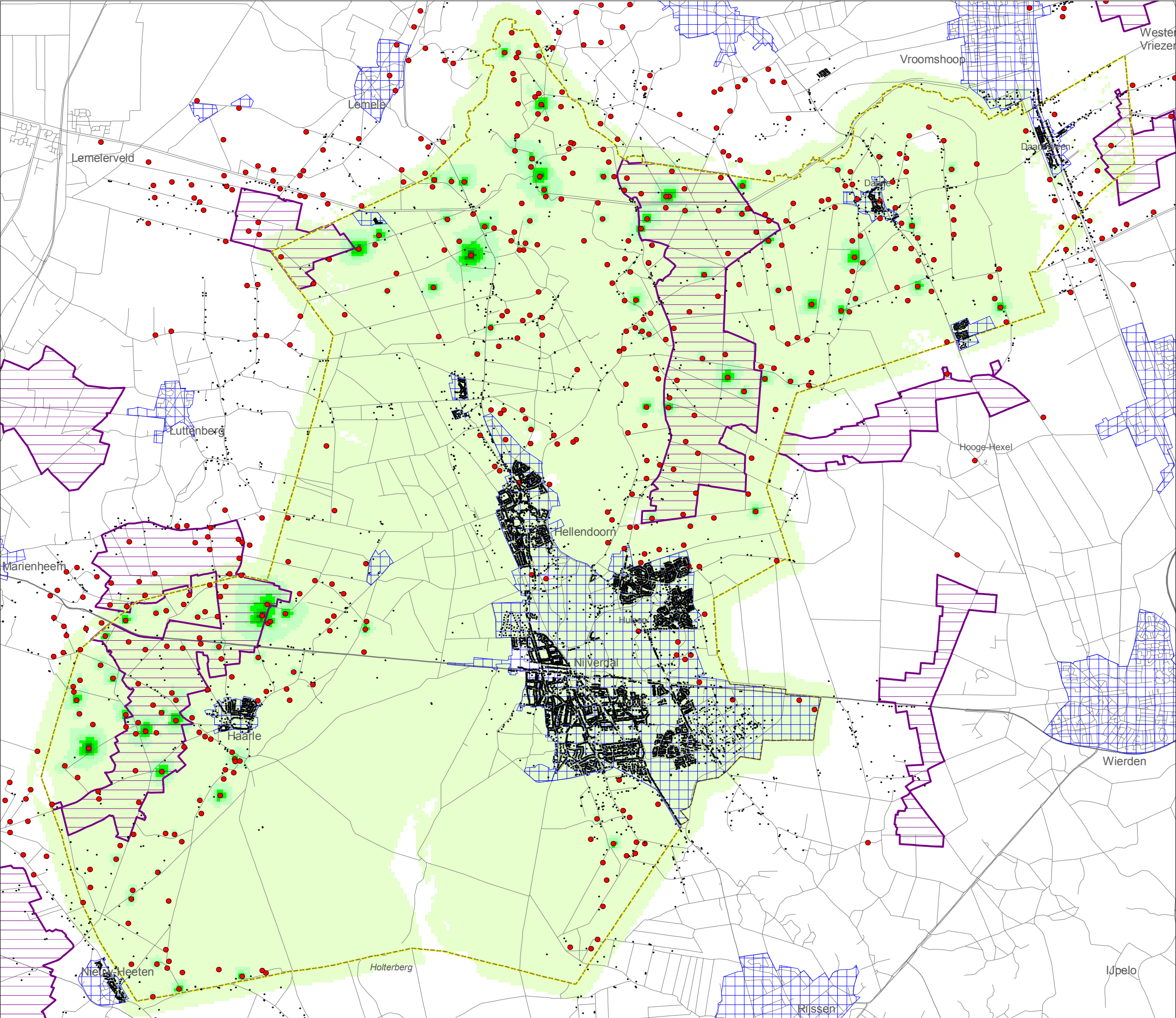
4 aug 2008

BIJLAGE

4 Beoordeling leefklimaat geurhinder

Geurhinder (indicatieve achtergrondbelasting) wordt weergegeven op zes kaarten:

- A. Verschil tussen Huidige Situatie en Autonome Ontwikkeling (= referentiesituatie).
- B. Verschil tussen alternatief verspreiden met nulgroei en de referentiesituatie.
- C. Verschil tussen alternatief verspreiden met 20% groei en de referentiesituatie.
- D. Verschil tussen alternatief clusteren met nulgroei en de referentiesituatie.
- E. Verschil tussen alternatief clusteren met 20% groei en de referentiesituatie.
- F. Verschil tussen alternatief "handhaven vergunde rechten" en de referentiesituatie.

Legenda

•

veehouderijbedrijf

verschil in indicatieve achtergrondbelasting t.a.v. geurhinder (ou)

< -50

-50 - -20

-20 - -10

-10 - -5

-5 - -3

-3 - -2

-2 - -1

-1 - 0

0

0 - 1

1 - 2

2 - 3

3 - 5

5 - 10

10 - 20

20 - 50

>50

•••

voor geurhinder gevoelige objecten

bebouwde kom

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in indicatieve achtergrondbelasting ten aanzien van geurhinder
-referentiesituatie t.o.v. de huidige situatie

opdrachtgever:

gemeente
Hellendoorn

uitvoering

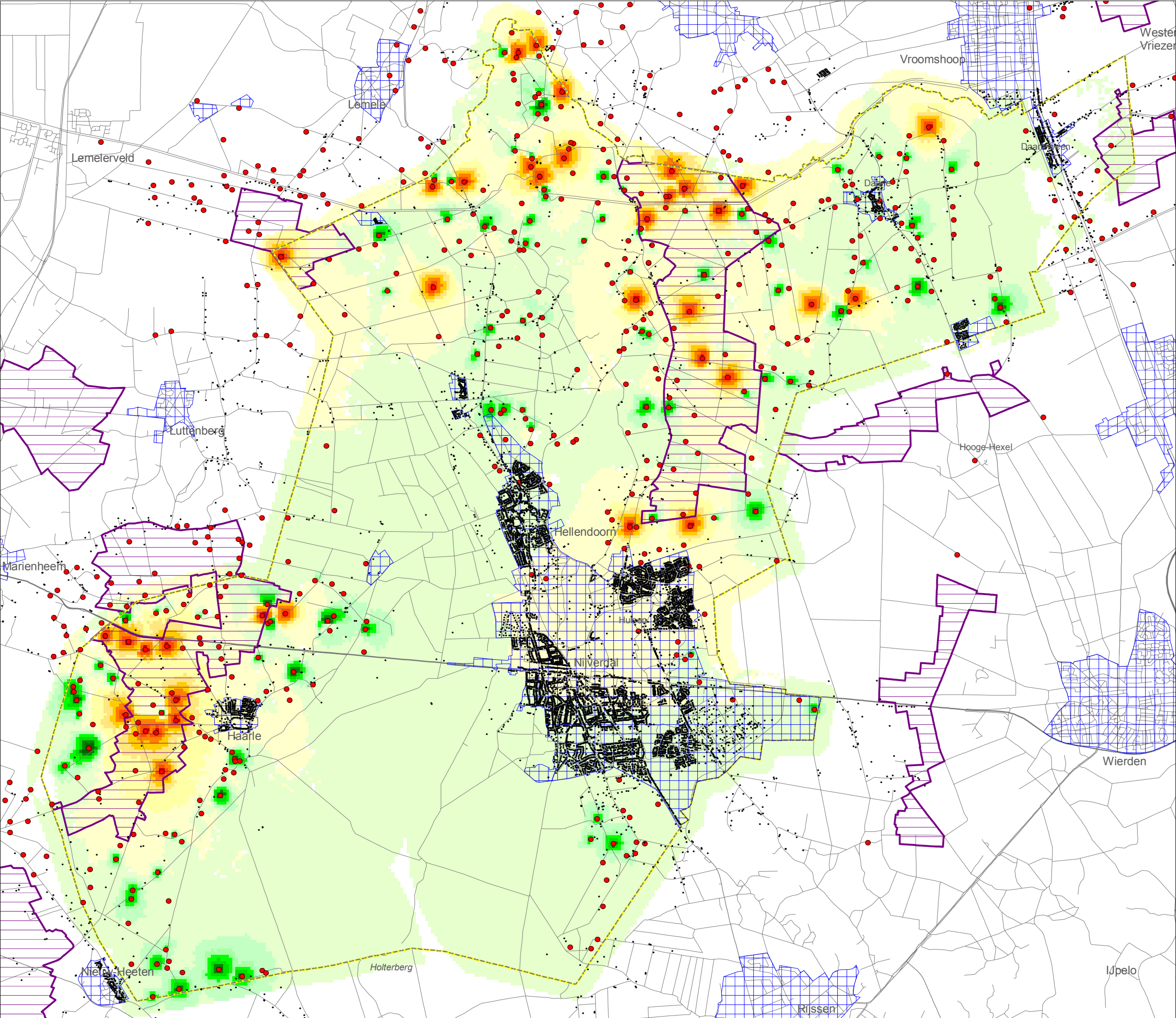
ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

60006001200

Meters

110302.001537

21 juli 2008

Legenda

veehouderijbedrijf

verschil in indicatieve achtergrond-belasting t.a.v. geurhinder (ou)

< -50

-50 - -20

-20 - -10

-10 - -5

-5 - -3

-3 - -2

-2 - -1

-1 - 0

0

0 - 1

1 - 2

2 - 3

3 - 5

5 - 10

10 - 20

20 - 50

>50

voor geurhinder gevoelige objecten

voor geurhinder gevoelige objecten

bebouwde kom

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in indicatieve achtergrond-belasting ten aanzien van geurhinder

-alternatief verspreiding met 0% groei
t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

gemeente
Hellendoorn

uitvoering

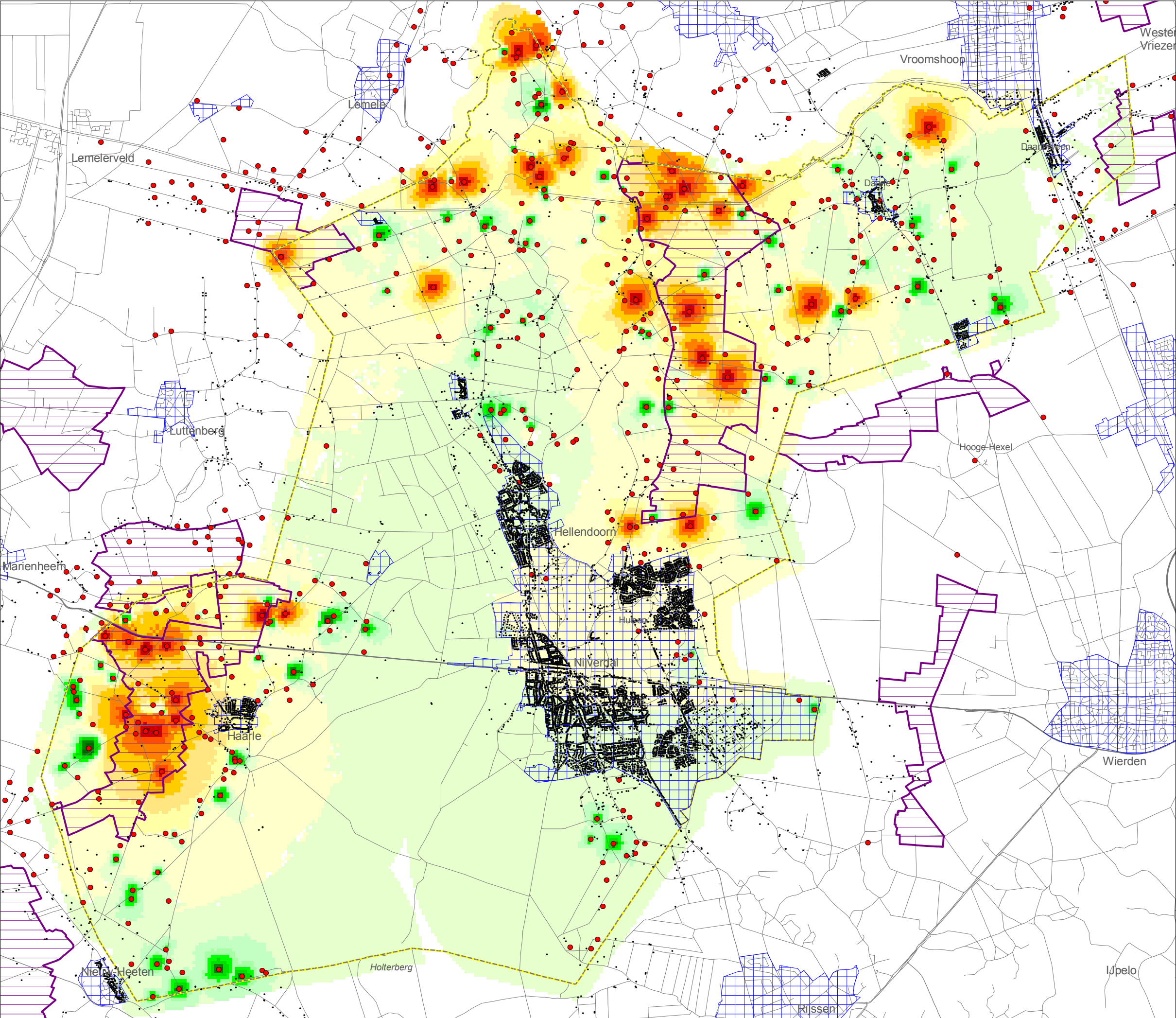

Infrastructuur, milieu, gebouwen

60006001200

Meters

110302.001537

21 juli 2008

Legenda

veehouderijbedrijf

verschil in indicatieve achtergrond-belasting t.a.v. geurhinder (ou)

< -50

-50 - -20

-20 - -10

-10 - -5

-5 - -3

-3 - -2

-2 - -1

-1 - 0

0

0 - 1

1 - 2

2 - 3

3 - 5

5 - 10

10 - 20

20 - 50

>50

voor geurhinder gevoelige objecten

voor geurhinder gevoelige objecten

bebouwde kom

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in indicatieve achtergrond-belasting ten aanzien van geurhinder

-alternatief verspreiding met 20% groei t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

gemeente Hellendoorn

uitvoering

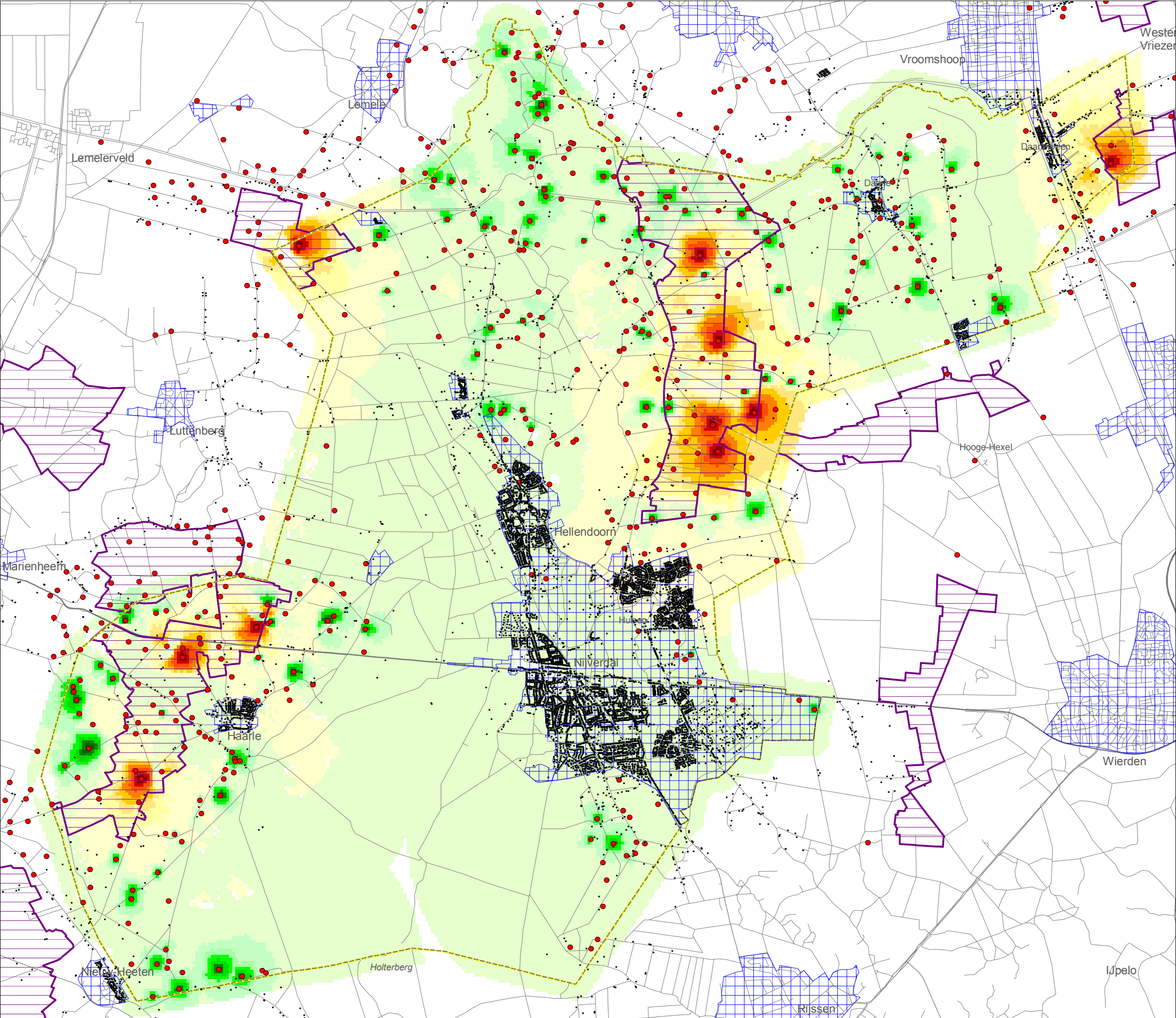
ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

60006001200

Meters

110302.001537

21 juli 2008

Legenda

veehouderijbedrijf

verschil in indicatieve achtergrond-belasting t.a.v. geurhinder (ou)

< -50

-50 - -20

-20 - -10

-10 - -5

-5 - -3

-3 - -2

-2 - -1

-1 - 0

0

0 - 1

1 - 2

2 - 3

3 - 5

5 - 10

10 - 20

20 - 50

>50

voor geurhinder gevoelige objecten

voor geurhinder gevoelige objecten

bebouwde kom

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in indicatieve achtergrond-belasting ten aanzien van geurhinder

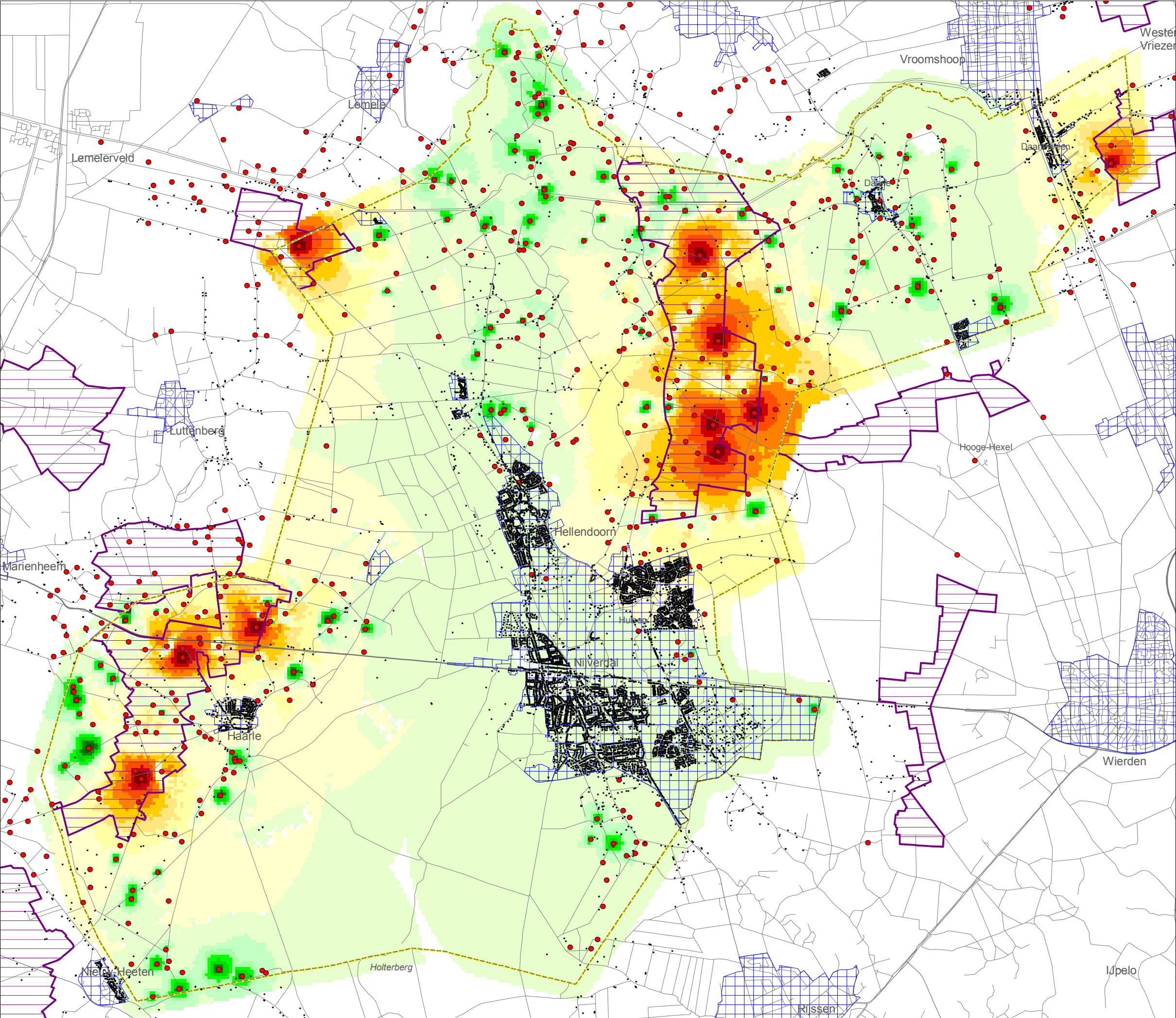
-alternatief clustering LOG's met 0% groei t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

gemeente Hellendoorn

uitvoering

ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

Legenda

veehouderijbedrijf

verschil in indicatieve achtergrond-belasting t.a.v. geurhinder (ou)

< -50

-50 - -20

-20 - -10

-10 - -5

-5 - -3

-3 - -2

-2 - -1

-1 - 0

0

0 - 1

1 - 2

2 - 3

3 - 5

5 - 10

10 - 20

20 - 50

>50

voor geurhinder gevoelige objecten

voor geurhinder gevoelige objecten

bebouwde kom

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in indicatieve achtergrond-belasting ten aanzien van geurhinder

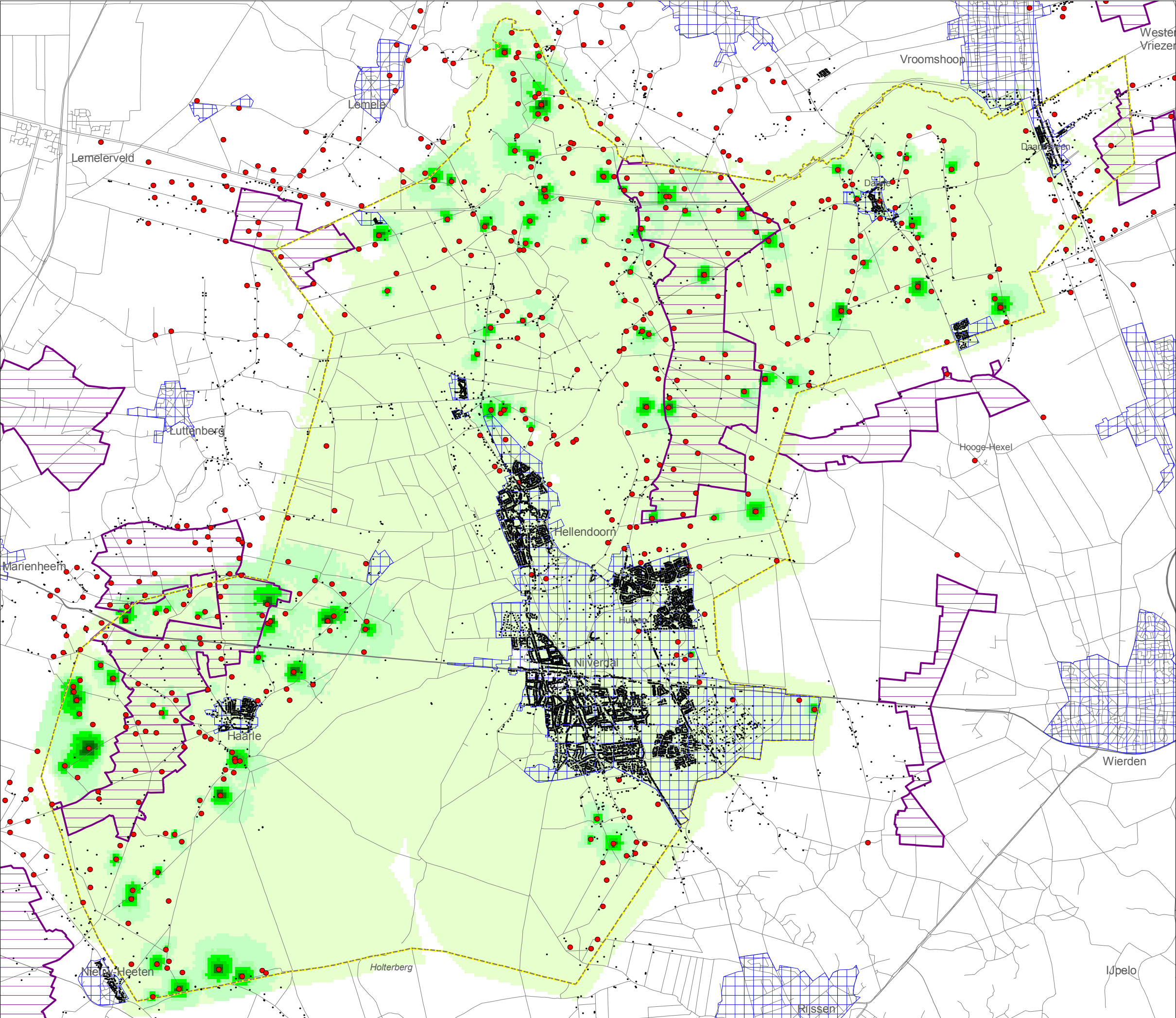
-alternatief clustering LOG's met 20% groei t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

gemeente Hellendoorn

uitvoering

 ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

Legenda

veehouderijbedrijf

verschil in indicatieve achtergrondbelasting t.a.v. geurhinder (ou)

< -50

-50 - -20

-20 - -10

-10 - -5

-5 - -3

-3 - -2

-2 - -1

-1 - 0

0

0 - 1

1 - 2

2 - 3

3 - 5

5 - 10

10 - 20

20 - 50

>50

voor geurhinder gevoelige objecten

voor geurhinder gevoelige objecten

bebouwde kom

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in indicatieve achtergrondbelasting ten aanzien van geurhinder

-alternatief handhaven vergunde rechten t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

gemeente Hellendoorn

uitvoering

ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

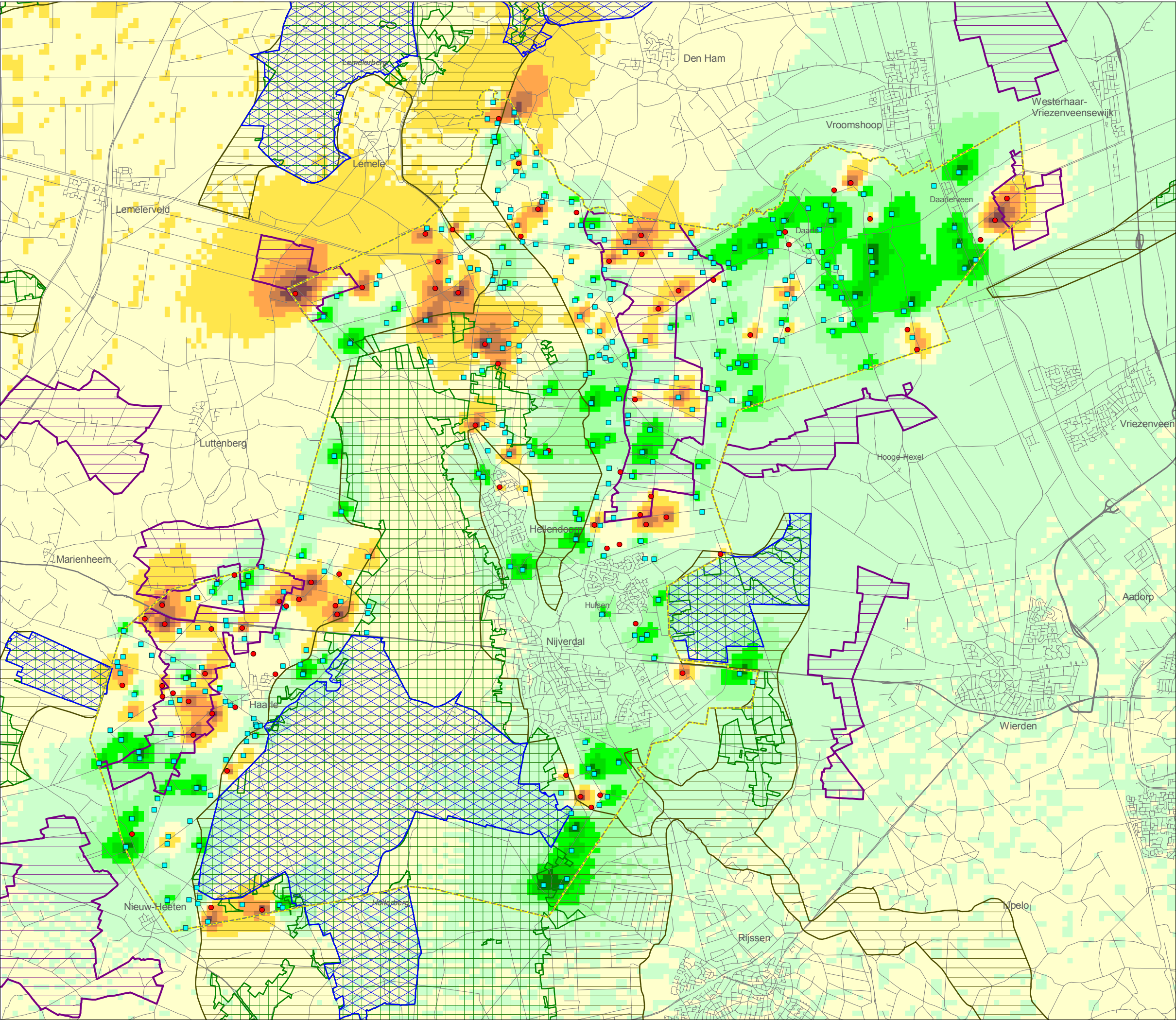
BIJLAGE

5

Aandeel rundveehouderij
ammoniakdepositie

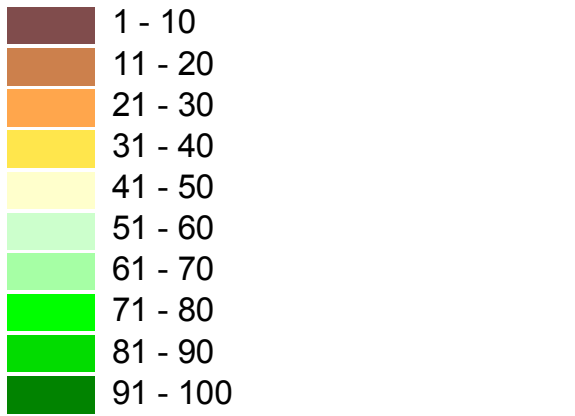
Het depositieaandeel van ammoniak veroorzaakt door de rundveehouderij wordt weergegeven aan de hand van twee kaarten:

- A. Het aandeel rundvee in depositie van ammoniak uit stalemissies in procenten.
- B. Het verschil in depositie aan ammoniak vanuit stalemissies (mol/ha/jaar) door rundvee bij 10% groei ten opzichte van de referentiesituatie.

- Legenda
- veehouderijbedrijf met rundvee
 - veehouderijbedrijf zonder rundvee

aandeel rundvee in de depositie van ammoniak uit stalemissies (%)

- Natura2000 gebied
- zeer kwetsbaar gebied (Wav)
- Provinciale Ecologische Hoofdstructuur
- landbouwontwikkelingsgebied

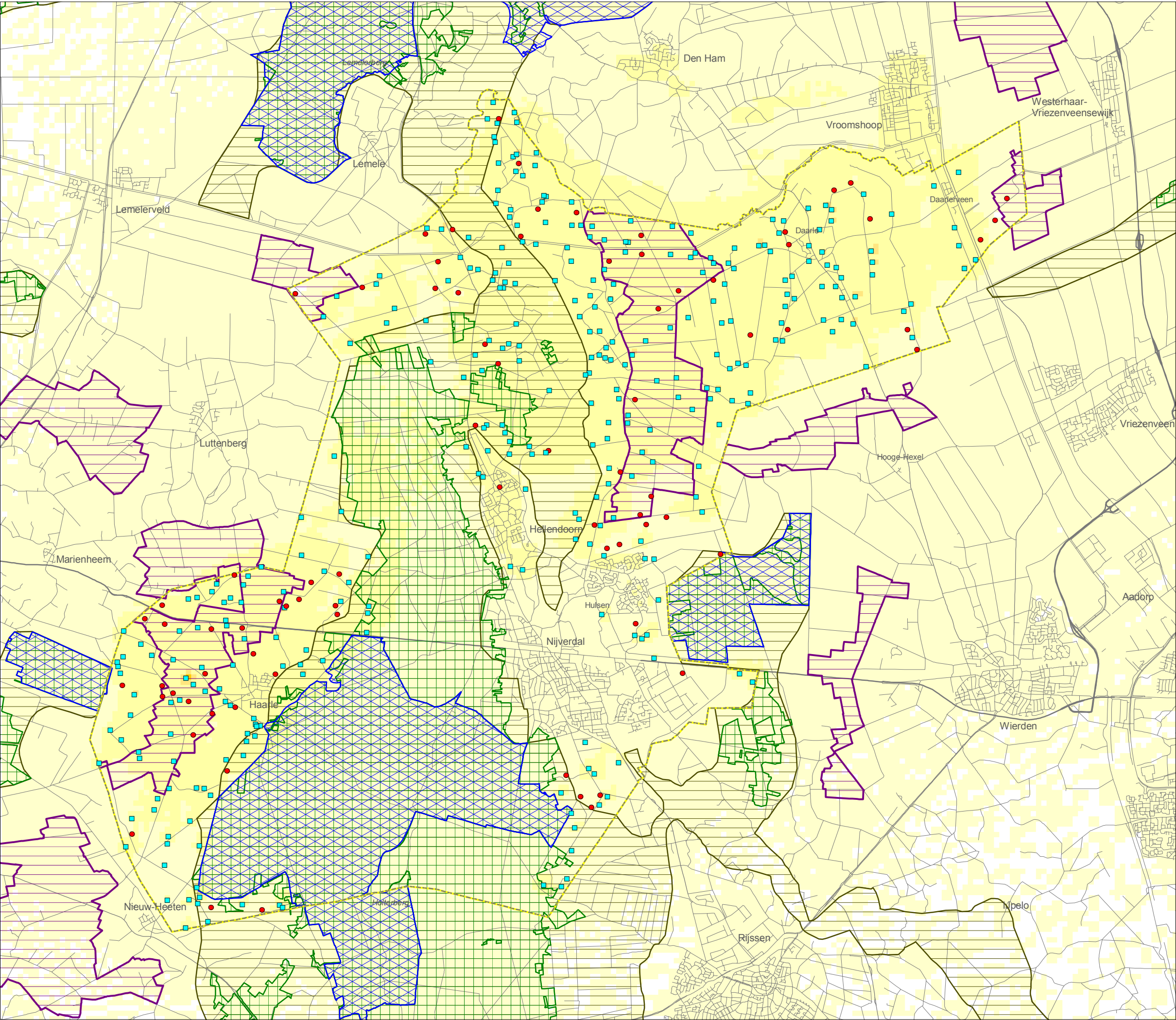
Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Depositie van ammoniak
als gevolg van stalemissies

-aandeel rundvee in de deposotie van ammoniak in de referentiesituatie

opdrachtgever: uitvoering

gemeente
Hellendoorn Infrastructuur, milieu, gebouwen

Legenda

veehouderijbedrijf met rundvee

veehouderijbedrijf zonder rundvee

verschil in depositie van ammoniak uit stalemissies (mol N/ha/jr)

< -5000

-5000 - -2500

-2500 - -1000

-1000 - -500

-500 - -250

-250 - -100

-100 - -10

-10 - -1

0

1 - 10

10 - 100

100 - 250

250 - 500

500 - 1000

1000 - 2500

2500 - 5000

> 5000

Natura2000 gebied

zeer kwetsbaar gebied (Wav)

Provinciale Ecologische Hoofdstructuur

landbouwontwikkelingsgebied

Plan MER
Bestemmingsplan buitengebied
gemeente Hellendoorn

Verschil in depositie van ammoniak als gevolg van stalemissies

-alternatief rundvee met 10% groei t.o.v. de referentiesituatie

opdrachtgever:

gemeente Hellendoorn

uitvoering

ARCADIS

Infrastructuur, milieu, gebouwen

600 0 600 1200 Meters

110302.001537

4 aug 2008

BIJLAGE

6 Berekenende N-deposities per Natura2000-gebied per scenario

Depositie (mol/ha/jr) op gridcellen(100*100) in of rakend aan het Natura2000-gebied			
	minimaal	maximaal	gemiddeld
Boetelerveld			
huidige situatie	54	727	165.3
referentiesituatie	39	480	118.8
handhaven vergunde rechten	31	209	83.5
verspreiding 0% groei	36	232	96.4
verspreiding 20% groei	40	250	105.8
clustering LOG's 0% groei	35	222	92.7
clustering LOG's 20% groei	38	234	100.8
alleen rundvee (emissiearm)	18	152	51.1
rundvee 10% groei met referentiesituatie	41	495	124.0
Sallandse Heuvelrug			
huidige situatie	26	762	110.6
referentiesituatie	20	579	86.6
handhaven vergunde rechten	16	388	65.9
verspreiding 0% groei	17	404	72.5
verspreiding 20% groei	19	415	77.5
clustering LOG's 0% groei	17	403	72.9
clustering LOG's 20% groei	19	416	79.0
alleen rundvee (emissiearm)	10	324	43.8
rundvee 10% groei met referentiesituatie	21	612	91.0
Vecht- en Beneden-Reggegebied			
huidige situatie	28	241	97.2
referentiesituatie	22	206	76.1
handhaven vergunde rechten	19	186	64.8
verspreiding 0% groei	21	220	74.7
verspreiding 20% groei	23	261	83.1
clustering LOG's 0% groei	21	190	71.1
clustering LOG's 20% groei	22	193	76.4
alleen rundvee (emissiearm)	10	60	33.2
rundvee 10% groei met referentiesituatie	23	212	79.4
Wierdense Veld			
huidige situatie	56	136	82.8

Depositie (mol/ha/jr) op gridcellen(100*100) in of rakend aan het Natura2000-gebied			
	minimaal	maximaal	gemiddeld
referentiesituatie	45	115	67.0
handhaven vergunde rechten	37	99	56.1
verspreiding 0% groei	41	106	61.2
verspreiding 20% groei	44	111	65.1
clustering LOG's 0% groei	43	108	63.2
clustering LOG's 20% groei	47	114	69.3
alleen rundvee (emissiearm)	25	75	38.0
rundvee 10% groei met referentiesituatie	48	123	70.8

BIJLAGE

7

Reactie bestuursorganen op reikwijdtenotitie

Indiener	Hoofdpunten Reactie	Antwoord
Waterschap Groot Salland 9 mei 2008	<u>Randvoorwaarden LOG's</u> Voor de nieuwe bedrijven wordt een 'stand-still principe' gehanteerd t.a.v. de lozing van bedrijfswater. Doelstelling hiervan is: ▪ de huidige waterkwaliteit mag niet verslechteren. ▪ Er mogen geen negatieve effecten optreden als gevolg van verandering in waterkwantiteit. Maatregelen die genomen kunnen worden om dit te bereiken zijn: ▪ Afvalwater moet naar de riolering en schoon (dak)water moet worden afgekoppeld. ▪ Water van de terreinverharding mag niet rechtstreeks worden geloosd op het oppervlaktewater. Hiervoor moet een oplossing worden gezocht met waterschap. ▪ Afhankelijk van toename verharde oppervlak zal ook, ter compensatie, ruimte voor waterberging moeten worden gereserveerd. Beide LOG's liggen voor een deel in de aandachtsgebieden voor wateroverlast. Bij bebouwing van deze aandachtsgebieden mag geen afwenteling naar aangrenzende gebieden plaatsvinden. Verloren capaciteit voor waterberging dient gecompenseerd te worden (bij voorkeur binnen plangebied).	Bij een concrete vergunningaanvraag moet het afvalwater, afkomstig uit stallen en andere bedrijfsactiviteiten, binnen de inrichting worden opgevangen. Daarnaast ondergaat ieder bouwplan een watertoets waarbij 'waterneutraliteit' het uitgangspunt is. Op basis hiervan kan worden voldaan aan de voorwaarden die het waterschap stelt. De toename van het verharde oppervlak en de omvang van de maatregelen wordt pas bekend bij het indienen van concrete bouwplannen. Daarom volstaat voor het plan MER het uitgangspunt dat er waterneutraal wordt gebouwd.
NVV Regio Salland 9 mei 2008	In het MER meer aandacht voor de ontwikkelingsmogelijkheden van bestaande bedrijven in LOG's en verwevingsgebieden. Geef de mogelijkheden voor sterlocaties aan.	De ontwikkelingsmogelijkheden voor bestaande bedrijven zijn, op basis van milieugebruiksruimte, modelmatig bepaald in het plan MER. De bestaande bedrijven die in het plan-MER modelmatig zijn aangemerkt als 'groeier' zijn in theorie sterlocaties. Binnen het alternatief 'Verspreiden' krijgen de groeiers, zowel in de LOG's als in het verwevingsgebied, de productierechten van de bedrijven die modelmatig zijn aangemerkt als 'stopper'. Daarmee wordt het milieueffect

Indiener	Hoofdpunten Reactie	Antwoord
		bepaald van deze zogenaamde sterlocaties.
Gemeente Raalte 8 mei 2008	Gemeente Raalte heeft geen inhoudelijke vragen en/of commentaar. Wel verwijzen zij naar pag. 9 waar per abuis gemeente Ommen genoemd wordt i.p.v. gemeente Hellendoorn en gemeente Raalte ontbreekt als één van de te consulteren buurgemeenten.	Voor kennisgeving aangenomen.
Provincie Overijssel 29 april 2008	<u>Algemeen</u> 1) De notitie beperkt zich tot de invloed van de LOG's op de omgeving. Het bestemmingsplan gaat echter over het totale buitengebied van de gemeente Hellendoorn. Het MER dient naar de mening van de provincie ook in te gaan op de andere milieuaspecten in het plangebied. <u>Natuurbeschermingswet</u> 2) Refererend aan het kaartje op blz. 20 wordt opgemerkt dat de notitie niet ingaat op de vraag welke instantie het bevoegd gezag is om (zonodig) bepaalde vergunningen op grond van de Natuurbeschermingswet te verlenen. Dit verschilt per gebied. (opmerking hoeft wellicht niet meegenomen te worden in de notitie, maar wel belangrijk om rekening mee te houden). 3) De provincie attendeert op het feit dat de voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State een besluit op grond van de Natuurbeschermingswet heeft geschorst, onder de overweging dat hij ernstige twijfel heeft of het 'Toetsingskader Ammoniak en Natura 2000' voldoende waarborg biedt dat de vergunde uitbreiding geen significante gevolgen heeft voor het betreffende Natura 2000-gebied. Hoewel er nog geen uitspraak is gedaan lijkt het erop dat genoemd toetsingskader geen zekerheid biedt.	1) De alternatieven voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderijen zijn ontwikkeld voor het hele plangebied. De andere milieuaspecten in het plangebied staan beschreven in paragraaf 1.4 van het planMER. 2) Voor kennisgeving aangenomen. 3) Voor kennisgeving aangenomen.

Indiener	Hoofdpunten Reactie	Antwoord
Rijksdienst voor Archeologie, cultuurlandschap en monumenten 1 april 2008	In het beoordelingskader (tabel p. 19) is als criterium opgenomen de aantasting van archeologische waarden. De manier waarop deze aantasting in kaart wordt gebracht staat niet beschreven. Bij doorgroei van bestaande bedrijven in de LOG's en in archeologisch waardevol gebied, dient archeologisch onderzoek plaats te vinden op het bouwperceel of de uitbreiding daarvan (bedrijfsniveau). Bij nieuwvestiging in de LOG's en in archeologisch waardevol gebied, dient onderzoek plaats te vinden, omdat de resultaten van het onderzoek medebepalend kunnen zijn voor de locatiekeuze voor deze nieuwe bouwpercelen (huiskavels).	De zoekgebieden voor nieuwvestigingslocaties in de LOG's bestaan voornamelijk uit gebieden met een lage archeologische verwachtingswaarde. Aantasting van archeologische waarden in de LOG's is hier dus niet aannemelijk. Twee locaties hebben een middelhoge verwachtingswaarde (Haarle Raalterdijk, Marle Oude Twentseweg) In het bestemmingsplan worden de archeologische waarden vastgelegd in de gebieden met een middelhoge of hogere verwachtingswaarde. Tevens is een verplichting tot archeologisch onderzoek opgenomen. Hierdoor zijn de archeologische waarden beschermd rond het uitbreiden van bestaande bedrijven. Omdat er geen zicht is op concrete bouwplannen is archeologisch onderzoek voor het plan-MER niet zinvol. Bij uitvoering van een dergelijke locatie zal daar waar nodig archeologisch onderzoek worden verricht.
Cie MER 26 mei 2008	In haar advies op de Notitie reikwijdte en detailniveau geeft de Commissie aan wat volgens haar van belang is. Op de volgende punten gaat het plan-MER <u>niet</u> of gedeeltelijk in: 1) Beleidsambities en –afspraken van de gemeenten ten aanzien van duurzame ontwikkeling (en de mogelijkheden om deze binnen de context van het bestemmingsplan te verwerken) dienen te worden opgeschreven in het plan-MER. Daarbij dient aandacht besteed te worden aan bv. de mogelijkheden voor gezamenlijke voorzieningen voor de veehouderij: energiebesparing/ energiezuinige technieken en duurzame opwekking als centrale mestverwerking. 2) Het nieuwe bestemmingsplan biedt bedrijven in het verwevingsgebied de mogelijkheid om door te ontwikkelen tot	1) Het plan-MER is beperkt tot het al dan niet clusteren van intensieve veehouderij in de LOG's. Duurzame ontwikkeling in de vorm van gezamenlijke voorzieningen is aan de orde bij vergaande clustering van agrarische bedrijven. Bijvoorbeeld in de vorm van een agrarisch bedrijventerrein. Voor gemeente Hellendoorn is dit echter geen reëel alternatief gezien het beperkte draagvlak en de krappe ruimte vanuit landschap en milieu (zie ontwerpvisie LOG's). 2) De visie op ontwikkelingsmogelijkheden voor sterlocaties in het verwevingsgebied wijkt niet af van het Reconstructieplan Salland Twente. Het beleidskader in

Indiener	Hoofdpunten Reactie	Antwoord
	sterlocaties. Maak in het plan-MER duidelijk wat de visie van de gemeente hierop is. 3) Beschrijf de samenhangende milieueffecten voor toeristische en recreatieve functies als recreatiepark Hellendoorn, het Motorcrossterrein, campings en bungalowparken in het plan-MER. 4) Geef in het plan-MER een beeld van de actuele behoefte aan agrarische uitbreiding- en/of (her)vestigingslocaties, zowel van intensieve – als van rundveehouderij en aan uitbreiding- en/of vestigingslocatie voor niet-agrarische bedrijvigheid en recreatieve voorzieningen. 5) Geef aan de hand van bureauonderzoek aan waar archeologische waarden bevinden en vul dit (zo nodig) aan met non-destructief inventariserend veldonderzoek.	plan-MER gaat hier op in (bijlage1). 3) Het motorcrossterrein is meegenomen in het Plan-MER. Voor het recreatiepark Hellendoorn en de verblijfsrecreatie biedt het bestemmingsplan geen extra ontwikkelingsruimte. Hierdoor verschillen de milieueffecten niet met de referentiesituatie. 4) De behoefte aan het uitbreiden van agrarische locaties (incl. rundvee) is modelmatig bepaald vanuit de beschikbare ruimte vanuit natuur- en milieuwetgeving. Een behoeftepeiling op bedrijfsniveau is een momentopname en te gedetailleerd voor een plan-MER. uitbreiding- en/of vestigingslocatie voor niet-agrarische bedrijvigheid en recreatieve voorzieningen. Het bestemmingsplan biedt geen substantiële ontwikkelingsruimte voor de niet-agrarische bedrijven en recreatieve voorzieningen. Daarom is voor dit type bedrijven geen alternatief ontwikkeld en is een behoefteonderzoek niet aan de orde. 5) Zie advies op reactie van de Rijksdienst voor Archeologie, cultuurlandschap en monumenten.

COLOFON

PLAN-MER

BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED

OPDRACHTGEVER:

GEMEENTE HELLENDORRN

STATUS:

Vrijgegeven

AUTEUR:

ing. P. Hartskeerl

GECONTROLEERD DOOR:

ing. B.M.H. van de Putte

VRIJGEGEVEN DOOR:

drs. B.P.W. Schlangen

06 november 2008

110302/CE8/018/001537

ARCADIS NEDERLAND BV
Beaulieustraat 22
Postbus 264
6800 AG Arnhem
Tel 026 3778 911
Fax 026 3515 235
www.arcadis.nl
Handelsregister
9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.